

Poštšina
plačana
v gotovini

1

LETNIK XIII
LVII
JANUAR
1957

Planinski vestnik

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

VSEBINA

Pavel Kunaver: Prvi in zadnji problem	1
Marko Dular: Direktna smer v Planjavski glavi	5
Jean Franco: Makalu — srečna gora	10
Vilko Mazi: Spomini ob pohorski transverzali	16
Mitja Sarabon: Prebujenje	22
Janko Blažej: Prenj	23
Leopold Stanek: Jama podzemnica	28
Jožica Budinek-Korpar: Ivan Cankar v Kranjski gori in na Vršiču	29
Rudolf Brajnik: Sneg	35
Emilija Fon: Pojmo na Gorjance!	36
Dr. France Avčin: Velika nesreča na La Meiji	38
J. W.: Triglav ni za medvede!	39
Dr. France Avčin: In memoriam dr. Karl Blodig	39
Pavel Kemperle: Albertu v spomin	40
Društvene novice	41
Razgled po svetu	44

Naslovna stran: Zelnarica s Kinom — foto Francè Močnik

Priloga: Triglav s Tosca — foto Tomaž Ravnik

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaestkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovzarjeva ulica 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

*Kam
na izlet,
kam na
dopust?*

KOČA POD BOGATINOM 1513 m

50 ležišč, kurjene sobe, krasni tereni
za smučanje, postojanka stalno posluje

KOČA NA USKOVNICI 1138 m

20 ležišč, kurjene sobe, prikladni smučarski tereni zlasti za začetnike, izhodišče za izlete na Triglav

VODNIKOVA KOČA NA VELEM POLJU

1805 m

Novo zgrajena koča bo pričela poslovati poleti 1957, topla in hladna voda v sobah, kopalnica, pozimi najlepši tereni za smučanje, 32 ležišč

Planince in smučarje vabimo na obisk naših postojank in jim hkrati želimo srečno novo leto 1957

PD Bohinjš — Srednja vas

Prvi in zadnji problem

PAVEL KUNAVER

Stena za steno, vrh za vrhom pada. Človeška vztrajnost in pogum se ne ustrašita ničesar več. Nobena strmina ni več prehuda. Ledenih in sneženih strmin, kjer groze pgubni plazovi, se lotijo celo z minami, da se ubranijo bele smrti. Vsa gorovja naše zemlje se odpirajo človeku. Do najbolj oddaljenih krajev že držijo avtostrade, celo tja v osrčje Afrike pod visoki Ruvenzori. Posebna letala prenašajo plezalce tudi na ledenike, torej prav na izhodišče ledenih velikanov.

Tudi naši plezalci komaj še najdejo doma kako nepreplezano smer in nič jih ne ustavi. Celó tedaj, ko zima odene stene v ledeni oklep, se lotevajo najtežjih smeri, in zdi se, da ni problema, ki bi ustavil drznega človeka. Gore so postale last vseh, vsem so odprte in vsakdo si v njih poišče, kar si zaželi. Spoznali smo njihovo neizčrpno bogastvo lepote, vir zdravja, njihov pomen za krepitev telesa in duha. Sinji prepadi, globoke doline in debri nam odkrivajo skrivnosti zemeljske skorje in njihove zaklade. Malo je panog našega življenja, na katere kakor koli koristno ne vplivajo gorovja.

Znanstvenikom in običajnim planincem pa se pridružujejo tudi ljudje, ki žele, da bi prišle pod vzgojni vpliv gora mnogo večje množice ljudi, da bi bile deležne sreče in lepote, ki jo more pred vsemi drugimi zemeljskimi pokrajinami nuditi največ gorovje, in to posebno tudi v naši domovini; ki je tako nenavadno obdarjena z lepotami velike narave. Takoj po osvoboditvi, ko je postala vsa naša domovina last nas vseh, je propaganda uspela, da je privabila v gore tudi pri nas velike množice ljudi. Gore so bile pripravljene na sprejem, kakor malo kje v Alpah, saj so še v mnogih krajih malone v prvotnem stanju — ni pa bil človek tisti, ki je prišel v gore pripravljen, sposoben, dojeti to, kar mu je velika narava nudila.

Množice so prišle z dolinsko navlako v gore — premnogokrat po krivdi tistih, ki so jih peljali tja. Najhujša navlaka sta bila in sta še vedno *a l k o h o l* in *k r i č a n j e* nepoučenih ljudi.

Kako škodljivo je torej početje organizatorjev izletov, ko celo na avtobusih, kamionih in drugače privlečejo s seboj alkohol in sredstva za hrup v tisti tihi prirodi, ki bi morala postati njihova prijateljica, dobrotnica, zdravnica, vir lepote in sreče? Čemu je potrebno, da se že pred odhodom napoji in omami množica, da je nesposobna dojemati na cilju, kar diha iz tihih gozdov, z mračnih sten, z jasnih vrhov, iz živopisane flore? Kakšen zločin nad človekom, da se na cilju še bolj omamlja s hrupom in pijačo in se oropa ne samo za en dan življenja, ampak za prelepo prilžnost, da bi se oddahnil, odpočil in napolnil duha z vero v največjo lepoto, ki jo more dati samo nemotena narava! Ali je vsega tega treba?

Malone bi se dvomljivcem pridružil tudi jaz, ker večinoma ljudje, ki v večjih skupinah prihajajo v gore, še vedno s krikom in vikom motijo planinsko lepoto, v kočah pa ob pijači razgrajajo; pa tudi zato, ker je obisk in število gorohodcev v gorah v zadnjih letih padlo. Ceneno plehko zabavo najdejo ljudje brez truda tudi izven gora. Prav v obup pa me je pripravil doživljaj v našem naravnem parku Rakovi dolini ali Škocjanu pri Rakeku. Bilo je pozno letos pomladi. Tihi gozdovi te edinstvene doline so bili posebno vabljivi. Reka Rak pa je bila ravno pravšnja, da je grmela iz podzemskih jam, se prelivala pod krasnimi oboki naravnih mostov in z gromom izginjala v temnih žrelih Zatočne jame.

V to krasoto sem vodil dijake. Šli smo iz Cerknice do Velike Karlovice, od tam pa po širnih gozdovih pod Javornikom v Rakovo dolino. Na lepi jasi sredi doline smo že od daleč ugledali množico ljudi. Bilo so vajenci. Spomnil sem se, da je vajeniški dan in vesel sem priznal voditeljem te mladine, da so izbrali pravi kraj za izlet.

Toda, oj groza! Ko smo se približali trumi — morda je bilo 50 ali 100 mladih ljudi in nekaj odraslih — verjetno vodij — se je iz glav kadil alkohol, iz ust pa krik in vik. Na raznju se je pekel ostanek jarca. Na cesti je stal kamion, na njem pa v nadstropjih zaboji s pivom in steklenice z žganjem.

»Kako se imate?« je vprašal eden od mojih mladincev znanca med vajenci.

»Imenitno! Poln kamion piva imamo! In pol jarca smo že vrgli v grmovje!« je bil odgovor mladega človeka sredi kraja, ki ga tujci označujejo kot enega najlepših, kar jih vidiijo na svojem potovanju po svetu. Pijani pari so se vlačili iz grmovja in končno je vsa truma s ponesnaženega prostora kričeč odšla v smeri proti Cerknici. Od izleta v ta prelepi kraj Slovenije mladina, ki bi ji morali voditelji pokazati pravo smer življenja, ni imela drugega kakor okajeno glavo. Malo na to so v Rakovi dolini taborili Nizozemci in drugi. In napisali so značilne besede:

»Če bi imeli mi tako naravo kakor vi, v naši domovini ne bi bilo treba dimnikov!«

V tem, da mi ne cenimo zadosti svoje prirode in jo skrunimo s slabim vedenjem, tujci pa spoznavajo njeno vrednost in lepoto, tiči med drugim tudi nevarnost pohlepa po naši zemlji...

Mladina na poti
s Triglava

Pavel Kunaver

Mladina
na Triglavskem
ledeniku

Foto
Pavel Kunaver

Tako ostane v slovenskem planinstvu prvi in zadnji problem: človek, ki ga moramo pridobiti in vzgojiti za gore tako, da bo dobrine, ki jih nudijo tudi na duhovnem polju, do konca izrabil.

Ali je to mogoče? Vero, da je mogoče tudi pri nas doseči to, da tudi množica uživa gore in njihove lepote, sem letos zopet dobil. Zgodilo se je to, ko sem najmanj pričakoval. Dobrotna usoda me je privedla na ledenike Mont Blanca, da bi proučeval njihov nastanek, pred vsem pa njihovo sedanje naza-dovanje. Toda naučil sem se nepričakovano še nečesa drugega. Vrh Mont Blanca dosežejo le dobri in vztrajni alpinisti. Toda sijaj njegovih številnih ledenikov, velikanstvo in bizarnost silnih gora v njegovi sosesčini privablja iz vse Francije, pa tudi iz drugih daljnih dežel ogromne množice ljubiteljev prirode. Po okoli 20 km dolgi dolini Chamonixa se poleg nešteti hotelov, kamor imajo dostop le petični ljudje, razprostirajo številna taborišča družb in posameznikov. Tisoče ljudi tabori po travnikih, gozdnih parobkih, da, celo na dvoriščih in drugod. Po vsej dolini se čuje v glavnem le grom ob lepem vre-menu narastle Arve in seveda neštetilni avtomobili. Množice pa nenavadno molče! V taborih je tako tiho, ljudje so tako obzirni, vpliv mogočnih gora nad množicami izletnikov in planincev tako silen, da strmiš, če živiš tam dalj časa. Niti enkrat nisem videl pijanega človeka. Vpitja nisem slišal nikoli v treh tednih, ki sem jih prebil ob vznožju in na bregovih tega najvišjega gorovja Evrope, če tudi je na mnogih krajih mrgolelo ljudi. Šotor z vso imovino lahko pustiš dneve, ko odideš v gore. Nič ne izgine. Nasprotno, v mojem šotoru sem našel po večdnevni odsotnosti na kovčku knjižico »Florilège Alpestre« s posvetilom:

»Souvenir aimable de quatre petits Français aux charmants amis Yougo-slaves...

Nikjer na svetu ni toliko žičnic in zobatih gorskih železnic kakor v območju Mont Blanca. Množice izstopajo 2000—3000 m visoko, a govoriti komaj slišiš ljudi. Vsakdo si poišče svoj prostor in gleda, gleda... Ali pa s cepinom in vrvjo v družbi odhaja na razne podvige.

Višek presenečenja pa sem doživel na koncu železnice, ki drži na Mer de Glace, nad jezik največjega montblanskega ledenika. V lepem vremenu pripelje zobata železnica vsakih dvajset minut nekaj sto ljudi na eno najlepših razgledišč v Alpah. Po poti, ki drži na množicam dostopni del ledenika, se vije ves dan procesija ljudi.

Kdo so obiskovalci? Brez izjeme vsi sloji Francije, ljudje iz vse Evrope, pa tudi številni črnci in rumenci. Prevladujejo seveda Francozi. Ljudje ne govorijo mnogo. Ne čutijo potrebe. Terasa pred hotelom je polna miz. Ob njih jedo izletniki, če hočejo hotelske dobrrote — a prav tako le to, kar s seboj prinesejo. Zaman pa bi iskal štefanov in litrov! Večinoma pije množica sadne sokove in brezalkoholne pijače. Seveda ni slišati nobenega radia ali drugega hrupa. Vse je zamaknjeno v silno panoramo. »Vsi« — to so stotine mladine pod vodstvom vseh mogočih vzgojiteljev, delavci in drugi. Za roko se držita starec in starka, ki že trudne in kalne oči upirata v bleščečo ledeno pokrajino. Proč od pota v strmini za granitnim balvanom sem našel mlado mater. Ona je pila odprtih oči lepoto ledeniške pokrajine. Dojenček na prsih je pil njeno mleko, z njim ljubezen do svoje ponosne gorske domovine... Vse je bilo, kakor da bi tihe strmeče množice poslušale nezaslišano simfonijo narave.

Dva dni sva taborila 2000 m visoko, a ne daleč od hotela. Vedno je bilo tam okoli več sto ljudi, še več pa doli na ledenikovem ravnem delu. Toda disciplina — samohotna in prostovoljna, je bila vzorna. V družbi takih ljudi se nisi čutil motenega, in če si se le malo odstranil, nisi skoraj vedel, da malone v neposredni bližini izstopa iz vlaka vedno nova množica ljudi, ki se razgubi tiho po raznih vzpetinah, za balvane, na neštevilne razgledne točke, kjer mirno uživa pred seboj razgrnjeno ledeniško panoramo.

Tudi v bližino najinega samotnega šotora tam gori so prišle skupine izletnikov, po trideset, petdeset skupaj. Bile so skupine otrok, dijakov, meščanov raznih vrst, delavcev in tako imenovanih »boljših« slojev. Toda v enem so bili vsi enaki: v tihem vedenju in v enaki sposobnosti izkoristiti bivanje v gorski prirodi.

V nekaj tednih, odkar sem se vrnil izpod vladarja evropskih gora sem bil zopet dvakrat v naših gorah. Za dva tisoč metrov so nižje in ledenikov nimajo. Toda pestrost gorskih oblik, lepota naših gorskih gozdov in flore, mnogo večja samota in romantika sta taka, da so po svoji lepoti enake najvišjemu gorovju Evrope. Bilo je na Plan Prazu, enem od najkrasnejših razgledišč nad Chamonixom. Mont Blanc in vsi njegovi sosedi so bleščali v ledenem ornatu, ko me je družba uglednih tujcev ustavila in vprašala, od kod sem. In ko sem omenil, da sem iz Slovenije, je ena od dam, ki je gotovo bila nekoč v naših gorah, vzkliknila: »Ah, slovenske gore!« in to vpričo vseh bleščečih Chamoniških Aiguilles!

Če morejo tiste gore tam vplivati na sto in stotisoče obiskovalcev tako dobro, so naše gore prav tako sposobne, da vzgajajo in osrečujejo naše množice! Naše matere so rodile premnogo vzornih ljudi. Vsi zgodovinski dogodki so pokazali, da naš človek ne zaostaja za drugimi prebivalci našega planeta. Torej je vreden in sposoben, da se prepusti najglobljemu vplivu in užitkom nenavadno lepe in bogate narave svoje domovine. Morda je pri mnogih starejših ljudeh prepozno, da bi jih prevzgojili, toda prihodnost pripada mladini! Zato je dolžnost vsakogar, da njej posveti vso pažnost in skrb in jo pridobi za srečnejše in boljše življenje.

Direktna smer v Planjavski glavi

MARKO DULAR

(Plezala Marko Dular in Ljubo Juvan dne 8. avgusta 1956)

Veter joka nekje v vrhah.

Mračno jutro vstaja. Napetost je v zraku. K tlom tišči. Kot bi ogromna, tisočmeterska stena legla na naju. Ne vidiiva ničesar. Edini občutek življenja je le sopenje in udarjanje skal, ki jih ruši prijatelj nekje v bližini. Dež! Ne, le drobci prsti prše v meglo.

Zdajci se pokaže osamljen maccesen. Sam sredi skalne divjine. Skrivenčen in žilav kljubuje zimi in soncu, steni in viharjem. Šele starost ga upogne in strohnel bo sredi skalnatih razbitin, na melišču pod steno.

Jasnejša in svetlejša postaja podoba macesna. Ozek pramen svetlobe posije v trpko sivino. Barve ožive. Kot bi mehka roka odgrinjala megleno zaveso in trgala niti, ki vežejo dušo. Modro oko pogleda izza sivih oblakov.

Teža popušča. Že splava pogled tja dol, kjer izgine svet — gladko in navpično.

Strmo pod nama sega v meli majhno snežišče. Bele stopinje so izgrebene v njem. Ne vidim jih, le vem, da so. Še pred urami sva hodila tam spodaj, strmela v meglo in oblake. Bi vstopila? In sva.

Skalne klade, raztresene v meleh, spremljajo stezo. V ključih je speljana prek belih prodišč. Vije se v višavo, izgine za rebrom, daleč nekje se prevesi v Zadnji Okrešelj.

Pa nisva prišla od tam. Iz doline, kjer rasto smrekovi gozdovi, kjer se belijo širna prodišča in v njih se prelivajo srebrni prameni voda, naju je privedla pot. Onkraj se vpnejo gozdovi, prodišča in stene v svet, ki izpopolnjuje tega, ki z mrkimi stenami zapira dolino na jugu. Po njem drži najina pot. Razpenjena voda brusi skalovje v soteski pod njo. Pa še tej uide v strmini pod planino.

Zrak je prežet s soncem in šumenjem slapa, ki se z navpičnih, rdečih plati poganja v dolino. Ne jenja nikoli. Le veter odnaša odmev, pa se vrača od svetlih sten v ozadju. Okrešelj...

Troje let je minilo od tedaj...

Klic se je utrgal v strmali nad kočo in se potopil v mehko meglo. Pod nami se je budil Okrešelj. Zvonec je klopnil v jutro. Težke kaplje so polzele po vejah, škropile po nogah in močile obleko.

Minulo je.

Trojica se je ločila od poti in zavila po grušču pod steno. Kamenje je zahreščalo pod nogami. Megla je pritisnila do vznožij. Še veter je utihnil. Črna razpoka je zazijala med snegom in steno.

Pred nami je rasla v sivino...

Bliža se trenutek, ko bodo roke prvič zgrabile za mrtvo počino. Še enkrat zdrsi pogled navzdol. Ustavi ga neproderna megla. Zdaj! Vrv se napne. Roke se stegnejo po skali. Stena se odmakne, beži, izgublja se v daljavo. In glej, trenutek se spreminja v ure, mesece in leta. Stena se odmika pred človekom, z njo beži spoznanje skrivne sile, ki vleče v gore.

Je minulo? Znova in znova zahrešči mel pod nogami, z istim veseljem, pričakovanjem in strahom zategujemo vrv v pasu. Povrne se trenutek, ko zgrabimo za skalo, a nema ostane stena pred nami...

Megla sili čez rob nad Babami. V divjem navalu se vali v steno. Buta ob zrak, razliva se po skalah. Veter jo napihuje, biča visoko v nebo, žene v

vrhove. Temne sence beže po zeleni ravnici Okrešlja. Dances je sonce še zmagovalec.

Na raztreskani rami sva. Ozreva se v višavo in tedaj...

Sto in sto metrov visoka, svetla plošča šine v nebo. Skokoma se poganja navzven, grozeče nagubana v sivih poklinah. Sončni žarki srebré zob, ki je na vrhu zagvozdén v steno — Glava planjavska.

Tam gori, na strmi polički, za skalno klado stoji možic. Še topli so kamni od rok, ki so ga zgradile. Poleg dvoje postav. Obraza obračata v steno. Pogledujeta navzgor po modrikastih plateh, po rjavi poklini. Pogled se pomudi na skalnem zobu in razkroji se v sinjini neba.

Devet bo ura. Na sedlu je vse živo. Naveze se odpravljajo v stene. Vesel dan, brez oblčka je. Sonce se upira v Branina stebra, v rdeče plati Turske gore. Zvočen vrisk se utrga med ridami steze v Boštjanci. Odgovor pritava z Okrešlja.

Sva dovolj močna, da prideva skozi? Koliko ur bova preživela v senci?

Z bolvana prestopim v modrikasto ploščo. Strma je stena, skopa z oprimki. Krepak prijem, v poč in v razkoraku se pomikam naprej. Star klin. Zadelá sva. Že vidim čez rob. Slaba namera. Ne boš me! Učinkovita jutranja telovadba. Tudi brez takta gre. Kos hlačnice odplava po zraku v globino, kot metuljček se ziblje v vetru, dokler ne izgine izpred oči. Še en klin tiči v majavi steni in modro encianovo cvetje se ponuja v roke. Vsa lopa je porasla z njim. Sredi plati in previsov ti je najdražji dom. S cvetjem razveseljuješ plezalca, ki le redko zaide v ta kraj. Malokdaj vidiš sonce. Boriš se s steno. Pozdravljen, prijatelj!

»Kar korajžno. Varujem!« Zasopla sediva v idilični lopici, razvezujeva nahrbtnikih, v čutari je limonada. Pijmo, dokler je čas!

Najprej na ogled v desno. Po dveh, treh korakih odkrijem klin. Ozka polička drži od tod na greben. Tu ne bo kruha.

Kot maček se požene Ljubo v previs. Visoko v strop zabije najin največji ledni klin. Prizorišče se pomakne za skalne kulise.

Dva klina izpulim z roko, tretjega pa pustim. Spravim se nad zobatega. Kljub korenitemu natepavanju ostane bolj trmast od mene. Ves je zbit revež, drži pa bolj kot trije navadni. Še tega žrtvujva!

Medtem ko se borim z ravnotežjem, Ljubo razlaga, da je nad nama lažja poklina. Radovedno sledim njegovemu pogledu. Seženj debela luska je prislonjena v previsni steni, za ped široka, gladka poč je med njima. Kar mravljinca mi zagomaze po hrbtu. O, uboga para, kaj naj počnem? Ko bi bil tukaj Aleš, jaz pa... Iskre se krešejo, ko ropotaje sopiham navkreber. Prostorna polica je plačilo za trud.

Rumenkast previs se boči nad prižnico. Kakih sedem metrov ga je. Potem pa le ozka, gladka poklina, ki se v mehkih valovih poganja v previse.

Glej! Na levi troje klinov v prečnici. Naprej pa nič. Tu je torej mesto, ki je osemnajst let odbijalo naskakovalce — dva raztežaja pod vrhom.

Veselo ukanje priplava do naju. Odgovoriva mu. Nič korajžno se ne sliši. Kako tudi ne? Malo sladkorja v žepe. Ne diši več. »Še zagozde daj sem!«

Resno, skoraj da slovesno si pogledava v oči. Stisk roke: »Srečno!« Od tega trenutka ni za naju ničesar več, razen visokega rumenoga previsa in gladke pokline, ki izginja v žmulah. Navzgor! Preprosto, a skoraj nemogoče.

Rjavo uho. Kako domače in toplo je, ko držiš za klin, ki ga je zabil človek. Človek iz krvi in mesa. Človek, ki je kakor ti, poizkušal najti pot tod preko. Za naju poslednja vez z življenjem v dolini.

Severozapadna
stena Planjave

- 1 Originalna smer:
Ogrin - Gradišnik
v sev. zah. steni
- 2 Direktna smer
v sev. zah. steni

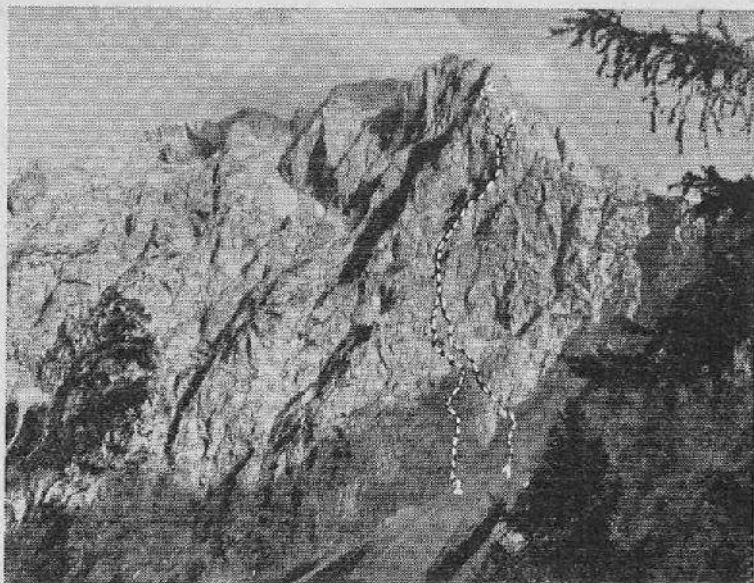

Foto I. Levstek

Začne se. Dih nepoznanega, tujega mi zaveje v obraz. Bolj rumeno, bolj rjavo zabolšči vame stena. Votlo done naložene skale. Malokateri klin prime v živo. Majav nos na levi, pazljiv prestop in s stisnjenimi pestmi sopiham po poklini navzgor. Največjo zagozdo v njo. Še dvoje stremen. Počivam. Potno čelo se lepi na skalo, ki buta v obraz.

Previdno se ozrem navzgor in iščem...

Ozka poklina, natrpana s peskom, razi gladke plati. Više je prilepljena luska. Ne vidim, le slutim drobno razpoko, ki se skriva za njo. Do tja, pa sem dober. Ostra bolečina v prstu. Kri po skalah. Mahnil sem se s kladivom. Žolčen okus sili v grlo. Stena grozi. Le za hip in dolg klin zatakнем v lusko. Prostor za počitek? Ga ni. Tu stena ne pozna usmiljenja. Tesneje me stisne vrv v pasu, ne teče več gladko. Nekje sem narobe vpel. Še vponko in streme, pa dva klina; vse, kar imam.

Prestop — kam? Saj tu se ne stopa — okoli vogala in pogled se upre v črn, ilovnat kot — votlina brez dna. Odprta, krušljiva poč se zajeda v strop, najprej ne vidim ničesar, razen neba, po katerem se preganjajo beli oblaki. Dvoje vrvi mi sledi v votlino in dvoje klinov se pogrezne v ilovico. Še naslanjač za komolce. Zamah, dva in skale švignejo v prepad. Brez šuma izginejo. Bel oblaček, sto in sto metrov niže, pokaže kraj, kjer se konča pot tistemu, ki omaga. Čudovito, a strašno obenem. Naslanjač je gotov, noge pa vise v odprto steno. Za eno bo streme. Kocko sladkorja. Grenke, modre rože lajšajo žejo.

Ljubo obstane pet metrov niže na luski. Po vrvi zvlečem vso ropotijo in končno še lesene zagozde, druga za drugo, nabodeno na klin. Zadnje delava kar se da slovesno, še dihati si ne upava. Varovanje tako ne bo prida. Noge so obema že davno zaspale.

Oči vrtajo v rjavo poklino. Spodaj je široka, na vrhu le ozka reža. Skozl sije pramen svetlobe, lijak. Znotraj prostorna, zunaj stisnjena, robovi pa verjetno prhné v grušču pod steno.

Naprej, mi velevala telo. Ven iz zaklete votline, me rote otrple noge. Plezam v lijaku. Zagozda! Udarec, požre jo poklina. Zdrsнем nazaj.

»Ono tanko, razklano mi daj! Gori je bolje.«

Skala se drobi. Majhen stop. Bo. Zagozda je na varnem.

Zopet požira poklina moje moči. Klin! Na srečo drži. Čeprav tiči v skali samo centimeter, trenutno obremenitev mora zdržati. Streme! Klin škrtne v razpoki. Zelena voda se pcedi iz nje. O da bi prišla zagozda! Votli udarci. Kot bi zabijal žeblje v krsto.

Na vrhu votline. Prevesna in gladka zajeda se boči nad njo. Visoko zgoraj jo zapira ogromen, napokan bolvan.

Skrčen sem in zvit kot vijak z rokama pri nogah in rogelj v desnici se maje. Le preprijem in lijak bo za mano. A skala je ukazala »Stoj!« »En sam oprimek, le plitvo vdolbinico mi nakloni! Vsaj prst mi ponudi, ki me bo vodil tod preko,« — a skala ne odgovori. Le klin se premakne v zagozdi. Molč Zakričal bi, pa ledeno me stisne za grlo. Petnajst metrov višje pa greben in sonce srebri zob nekaj metrov nad mano.

Dvoje vrvi, bela in zelena, visi ob steni. V prepad vlečeta. Kraj kažeta, kamor je udarila skala. Bel oblachek in nič več. Veter prinese odmev iz nižine, glasneje zašumi slap. Kako zelen je gozd v dolini in bela prodišča — tisoč metrov pod nama. Sonce pa boža rogljiče v Mrzli gori in Križu. Rinka žari in klin se bo izruval...

Je to konec? Sklonim se čez rob. Dvoje oči mi grebe v dušo, dvoje posinelih usten se premakne. Tiha beseda priplava do mene.

Ogenj šine v telo. Zdaj nisem več sam. Moč dveh se združi v enem, četvero rok se prime za skalo in dvoje src se bori za življenje. Morava! Rob plezalnikov škrtne v gladki skali. Stena se premakne... Padam!

Ne! Dvigam se! Bližam se zobu. Noge so zravnane. Dosežen je nedosegljivi rob bolvana. Maje se. Naj se! Klin! Še enega! V silnem razkoraku obstanem. Mrzel pot mi obliva čelo. »Živeti eno življenje zase in za tovariša, je plezanje v navezi« — čudna, a resnična misel.

Roke se stegnajo po srebrni, od sonca obsijani skali. Omahnem na polico.

Kamen tleskne ob kamen, pesek se vsipa pod nogami. Ljubo postavlja možica. Kje sem? Na gruščnati rami, sredi stene sva. Manem si oči. Strašne sanje? Četvero opraskanih dlani in skalnati možic visoko zgoraj na ozki polici mi dajo slutiti, da niso bile samo sanje.

Tako! Še glavo mu narediva! Kako je postaven. Saj res, kaj se mudiva. Sonce je že daleč na jugu.

Čez snežišče gaziva k steni. Ojužen sneg spodnaša stopinje. Črn, algast kamin in stebriček naju uvedeta v svet pod Glavo. Strma in gladka postaja stena na levi. Še tako skromna stopinja se izgubi v njej.

Po ozki polici stopicava sem in tja. Desno: gladek stebriček, krušljiva zajeda v sredi odbija že na prvi pogled, in levo? Poglejva tja! Ne preveč vabljev žleb naju kmalu odvrne od nadaljnih poizkusov. Vrniva se k stebričku. Ozek kamin se skriva za njim. Kaj hitro sva na vrhu.

V bok stebra se podajva! In levo se boči previsna stena. Tanke pokline gubajo sivo gladino. Ozka polička drži tja. Na koncu, za prislonjeno skalo, stoji možic...

Kamen škrtne v žlebu, mel se drobi pod stopinjo. Veter puhne v obraz, objame naju gosta megla.

Dež bo izpral črne stopinje v produ. Sonce jih bo stalilo v snegu. Strohnele bodo zagozde. Naliv jih bo odplaval v dolino. Pozabljena bodo imena ljudi, ki so se skušali tu gori. Stena pa bo ostala prav taka, kot danes. —

Šel bom pod steno in kovinsko bo zazvenela stopinja. Klin in trhel kos lesa. In tedaj bo spregovorila nema kovina o ljudeh, katerim je služila na poti v višave, k sončnim vrhovom, ki se blešče nad oblaki, o trdi in tihi, zagrizeni borbi. Oživelci bodo ljudje in dejanja.

Znan, od sonca zagorel obraz se mi bliža, veter mrši črne lase. Usta se premaknejo, a neizgovorjena ostane beseda. Okleščeni viharik trohni ob stezi pred mano.

Kamenje zahrešči v strmini. Dva fanta zavijeta vstran od poti. V steno gresta. Po kaj?

Tehnični del:

Po uspehih vzponih v Štajerski Rinki in Rzeniku, se je v letih 1936—1939 pojavilo vprašanje o preplezljivosti sev. zahodne stene Planjave v direktni smeri preko Glave. Stena je visoka preko 1000 metrov. Je brez značilnih razčlemb in prehodov. Problem je že bil najti pravi vstop in to je bil tudi vzrok nekaterim neuspehim poizkusom. Leta 1937 sta uspela in delno rešila problem stene France Ogrin in Dušan Gradišnik. Po 9-urnem plezanju sta dosegla Maričkine plošče v zahodnem grebenu. Izstopu preko Glave same sta se zaradi nevihte v steni izognila. Smer sta ocenila: Zelo težavno z izredno težavnimi mesti. Naslednje leto sta se dvakrat mudila v Glavi kamniška plezalca Pavel Kemperle in Bine Benkovič. Prišla sta precej visoko, a sta se morala vrniti. Pri teh poizkusih sta plezalca prvič rabila lesene zagozde.

Po vojni so se skušale v Glavi še nekatere naveze. Dosegle so višino predvojnih poizkusov, bistveno pa kaj vse niso uspele. Pot je zapiral en sam šestdesetmetrski previs. Ozka, včasih prekinjena poč drža tu preko. Sredi previsa je varovališče v stremenih, nad njim je povezljena najbolj nemogoča formacija, lijaku podobne poč. 8. julija 1956 sva z Ljubom Juvanom priplezala po tej poklini na vrh. Za stodvajset metrov višine sva rabila 6 ur. Naslednji dan sva vstopila v spodnji del stene. Nisva vedela, da je že preplezan. Nehote sva naredila novo varianto smeri Ogrin — Gradišnik iz leta 1937. V osmih urah sva dosegla polico pod Glavo.

Opis:

Vstop 100 m levo od najvišje točke melišča. Po krušljivi steni desno navzgor do rušja. Od tu 10 m prečnice po ozki, travnati polički v levo. Čez previs na slabo stojišče (IV+). Desno, po odprtem zlebu (IV+) v položnejši svet. Smer nadaljnjemu plezanju daje steber, ki je pod vrhom prekinjen z izrazito sivo zaporo. Rahlo proti desni navzgor, okoli 100 m, do osamljenega macesna. Levo v žleb in po njem do zapore. Prečnica levo na raz stebra in po njem tri raztežaje proti desni na veliko polico v prvi tretjini stene. Po njej levo in skozi kamin na višjo teraso. Proti levi do kota pod rumenimi počmi (možic, k). Po počeh 50 m do višje poličke. Z nje v loku proti desni do rušja in čez navpično travnato stopinjo (IV+) do slabega stojišča. Desno v položen žleb (stik s smerjo Ogrin—Gradišnik, opis sledi do pod Glave tej smeri). Konča se v dveh rdečih kaminih. Po levem (IV+), do grape, ki zaključuje veliki stenski trikot.

Čez grapo v zajedast svet na levi (k) v vzporodno, še večjo grapo. Po njej do večje gredine. Votline, snežišča.

Nad votlinami se boči masiv Glave s podstavkom. Po polici desno na gručnato ramo (možic). Čez prodišče v kamin, ki ga tvori na levi strani plošča nad votlinami, na desni pa ozek stebriček. Po kaminu in stebru (IV+) v večji kamin in po krušljivem svetu na vrh stolpička, ki se izoblikuje na desni. Spust desno v korito pod gladko zajedo. Po njej (k) in levi steni na razbit svet pod Glavo.

Levo 50 m do prislonežene skale v vzporednici navpičnih poklin (možic). Po strmi plošči in poklinah (2 k) v slikovito lopo (V k). Iz lopice levo v previs (k) in za odpočeno lusko na večje stojišče (V+) levo v previs (2 k, in po gladki poklini 15 m navzgor (3 k z zagozdami) do prilepljene luske (2 k, stojišče za drugega, VI). Prvi spleza še malo navzgor do nekakšne votline pod lijakasto počjo. Skozi lijak (VI+, k 2 zagozda), v gladko zajedo in čez krušljiv previs (VI), ki ga tvori v steno zagozden bolvan, viden iz doline, na vodoravno polico. Po grebenu še 1 uro do vrha.

Ocena: Višina stene 1100 metrov. Orientacija težavna. Napeta in zahtevna tura v različni kamenini. Težavnostna stopnja IV, IV+, Glava VI, VI+. Skupni čas plezanja 14 ur. V steni ostalo 15 klinov, od teh jih 7 odpade na poizkuse.

Makalu — srečna gora

JEAN FRANCO
(šef francoske odprave na Makalu 1954-55)

Prav tako kot srečni narodi tudi srečno izvedeni vzponi nimajo zgodovine. Znan novinar, kateremu sem pokazal nekoliko posnetkov, napravljenih med vzponom na Makalu, me je v upanju, da bo v pomanjkanju drame prišel vsaj do neke razburljive nadrobnosti, potisnil v popolno obrambo z vprašanjem:

»Ampak, ali ste končno imeli vsaj kakšno nezgodo?«

»Obžalujem, ni bilo prepada, v katerega bi bili padli, in pokopal nas ni noben plaz. V višini 8000 metrov je bilo tako kot na vrhu Mont Blanca. Na vrhu nas je bilo devet. Trije vzponi v treh dneh, to ni nobena posebna zmaga. In celó prsti na nogah nam niso ozeblili!«

»Kaj se torej prav nič ni zgodilo?«

Moral sem priznati: prav nič posebnega se nam ni zgodilo.

Zakaj pa se nam ni nič posebnega primerilo, nas pa nihče ni vprašal.

Od tedaj je minilo že mnogo mesecev. Če je še prezgodaj pripovedovati o nadrobnostih našega velikega doživetja in če so naše izkušnje bile kratkotrajne, prehitre in prostorno preveč omejene, da bi na njihovi podlagi mogli delati splošne zaključke, Makalu vendarle ni več takó osamljen. Vidna dejstva in vzroki, zakaj je bil premagan, imajo vidno mesto v zaporedju trdovratnih naporov alpinistov, da bi se povzpeli na najvišje gore sveta. Zapisana so v verigi alpinističnih podvigov skozi stoletja, odkar se ljudje ukvarjajo s hojo na gore.

Makalu osvetljuje petdeset let himalajizma.

V času, ko so alpinisti zavzemali poslednje alpske vrhove, je Mummery izginil na Nanga Parbatu pri svojem prezgodnjem poskusu. Le malo po tem, ko so se z bojišč prve svetovne vojne vrnili poslednji borci, so se Angleži utaborili na severnem pobočju Mount Everesta in ga začeli oblegati, čeprav slabo opremljeni. Slavni neuspehi, s katerimi so bili poplačani med dvema vojnama vsi poskusi vzponov, od Kangčendzöngge do K2, od Nanga Parbata do Hidden Peaka, so himalajizmu več koristili kot pa prve zmage. Človek se je počasi, toda vztrajno dvigal v vedno večje višine.

Proti taborišču IV

Velike zmage so bile desežene šele pred kratkim. 1950..., Herzog in Lachenal sta s svojimi ranami obeležila zmago nad prvim osemtisočakom. 1953..., Hillary in Tensing sta prebila na »strehi sveta« četrt ure in se čudila, da sta bila še živa. Istega leta se je Hermann Buhl izčrpan vrnil s svojega fantastičnega samotnega vzpona na Nanga Parbat, ko so že mislili, da ga nikdar več ne bodo videli. Leta 1954 sta se Lacedelli in Compagnoni povzpela na K2, ko sta izčrpala zadnje ostanke kisika. Za koliko teh slavnih vzponov bi bilo treba le slabotnega diha vetra, da bi se spremenili v katastrofo?! Toda človek je vendarle uspel.

Ko smo sredi maja bili na vrhu krhkega snežnega stožca, ki pokriva ogromni Makalu, začudeni, da ga že imamo pod seboj, je bilo nebo bleščeče modro in vetrič nam je donášal zrak s sosednjih osemtisočakov. V daljavi, z druge strani neskončnega meglenega morja, pa so bili najvišji vrhovi Zemlje neme priče čuda, ki smo ga doživljali. Tam spodaj globoko pod nami so trpeli drugi ljudje, mnogi cilja niso dosegli, toda verovali so vsi. Da smo mi bili na vrhu, je predvsem njihova zasluga! Njihove izkušnje so bile naša nada, njihovo trpljenje je bil naš dolg in prav zaradi tega je bila naša poglavitna misel hvaležnost tem našim predhodnikom.

Dejstvo, da so prvič vsi člani ekspedicije v treh zaporednih dneh mogli priti na vrh v podobnih okoliščinah, zgovorno priča o homogenosti ekipe, hkrati pa je najbolj prepričljiv dokaz, da smo prav izbrali njene člane. Toda v alpinizmu je morda bolj kot kje drugje rezultat manj pomemben od napora. Tu je igra bolj cenjena od dobitka. Na Makaluju je način, kako je cela ekipa razumela svojo nalogo, bil najboljše poročilo za uspeh. V teh gorah, ki pač še niso igrača, osebni podvigi ne pomenijo mnogo, kajti sam vrh ni nič v

primeri z dolgotrajnim delom pri vzponu, ki ga je treba opraviti. Še tako sijajno plezanje posameznika lahko ostane brezplodno, če ni vključeno v skupno voljo vseh, da dosežejo cilj. Menim, da nisem upravičen ocenjevati svoje tovariše. Vsak od njih ni dosegel najvišje stopnje slave na nevarni opasti na samem vrhu Makaluja, kjer se gora začne spuščati proti Tibetu. Proti koncu pa je vsakdo dal vse od sebe za skupni cilj — približati se Makaluju in ga zavzeti. Štiri napadalne naveze, katerih člane smo lahko poljubno zamenjavali med seboj in ki so bile enako aklimatizirane v več kot enomesečnem urjenju na pobočjih Baruna, so se mogle menjavati v kratkih rokih na čelu ekspedicije in zato niso mogle biti preveč oslabiljene in izčrpane. Zato smo vsak dan vidno napredovali. Od 3. maja dalje, ko so čelne naveze prešle taborišče III, ni minil dan, da gori ne bi zadali novega udarca. Iz takšnega medsebojnega zaupanja smo črpali gotovost v končni uspeh.

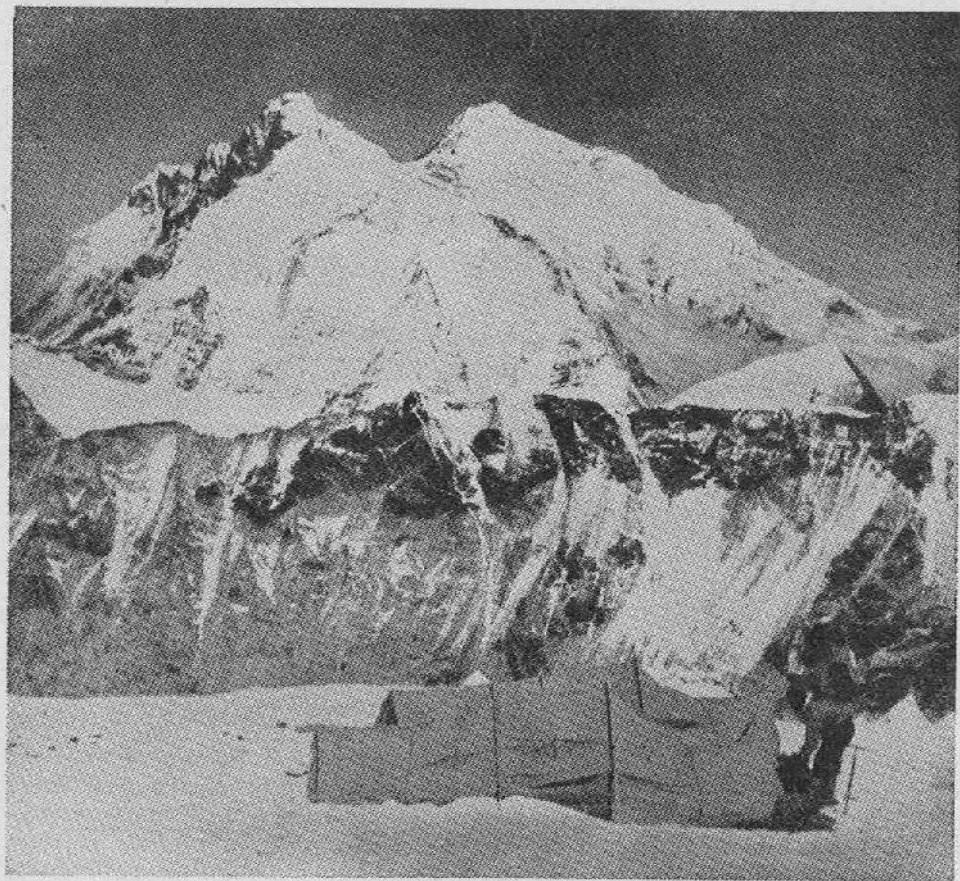
Način aklimatiziranja, v začetku prav počasen — ves mesec smo ostali na višini 5000 m, preden smo prešli višino 6800 m — se je sijajno obnesel. Kljub izkušnjavam, da bi se povzpeli na veličastne, še deviške vrhove okoli Baruna, se je ekipa prisilila na strogo, čeprav nadležno disciplino na začrtani ji poti. Toda v trenutku napada in kljub neizbežnim bolečinam v grlih in želodcih, ki se jim v takih višinah ni mogoče izogniti, je bilo zdravje vseh odlično in vsakdo od nas je vsak dan lahko dal več odsebe, kot pa je bilo treba.

Naj je kakovost in fizična pripravljenost plezalnih ekip še tako važna, zavzetje nekega himalajskega orjaka je predvsem vprašanje priprav in opreme. Nadvse važen je prenos materiala, ki bo v prihodnosti verjetno lažje izvedljiv. Za Makalu, čigar osvojitve je bila dosežena po klasični zamisli, je bilo v izhodno taborišče prenesenega 11 ton materiala, v taborišče I pa več kot 7 ton. Med taboriščem II in III je naših 25 šerp napravilo 150 potov, na greben Makalu v višini 7400 m pa je bilo prenesenega 700 kg tovora.

Zmaga nad Makalujem je prav v tem in pri tem gre glavna zasluga šerpam. Tem čudovitim ljudem so peli slavo že v vseh jezikih. Gyalzenove ekipe sploh ne morem dovolj pohvaliti. Brez njih si sploh ne moremo zamisliti, kakšna bi bila videti himalajska ekspedicija, prav verjetno pa bi bili šele pri raziskovanju dolin. Z njimi smo ravnali kot s pravimi tovariši. V velikih višinah so imeli isto opremo, kot smo jo imeli mi, vključno tudi aparate s kisikom. In šli bi za nami, kamor koli bi šli mi.

Mogoče se bodo nekoč še poskušali vzpenjati na himalajske vrhove brez kisikovih aparatov in svet se bo morda čudil novim rekordom. Za nas pa je bila raba kisikovih aparatov prav toliko važna, kot so gorohodcem na Mont Blanc dobre rokavice. Aparati so delovali brezhibno, bili so sorazmerno lahki in zato so nam bili v veliko pomoč. V višinah nad 8000 m so z dajanjem 2 do 3 litrov kisika v minuti ustvarjali enake pogoje, kot so na višini 6000 m, kjer so izurjeni alpinisti še za rabo. Aparatom smo popolnoma zaupali in ko smo se povzpeli na sam vrh, nam je bilo žal, da ni višji še za kakšnih 300 do 400 metrov.

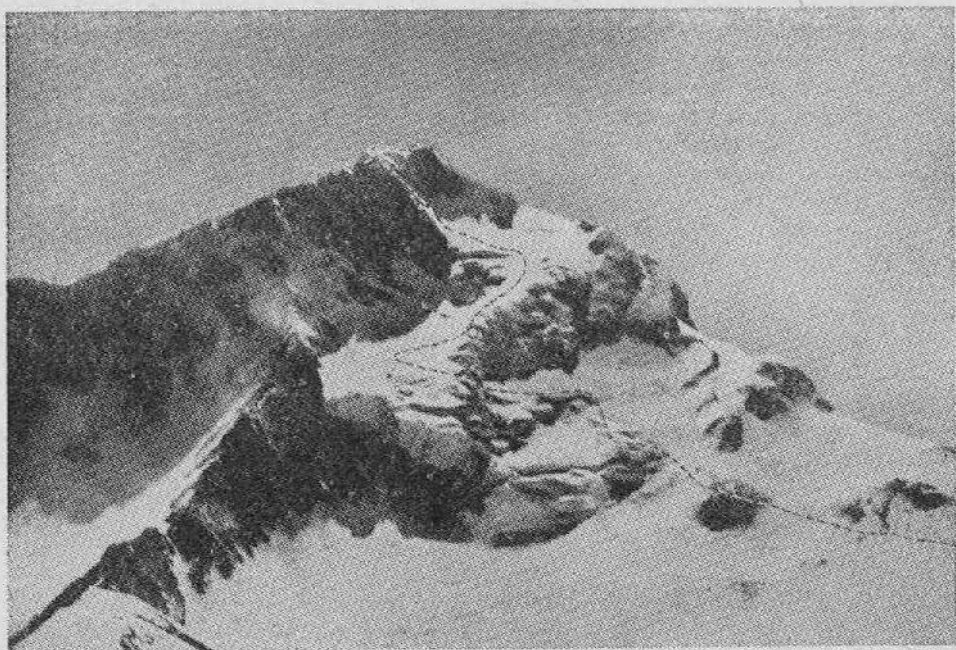
Sicer pa je tudi ostala oprema bila brezhibna in je popolnoma ustrezala trdim pogojem Himalaje. Skušali smo na več področjih napraviti sintezo vsega, kar so poskušali že pred nami, in še več. Vse novosti, ki smo jih uvedli, so se izkazale kot dobre. Res je sicer, da smo s prvimi pripravami začeli že leta 1952 in da so nam bili naši prijatelji iz Himalajskega odbora s svojimi izkušnjami že dolgo časa pri roki, da so se vsi povabljeni francoski industrialci odzvali našemu pozivu brez pridržka in da so vse nove kose opreme preizkušali v laboratoriju na vrhu Midijs. Doseženi rezultati so v čast vsem onim, ki so

Lhotse in Everest iz taborišča IV

nam pomagali. Fiziološka prilagoditev v višini nad 8000 m je bila uspešna, oprema s kisikovimi aparati in proti mrazu je videti primerna ne samo za bivanje v taki višini, ampak celo za delo na sorazmerno težkem terenu pri -30°C . Nevralgične točke velikih himalajskih ekspedicij so taborišča v sovražnem okolju velikih višin, mi pa smo imeli taboriščno opremo, ki nam je celo v teh višinah omogočala sorazmerno udobno bivanje. Notranja zveza med ekipami, ki je neobhodno potrebna za kordinacijo naporov na težavnem terenu razporejenih in med seboj tudi po več dni oddaljenih ekip, je bila prvič ugodno izvedena z lahkimi in močnimi prenosnimi radijskimi postajami, ki so nam omogočale stalen stik med vsemi ekipami in taborišči. Za naš končni uspeh smo dolžni hvalo predvsem naši opremi. Osnova novostim, ki smo jih uvedli, pa so bile izkušnje naših predhodnikov, in prav zato jim gre na tem mestu še enkrat naša hvala.

Ljudje pa verjetno ne bi preživel in material ne bi zdržal strašnih udarcev viharjev v velikih višavah. To smo poizkusili v jeseni. Zgodovina Himalaje se odvija skozi viharje, neuspehe in odpovedi, katastrofe so posledica neugodnih vremenskih razmer, pomnoženih z višinami. Ves čas vzpenjanja na Makalu

Severna stran Makaluja. O taborišče VI

je bilo vreme dosti ugodno, pri vzpenjanju proti vrhu lepo, med napadom pa sijajno, ponoči mrzlo (v taborišču VI — 32°C), podnevi sončno in popolnoma brez vetra... Na vrhu, v višini 8470 m, nihče od nas ni dal na glavo zaščitne kapuce in na rokah smo imeli samo rokavice iz fine svile. To je bila neverjetna sreča. Težko je misliti, da je to bil čudež, gotovo pa je, da bi bila naša pot na vrh videti čisto drugačna pri običajnem vetru ali pa, če bi bilo le 50 cm snega.

Ker sem v takih stvareh le premalo izkušen, težko delam primerjave. Po pripovedovanju Terraya in Couzyja naj bi bil Makalu tehnično težji od Anapurne, glede snega pa je bila ona težja. Težave na Makalaju dajo misliti na Aiguille Verte s strani Moinea, njegove strmine pa v splošnem na italijansko stran Grandes Jorasses, kar je vse za izurjenega alpinista sorazmerno lahko. Če zapade nov sneg, je prehod skozi ozebnik pod taboriščem IV, plezanje po strminah pod njim, prehod vhodnega lijaka nad balkonom, vzpon na greben, da o strminah na severni plati nad taboriščem VI niti ne govorim, zaradi pretečih plazov zelo nevaren in vse to pomeni resne probleme. Zanašali smo se, da bomo našli v kritičnih trenutkih strmine z utrjenim snegom, malo ledu in čim več skal. Predvsem pa smo morali biti pripravljeni na trenutek, ko bi bile okolnosti ugodne.

Ne vem, če je na Himalaji često lepo vreme, vem pa, da je zelo kratkotrajno. Od 20. do 24. maja smo na višini 8000 metrov opazili oblake, znanilce monsuma in začelo je snežiti. Na Kanču je bila tiste dni angleška ekspedicija več dni blokirana v višje ležečih taboriščih. Podnevi 27. maja pa je začel besneti monsum.

Čeprav smo neprestano upali na srečo, smo vendarle vse pripravili za tisti dan, ko nanjo ne bi mogli več računati. V trenutku napada je bila naprej

pomaknjena baza urejena tako, da bi v njej lahko prebili cele tedne na varnem in udobno. Pot na greben smo uredili tako, da so jo lahko uporabljali tudi šerpe sami, in sicer z 800 metri pritrjene vrvi. Z zgornjimi taborišči smo imeli zagotovljeno zvezo tudi pri slabem vremenu. Zaradi teh varnostnih ukrepov je bil naš položaj zelo soliden. Ko smo zapuščali taborišče VI na poti proti vrhu, smo imeli občutek, kot ga ima naveza, ki zapušča zavetišče za enodnevno turo.

Ko smo se veseli vračali z vrha, smo ugotovili, da smo bili le malo izčrpani. Porabili smo samo polovico naše rezervne zaloge kisika. Noben šerpa ni bil dvakrat iznad 7400 metrov. Imeli smo še take zaloge in bili smo v taki fizični kondiciji, da bi lahko šli še v en napad na vrh.

Prav v globini duše smo bili pa le nekoliko razočarani, kajti glede na sredstva, ki so nam bila dana na razpolago, in na ugodne okoliščnosti, ki nas ves čas niso pustile na cedilu, bi si morda le želeli malo bolj trdovratnega nasprotnika. Vendar je tak, v udobni varnosti izvedeni vzpon na Makalu srečna stran v zgodovini Himalaje.

Ko se v izčrpanih Alpah alpinizem uveljavlja na doslej prepovedane načine, na Himalaji padajo poslednji osemtisočaki. Zlata doba najvišjega gorovja na svetu bo trajala samo nekaj let. Drugi, verjetno zelo težki problemi, se bodo pojavljali na manj znanih vrhovih, ki danes še ne kažejo svojih zob. Težavni vzponi si bodo neprestano sledili.

Kazno je, da je orodje pripravljeno.

Prevedel Anton Razingar

(Dovoljenje za prevod in samo za objavo v našem listu je dala Fédération Française de la Montagne v pismu prevajalcu z dne 12. VIII. 1956.)

Na vrhu Makaluja

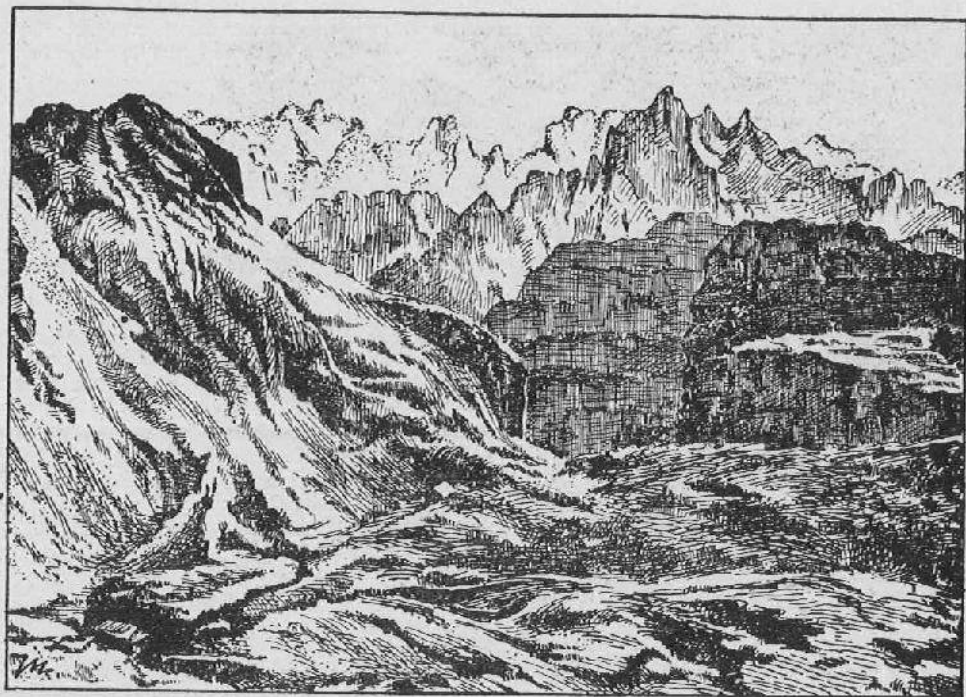
Pravijo, da čez sedem let vse prav pride. Natanko tolikokrat se je že premenjal koledar, kar sem za PV pripravil potopisni članek z dotlej precej pozabljenega Pohorja, pa me je bil nekdo drug prehitel, da sem potem to reč vtaknil med stare papirje. Kasneje mi je še večkrat prišla pod roke, vendar je že toliko izgubila na aktualnosti, da mi je ni več kazalo objavljati v prvotni obliki. Danes seveda še manj, ko vas po dolgem pohorskem hrbtu spremlja vestno označena transverzala in je tako za vselej izginil blodnjak, ki je bil meni takrat v delež. Mimo tega pripravlja posebni redakcijski odbor pri PZS priročnik s podrobnim opisom in nazornimi skicami celotne planinske transverzale. Kot član tega odbora sem dobil v roke tudi skrbno sestavljen opis in skico pohorskega sektorja, delo, ki ga skrbneje menda ne bi mogel opraviti nihče drug, kakor je to storil izkušeni poznavalec Pohorja, prof. Ivan Šumljak iz Maribora. Prav ta njegov vzorni elaborat me je pobudil, da iznova pomočim pero in napišem nekaj starih spominov. Upam, da z njimi ne bom nikogar dolgočasil.

Šlo je že h koncu poletja 1949, ko so mi pri PZS dali na izbiro, da grem pregledat gospodarstvo planinskih postojank v Triglavskem pogorju ali pa na Pohorju. Odločil sem se takoj za slednje, zakaj Pohorja nisem poznal dotlej skoraj nič, in kdo ve, ali se mi še kdaj ponudi tako ugodna priložnost?

Nam Gorenjcem je Pohorje hudo od rok. Pa tudi če bi ne bilo tako, ni po našem okusu. Gozdov še doma kaj dosti ne obračtamo, kamoli, da bi nas mikalo vanje tako daleč zdoma. Naše planinsko veselje je v skalah in v širokem razgledu. Tega pa je na Pohorju premalo, vsaj kolikor ga poznamo s slik. Ampak prav tiste dni sem našel v znanem nemškem leksikonu »Der Grosse Herder« iz leta 1931 (1. zv. stran 1378) imenitno sliko z napisom »Bachergebirge mit Bacherjoch«. Skopi štirivrstični tekst mi je povedal, da je mišljeno prav naše Pohorje s Črnim vrhom kot najvišjo vzpetino. Slika pa, da ji še v Osrednjih Alpah ne dobite para. Ni mi dalo miru, da sem jo prerisal do podrobnosti natanko, tako mi je bila všeč. Evo, tu jo vidite! Pa recite, ali bi vas ne vleklo na tako Pohorje leto za letom, in če bi bilo še tako daleč! Kje jo je iztaknil sicer tako temeljiti nemški Fritz in kateri Pohorski prelaz je imel v mislih, tega na žalost ni povedal.

Od sile vroč dan je bil, ko sem se izkrcal na mariborskem kolodvoru. Najrajši bi jo bil potegnil kar naravnost na Mariborski otok, toda moral sem stopiti še prej v pisarno planinskega društva, da dobim tam potrebnih pojasnil glede poti in novih razmer na Pohorju. Badjurov vodnik iz leta 1924 mi ni mogel več s pridom služiti, saj je bil že pred vojno v marsičem pomanjkljiv. Niti na njegov zemljevid se nisem smel dosti zanašati, ker je bil risan v pre-majhnem merilu, vendar s točnim imenoslovjem. No, dosti več mi tudi pri planinskem društvu niso znali povedati, zlasti ne o poti od Areha do Ribniške koče. Bo, kar bo, sem si mislil in se poslovil.

Kar predolgo sem se bil zamudil v prijetni dravski kopeli. Sonce se je že skoraj dotikalo pohorskega hrbta, ko sem pri zadnji bajti v Pekrah povprašal o nadaljnji poti. »Noč vas bo lovila,« je dejal gospodar. Jaz pa srajco s sebe in korajžno za markacijami. Kljub težkemu oprtniku sem do mraka pririnil do visoke samotne smreke, na kateri sem še razložil napis »Radvanje« in puščico, ki je kazala v tisto smer. Zdaj sem vedel, da sem na glavnem grebenu, pa me ni več toliko skrbelo, ali jo bom srečno primahal še do Mariborske koče, kjer je bil za ta dan moj cilj. Pot se je nekoliko položila, toda vlekla se je še

»Pohorje s Pohorskim prelazom« (?)

Posnetek slike iz leksikona »Der Große Herder« 1931 1. zv., stran 1378 (»Bachergebirge mit Bacherjoch«)
Brez dvoma je mišljeno tu naše Pohorje, kar razodeva 4-vrstični tekst poleg slike

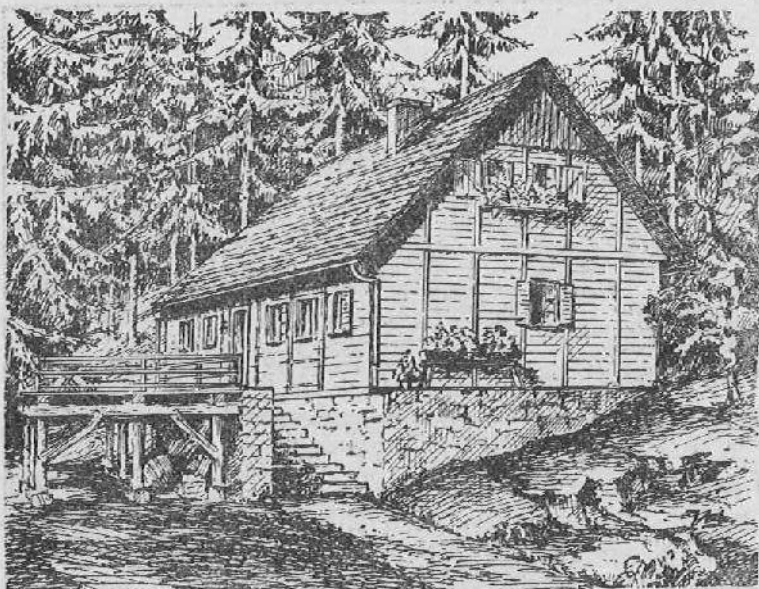
zelo daleč skozi temo. Vsaj tak občutek sem imel, da bi je moralo biti že davno konec.

Pa se nazadnje le prikaže izza nekega ovinka čedno razsvetljena terasa. Gladka cesta me je spremila nanjo. Nekaj ljudi je posedalo okrog miz pred lesenim poslopjem in se zabavalo s kvartanjem. Že sem si bil izbral svoj prostor, pa sem na žalost izvedel, da bom moral še malo naprej. Bila je to Uranova koč, namenjena samo članom sindikata, kar je takrat pomenilo toliko, kakor da sem zašel v tuj zelnik...

Tudi v Mariborski koči, do katere sem se kmalu nato pretipal po nekaj stopnicah, nisem bil dosti na boljšem. Štedilnik je bil že prazen, ključ od shrambe pa je že prejšnji dan odnesel s sabo oskrbnik, namenjen baje na neko ženitovanje. Mladi soscdi, ki ga je nadomeščala, najbrže ni kaj dosti zaupal. Sicer pa si nisem ničesar bolj zaželel, kakor da se čim prej iztegnem pod odcjo.

Lepo jutro me je zgodaj vzdignilo. Z zanimanjem sem si ogledoval obnovljeno koč. Kaj vseč mi je bil originalni planinski totem kraj vhoda, da sem si ga moral narisati. Ker ni bilo dobiti nobene razglednice, sem si skiciral še koč. Medtem se je bil vrnil oskrbnik. Bil je še ves v svatovskem razpoloženju, vendar sva še dosti gladko opravila uradni posel.

Prijetna gozdna promenada je do komaj eno uro oddaljenega Areha. Tam me je sprejela nova Ruška koč, imenovana Tinetov dom. Precj je stala na tem prostoru gostoljubna Planinka, do katere sem se bil povzpел nekoč pred vojno. Svetu od tu naprej mi je bil popolnoma nepoznan. V novi postojanki

Mariborska koča

Risba V. Mazi
(1950)

me je presenetila skoraj kar pregosposko opremljena jedilnica. V hudem nasprotju z njo pa je bila postrežba. Mladenič, ki je prekladal prazne steklenice po točilni mizi, se zame še zmenil ni, dasi sem predstavljal edinega gosta v lokalu. Pa tudi nikogar drugega ni bilo od nikoder, da bi mi dal vsaj kako prijazno besedo. Ko sem tako že davno dokončal beležke v svojem dnevniku in si v potrpežljivem čakanju prižgal že tretjo cigareto, sem se moral naposled le sam potruditi do tistega živega bitja. Izvedel sem, da je malo pred mano neka gozdna brigada pobrala še zadnji košček kruha, oskrbnica pa da se vrne šele proti večeru z novo zalogo. Toda vrnila se je s skoraj praznim vozom... In mi le preradi pozabljam, kako smo se vsi skupaj pokorili v tistih »racioniranih« časih...

Mimo ogromnih skladanic drv sem krenil naslednje jutro proti Šumiku. Pot je bila dobro markirana, toda vsa razrita od težkih kamionov. Levo in desno je ležalo posekano drevje. Trume delavcev so klestile veje, razžagavale hlode in podirale kar naprej, po »planu«, kakor se je takrat reklo.

Čez poldrugo uro se je pot prevalila v temno globačo. Spodaj je šumel potok. Na vegasti ograji mostu je slonel deček in pazil na govedo, ki je mulilo sočno travo ob vodi. Povedal mi je, da se tukaj pravi pri Bajgotu. Moje zanimanje je pritegnila lesena riža onkraj potoka, po kateri je pravkar spolznilo par slokih hlovov. Zemljevid mi je pokazal, da sem blizu znamenitih slapov Lobnice, ki sem si jih hotel vsekakor ogledati. Zaman sem se oziral, da bi ob riži zasledil kako stezo. Pastir mi je nasvetoval, naj grem naprej po poti do kočje gozdne uprave, kjer mi bodo pokazali k slapovom. Kmalu sem stopil iz mladega smrečja na prostrano frato in zagledal v bregu veliko poslopje, kočjo pri Šumiku, ki pa takrat ni služila svojemu prvotnemu namenu. Od delavcev, ki so na prostranem dvorišču obračali seno, sem izvedel, da moram nazaj na rob frate, kjer bom za ogrado našel začleno stezo.

Zmerom niže je šlo dol k vodi, ki sem jo slišal iz grape. Pametno, da sem potaknil nahrbtnik v gosto grmičevje. Nemara bi ga bil lahko brez skrbi

pustil kar na stezi, zakaj tako zaraščena, kakor sem jo našel, je utegnila komaj vsake kvatre sprejeti kakega gosta.

O tolmunu, v katerega se je iztekla riža, je uravnaval možak z dolgim kolom naplavljenе hlode v drugo, dosti bolj strmo rižo. Še z večjo radovednostjo sem jo pobral naprej po stezi. Zmerom močnejše šumenje mi je prihajalo nasproti iz globače, kamor sem se spuščal po kratkih okljukih. V silnem skoku je padal potok prek očrnelega skalovja. Že me je mikalo, da bi se splazil čez rižo prav na rob brezna in mogel tako pogledati Veliki Šumik, kakor se imenuje vrhnji slap, do samega dna. Pa me je k sreči prehitel močen hlod, ki je oral pred sabo ogromne curke vode. No, če bi me bil ta ujel... Tako sem rajši stekel naprej po stezi do kolibe, pred katero je prežal drvar, oprt na dolg cepin.

»Le pogledjte, kam bi se bili zapeljali!« mi je pokazal v temno dno, ko sem mu bil povedal svojo namero. Riža se nagne tu v velikanskem loku po slokih opornikih. Hotel je še nekaj reči, pa ga je zmotil krcelj, ki je bil še zgovornejši od njega. Bliskovito je planil mimo naju, se za hip iztegnil nad korito, nato pa se prevcsil v divjo prho, ki ga je pogoltnila. Pošteno me je zmrazilo ob tem neusmiljeno groznem pogledu. Vendar se mi kar ni dalo stran. Počakal sem, da se je še nekajkrat ponovila tista demonska igra, ki bi se je sicer ne naveličal gledati ves dan. A čas me je trdo opominjal, da moram nazaj. Po zemljevidu je kazalo, da imam še najmanj osem ur poti do Ribniške koče, če

Preddverje
Mariborske koče

Risba V. Mazi
(1950)

Tinetov dom
(Ruška kočča)

Risba V. Mazi
(1950)

jo bom srečno sledil. S pojasnili o tej poti pa mi tudi v Tinetovem domu niso mogli postreči.

Pri Stari glažuti sem se odžejal ob dobri studenčnici, nato pa jo pobral za obdelelmi markacijami proti Klopnemu vrhu. Prijazen kmet, ki je spretno cepil skodle v bližini ruševin nekdanje planinske postojanke, mi je pokazal v breg in mi tako prihranil nepotreben ovinec k logarski koči, ki sem jo bil malo prej zagledal na frati.

V hudi opoldanski pripeki sem se ustavil na močvirni goličavi in potolažil lačni želodec z brašnom, ki mi je šlo že h koncu. Prvič od jutra se je šele tu nekoliko bolj na široko razgrnilo nebo nad mano; razgled pa mi je zastiral gost čad. Vseeno sem kar nekam svobodneje zadihal, čeprav nisem imel nikake orientacije. Šele Sumljakova vzorna skica transverzale mi je zdaj povedala, da je bilo to ob izviru potoka Černave, ki se niže doli pridruži Oplotnici. Popotniku, ki bo poslej hodil tod, bo prihranjena tudi vsa tista pokora, ki sem jo okušal jaz dalje proti koči na Pesku: cel labirint poti, pa nikjer nobene markacije... Šele po dolgi blodnji sem našel široko vozno pot in na neki smreki ob njej dve napisni tablici. Ena je kazala na Šent Lovrenc 2 uri, druga pa na Klopni vrh $1\frac{1}{2}$ ure, h koči na Pesku $\frac{1}{2}$ ure in na Roglo 1 uro. Zdaj sem bil rešen. Kmalu se mi je prikazala obsežna planota in na njej veliko leseno poslopje, toda na žalost zaprto. Tudi kočjo na Pesku je imela takrat v rokah Gozdna uprava.

Ravno sem ugibal, kam naj zavijem, ko zagledam čedno in še svežo markacijo, istočasno pa tudi dva turista, ki sta prihajala s tiste strani. Ni jima šlo

v glavo, da se upam sam samcat v docela neznane gozdove in kar verjeti nista mogla, da sem jo do tu še tako srečno pririnil. »Saj še midva,« je dejal starejši, »ki imava tod okrog že več mesecev službenega opravka (nemara sta bila od Gozdne uprave), večkrat zakolovrativa«. Zagotovila pa sta me, da je vsa pot do Ribniške koče zdaj na novo zaznamovana in da bom tja lahko gladko prišel do večera.

Vse je bilo v redu, tudi tisti »močvirni, zibasti svet med gostim, bujnim rušjem in šotnim mahom«, kakor ga opisuje Badjura, sem že dosegel, le za Lovrenškimi jezери, ki bi morala biti nekje tu okrog, sem se zastonj oziral. Sedem jih je baje. Moja radovednost pa bi bila že z enim samim potešena, a še tega nisem našel... Sicer pa je človeku, ki so ga ves dan zakrivali nepregledni gozdovi, že ta široko odprt svet na Planinki in dalje čez planjavo Javorič, pravcato razodetje, zlasti če ga ugleda v takem bogastvu večernega sonca, kakor se je razgrinjalo okrog mene.

Kar nerad sem se spustil v mračno globačo Šiklarice. Preden sem potem prilezel do triangulacijske piramide na obli kopi Jezerskega vrha, je sonce že zašlo. Evo smučarskega paradiža, da si lepšega ne moreš želeči! V glasnem dušku se mi je sprostila ta misel, ko sem se oziral naokoli. Nedaleč vstran mi je zasvetila gladka ploskev Ribniškega jezera, toda do njega nisem mogel več. Mudilo se mi je na drugo stran, mimo žalostnih ruševin некоč tako ponosnega Senjorjevega doma v Ribniški koči, ki me je pozdravljala iznad smrečja na nasprotnem bregu. Dasi so se jeli zbirati za njo temni oblaki, sem si vseeno vzel še toliko časa, da sem jo spravil v skicirko. Mimogrede sem si ogledal tudi njeno notranjščino, ki pa takrat še ni imela nobenega izdelanega prostora. Tudi v sosednji »inženirski bajti« nisem mogel dobiti prenočišča. Ni mi preostalo drugega, kakor da jo uberem po bregu do pol ure oddaljene koče na Pesniku.

Komaj mi je prijazna oskrbnica pripravila tečno večerjo, se je ulila silna ploha. Koj nato je treščilo, da se je zamajala vsa bajta. »To bo pa nekje

Ribniška koča
izpred ruševin
Senjorjevega
doma

Risba V. Mazi
(1950)

prav blizu,« sem dejal. Nisem še izpraznil krožnika, ko je planila v kuhinjo vsa premočena sosedka in divje kriknila, da pri njih gori. Seveda se z oskrbnico nisva kar nič obotavljala, čeprav je še zmerom lilo, kakor iz škafo. Gost dim se je valil iz sosedovega listnjaka, ki je bil na srečo skoraj prazen. Ker je imel tudi domala razkrito streho, je že naliv opravil dobršen del gašenja. Tako smo brez velikega truda zadušili še tisto, kar je ostalo. Moker pa nisem bil že zlepa tako kakor ta večer. Utrujen kajpada tudi ne premalo.

Dež ni ponehal še ves naslednji dan. Dopoldne se mi je to kar prileglo, da sem se lahko pošteno odpočil in posušil premočeno obleko. Potem pa sem nejevoljen čakal, ali bom mogel še do večera preko Hudega kota obiskati zavetišče Planinc (Tajzel) in doseči kočo na Kremžarjevem vrhu ter tako dokončati svoj službeni opravke. Nič ni bilo iz tega. Ostati sem moral na Pesniku še eno noč, drugo jutro pa sem jo navsezgodaj pocedil v Ribnico, kjer sem komaj še ujel avtobus za Podvelko. Vlak me je od tam potegnil do Vuzenice.

V prijetno ohlajenem ozračju sem stopal po dolini Cerkvenice. Dobro markirana pot me je pripeljala čez dve uri k Sv. Primožu, ljubki vasici na razglednem, zelenem grebenu. Čezenj sem se približal gozdnatim pobočjem med Vel. in Malo Kopo ter Kremžarjevim vrhom. Po senčnem kolovozu me je čez kako uro prineslo na prostrano jaso, k Planincu. Samotna, zanemarjena kmetija in prav tako zanemarjeno planinsko zavetišče. Kamor sem pogledal, sam nered! Niti vpisne knjige ni bilo nikjer. V spalnici nekaj razkopanih postelj z raztrganimi in preluknjanimi odejami. Nak, v tem brlogu pa ne ostanem čez noč! —

Časa je bilo še dovolj, da jo do noči pririnem na Kremžarjev vrh. Na pol okajeni oskrbnik me je po bližnjicah spremil do Kaštivskega sedla, naprej pa me ni več skrbelo. Dobro izhojena pot med gostim vresjem in redko razstavljenimi smrekami se je vila še nekaj časa navkreber. V dolino je legal mrak. Prve zvezde so se prižigale na večernem nebu in prve lučke so zamigotale po mestu, ki se je razprostiralo pod mano, ko sem stopil na prag gostoljubne Koče na Kremžarjevem vrhu. V njej sem se počutil res kakor doma.

Gosta meglja je zalivala vso Mislinjsko dolino, ko sem zjutraj pogledal skozi okno. Toliko lepše je žarel nad njo v prvem soncu dolgi niz hribov, vse od Menine pa tja do Pece. Naglo sem poiskal skicirko in pohitel ven, da ujamem vsaj skromen odsev te veličastne podobe, zadnji živ spominček na dolgo pohorsko romanje.

Pa je bilo vendarle lepo, sem si skoraj glasno dajal duška še potem, ko sem se že bližal prvim hišam v Slovenj Gradcu in se zmerom spet poželjivo ozrl nazaj po tistih blagodejno zelenih bregih...

Prebujenje

(1945)

MITJA ŠARABON

*V polju prebujenem kolovratim.
V podplate boste novo cvetje rase.
Otrok sem, ki se v gorskem zraku pase.
Igram skrivalnice se z žarkom zlatim.
Zdaj sonca luč me reže v mehki črti.
O, zdi se mi, da dvoje src mi vije!
In čutim: duša mir in srečo pije.
Tu je samo življenje, tu ni smrti!*

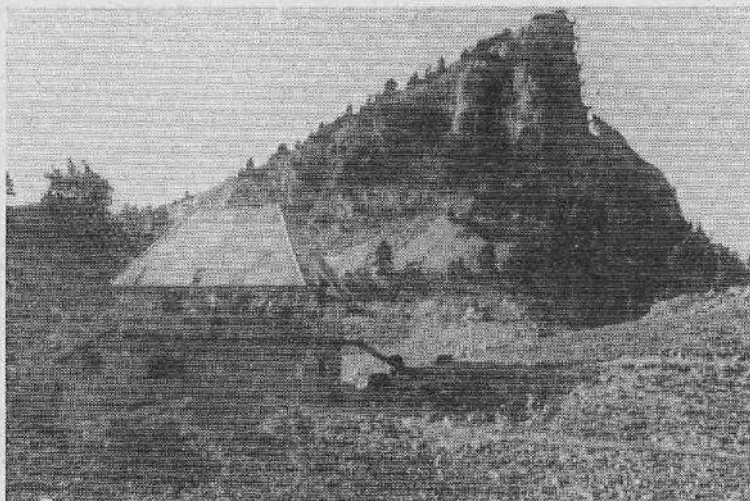
Ste že kdaj zašli v čakalnico ljubljanskega kolodvora sredi noči, ko prenočujejo v njej bratje z juga? Potem si lahko predstavljate ogromen kup nahrbtnikov pred novo marmornato postajo v Sarajevu in dve postavi, ki dremljeta zleknjeni na tej grmadi. Ta prizor ste lahko videli letos proti koncu julija in dve postavi sta bila dva ljubljanska alpinista, ki sta dežurala pri opremi, ko so si njuni tovariši ogledovali mesto. Podoben prizor se je ponovil zvečer na postaji v Konjicu. Najprej smo si skuhati na bencinskih kuhalnikih večerjo in jo stično pojedli med obilico žuželk, ki so padale na nas, privabljene od žarke svetlobe neonskih luči na kolodvoru. Nato so postave razprostrle šotorska krila po tleh in polegale, le nekaj izbirčnežev se je raje odločilo za prenočišče v sadovnjaku poleg sveže pognojenega vrta v mestu.

Sinil je nov dan. Lokalni avtobus je prepeljal nas in našo prtljago do dvajset kilometrov oddaljenega Boračkoga jezera. In plačilo? Samo za ljudi, prtljaga je zastoj, »jer ste planinari«. Hvala lepa, kaj takega se nam v Sloveniji ne bi moglo pripetiti. Boračko jezero je lepo, toplo in za goste, ki si izberejo penzion v hotelu ob jezeru, tudi drago. Ohranili ga bomo v lepem spominu. Ne tako preostale polovice dneva. Oprtali smo si nočloveško težke nahrbtnike s hrano in perilom za deset dni, s plezalno opremo, s šotorskim krilom, odejo in z gumijasto blazino na vrhu in končno vzeli v roke posodo z bencinom in hodili do večera. Tudi to je svoje vrste alpinizem, potreben in koristen, pa tudi naporen. Predvsem naporen. Nam ni bil všeč in prepričan sem, da se Zvone Čemažar, ki je bil takrat z nami na tisti težki poti, strinja z mano.

Večer nam je bogato poplačal ves trud dneva. V temi smo prišli iz gozda na Crno polje in se vlegli k počitku na prvi ravnini. Pod nami je moralo biti nekaj koč, odkoder so neprestano lajali psi; nekdo je vpil in dajal signale z baterijo. Nad nami pa se je bočilo temnomodro nebo, posejano z zvezdami, mehko in blizu in vendar tako neskončno daleč. Trudne nas je zmožal spanec in ko smo znova odprli oči, je bilo nebo sinje, svetloba je bila razlita po zraku in na obzorju je pritegnil našo pozornost siv skalnat zid — Sivadijje.

Kuhali smo zajtrk, ko so prišli do nas Tržičani — kolona desetih mladih fantov. Na Prenj so pristopili z druge strani kot mi in so tedaj že na povratku sestopali k Boračkemu jezeru. Zvečer so domnevali, da smo tiste migetajoče lučke na pobočju, zato so vpili in svetili z baterijami, a mi smo v neznanem terenu raje previdno molčali. Poročali so nam o svojih vzponih in so z velikim zanimanjem posedli okoli vojaške specialke Prenja, ker so bili brez zemljevida. Tudi mi smo se zaman trudili v Ljubljani, v Sarajevu in v Konjicu, da bi dobili karto Prenja in šele taborniki ob Boračkem jezeru so nam jo posodili za nekaj dni. S Tržičani smo kmalu tudi sedeli v krogu na tleh in odigrali meddruštveno srečanje v taroku, ki so ga Tržičani izgubili. Kmalu smo si segli v roke in se ločili, še prej pa so nam dali Tržičani nekaj čutar vode, ki smo jo z veliko pobožnostjo prelili v naše posode.

Voda je na Prenju problem številka ena. Čez nekaj dni sta prišla v naše taborišče Bine in Micka, člana AO Univerze, ki sta hotela preplezati nekaj smeri v Velikem Prenju, kamor se najlaže dostopi iz Jablanice in kjer so baje še lepe, visoke in še popolnoma nedotaknjene stene, a sta morala svoje načrte opustiti, ker jima je zmanjkalo vode. Najbližji izvir je bil oddaljen pet ur hoda, kar pa prineseš v čutari, ne zadošča za dalj kot za en dan.

Planina Jezerce
s kočo.
V ozadju Teraš
s smerjo
Govekar-Blažej

Na Planini pri jezeru, kjer smo se utaborili in postavili šotore, potem ko smo v vročem dopoldanskem soncu še nekaj ur s svojim znojem namakali hercegovsko zemljo, je bilo vode dovolj. A tudi to je bil več ur hoda daleč naokoli edini izvir in zato so se hodile sem vsak dan napajati črede konj, ki se pasejo po vsem Prenju. Z užitkom smo opazovali te plemenite živali, kako so se spuščale po strmem grušču in nato lahkotno kot peresce zletele preko ravnice v nasprotni breg. Konjereja v teh gorah je že stara. Verjetno so se tod že pasli konji, na katerih so pred stoletji vdirali Turki proti severu in plenili po naših deželah.

Pota v Prenju so markirana z rdeče-belo Knafeljčevno markacijo in na Planini pri jezeru stoji planinska koča, ki pa je še neopremljena. Mi smo prenočevali v šotorih pod kočo. Na zadnji škrbini, nedaleč od koče je v skalo vzdana spominska plošča. Na tistem mestu je pred nekaj leti preminil v globokem snegu v marčni noči Zagrebčan Mladen Škreb. Njegovi tovariši so bili v koči, le dobrih sto metrov daleč proč, a so šli po pogrešanega člana šele naslednje jutro, ko je bilo že prepozno. Ta nesreča je vzbudila kasneje hudo kri, kar je razvidno tudi iz komentarjev v vpisni knjigi v koči. Na Prenju sta umrle gorniške smrti v snežnem viharju sredi poletja tudi dve slovenski planinki iz Kranja. Alpinizem in plezanje je v gorah Bosne in Hercegovine je v začetkih. V glavnem ga »izvažamo« Slovinci in Hrvatje. Žrtve gorá so druga plat tega udejstvovanja. Na preproste ljudi v teh gorah in pod njimi naredi smrt v gorah mogočen učinek; prav golovo neprimerno večjega, kot še tako težka preplezana plezalna smer, ki se jim zdi itak nepotrebna in nezanimiva. Redki pastirji in planšarji, ki smo jih srečali, so nam do potankosti obnavljali ves potek reševanja.

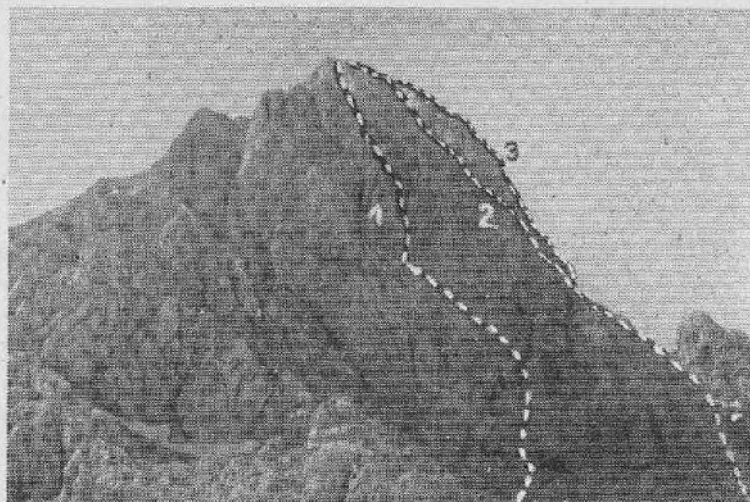
Prvi dan plezanja je bil lep. Že zgodaj zjutraj so odšle štiri naveze na pot, le z Lisičko sva ostala kot dežurna v šotorih. Popoldne so se vračali. Franček in Marica ste preplezala novo smer v Veliki Motiki, Petrač in Marjan zelo markantne kamine v glavi grebena Zelengore; Jozve in Mojca sta plezala v Otišu. V steni sta naletela v spodnjem delu na kline, a planinci iz Konjice so nam kasneje pripovedovali, da so iz Otiša reševali svoj čas hrvaške plezalce.

Otiš; plezali:

1. Govekar-Reiter

2. Govekar-
Cvikljeva

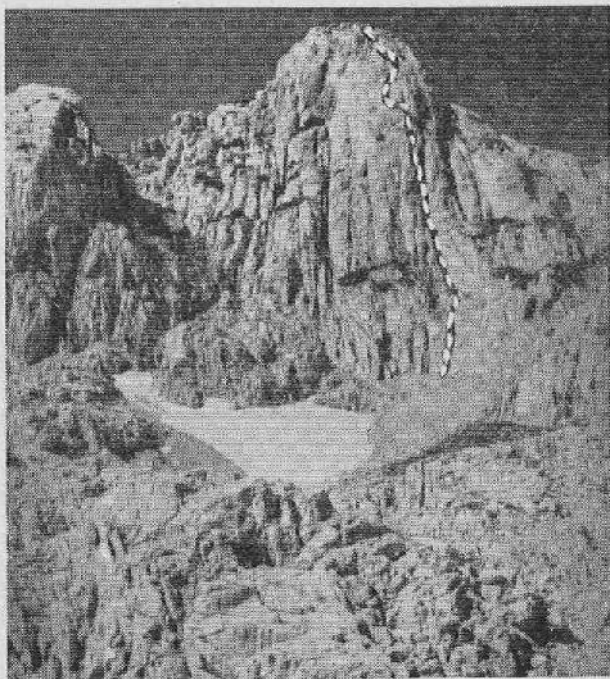
3. Janežič-Prevec

Klini so tičali v smeri, ki je naraven prehod preko stene, zato je mogoče, da sta smeri identični; prvi vzpon verjetno to ni bil. Stena Otiša je največja in najznačilnejša v območju, ki je dosegljivo iz koče, zato so v njej plezalci tudi največ plezali. Pred nami so bili v steni že Zagrebčani Jecić, Škreb in Kučan, ki so ocenili svoj vzpon s IV, V in VI, ter Zagrebčana Šafar in Mihajlević, za njimi pa člani AO Železničarja iz Ljubljane in nekaj dni pred nami Tržičani. Od nas sta v naslednjih dneh preplezala še precej težko smer v Otišu (V) Govekar in Reiter.

Prvi se je vrnil v taborišče Jozve Govekar, ki je bil tudi vodja odprave. Blizu koče se je dvigal proti nebu vrh Taraša in dominiral nad Rakovo dolino in Neretvo v ozadju. Njegov severozapadni raz se je ostro črtal od ozadja in je prav izzival našo alpinistično podjetnost. Raz je kratek, toda strm, tudi dostop ni dolg, zato sva se z Jozvo kar kmalu po kosilu odpravila vanj. Neprijetna tesnoba me je stiskala okoli srca, ko sva se vzpenjala po grušču in se navezovala pod vstopom. Kako bo šlo? Nisem bil v treningu in to leto sploh prvič na vrvi, v razu pa sta bila razločno vidna dva strma odstavka. Kmalu sva bila pod prvim težkim mestom. Jozve ga je zmogel v lepem stilu in tudi jaz se nisem dolgo mudil v njem. Bilo je laže, kot sva pričakovala. Zato je bil pa naslednji raztežaj bolj zasoljen. Jozve je zabil klin v spodrezano skalno formacijo, vpel streme in se počasi dvigal. Izpostavljenost je bila lepa, globoko pod nama so ležali gozdovi, za njimi se je pod razsežno goro vijugala Neretva. Bil sem na vrsti. Streme zame ni prišlo v poštev, zato sem lezel navpik po nekaki previsni zajedi, se krčevito zajedal v skalo, napeta vrv me je vlekla v zrak. Spehan sem se sčedel na polico k Jozvi. Pod previsom naju je skrbelo, kakšen bo najtežji konec in če sva vzela dovolj klinov s sabo. Sedaj je bilo vse jasno. Le lahek raztežaj naju je še ločil od vrha. Bila sva pravzaprav razočarana. Čez pol ure sva bila zopet v koči. Smer je bila v naslednjih dneh še petkrat ponovljena. Jozve jo je ponovil z Mojco, Reiter jo je preplezal trikrat. Pri tretjem vzponu je vodil preko stene predsednika PD Konjic, ki se je kot plezalec odlično obnesel.

Naslednje jutro je pihal močan veter, megle so ležale nizko in v pišu burje so naletavale snežinke. Bali smo se, da se bo vreme spridilo in da smo

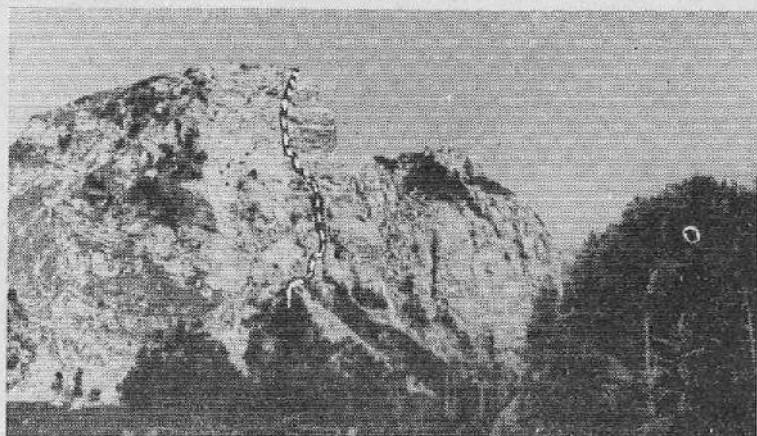
Greben Zelene glave.
Vrhu s smerjo Janežič-Pipanova
ne poznamo imena

končali s plezanjem v Prenju, a domačini so nas potolažili, da že več kot mesec dni ni bilo padavin in da tudi danes ne bo nič hudega. Res je veter okoli poldneva pojenjal in skozi raztrgane megle se je zasmajalo modro nebo. Toda za daljše ture je bilo že prepozno, zato ni nihče naredil kaj večjega ta dan. Le Prevec je izkoristil prvo zboljšanje vremena in se je vrnil šele z nočjo. Proti večeru so moško prijezdili na konjičkih, ki so jih zajahali med potjo planinci iz Konjice. Skupno z njimi smo zakurili na Tarašu kres v proslavo narodne vstaje v Bosni in Hercegovini.

Tretji dan je bil prvi na nogah Petrač. Z Lisičko sta odšla, noseč s seboj dvojno vrv, stopne zanke in celo zalogo klinov, pod neko previsno kaminasto formacijo v glavi grebena Zelengore. Vsa stvar je že na oko zaudarjala po šesti stopnji in če bi uspela, bi bil to najtežji vzpon odprave. Želeli smo jima srečo in uspeh, nato pa smo jima zaskrbljeni sledili z očmi, dokler nista izginila na prvem prevalu. Z Mojco sva nameravala ta dan zavzeti Matterhorn. Tako sta Kunaver in Jeglič, ki sta bila pozimi tod, krstila drzno konico, ki zapira obzorje onkraj Rakove doline. Domačini imenujejo ta vrh Zubac. V resnici je Zubac le dolg in oster greben, ki je videti kot konica le v profilu od kože. Dostop je zelo dolgotrajen, ker se je treba najprej povzpeti na visok, lep in izrazit vrh Osobac, izgubiti nato vso višino in se znova povzpeti na Zubac. V opoldanski vročini sva prišla z Mojco na vrh Osobca. Pričakovala sva, da se bova po nasprotnem pobočju spustila navzdol. A kakšno presenečenje! Stena pod nama je bila gladko odrezana. Kamen, ki sva ga vrgla le nekaj metrov v zrak, je izginil v globini brez odmeva. Kasneje sva ugotovila, da pod steno rase rušje. Ni nama kazalo drugega, kot da sva razvila vrv in previdno sestopila po precej strmcm grebenu, da bi tako obšla steno. Uspelo nama je; prišla sva v lažji teren in čez dobro uro sva stala na velikih skalnih podih pod

Osobcem. Stena, ki sva jo obšla, se je dvigala nad nama, navpična in ponosna v svoji monolitnosti. V podnožju in ob krajih je bila porasla, dobrih sto metrov navpične, gladke in nerazčlenjene plošče pa ne bi delale sramote najstrmejši steni v Planici. Na podih sva preplašila dva gamsa in si na snežišču pod steno gasila žejo s sladoledom. Nato sva naskočila Matterhorn. Greben je bil oster in nažagan, pobočje pa skoraj do vrha pokrito z bujno travo. Zato so bile največja objektivna nevarnost — kače. Pred odhodom so nas namreč precej svarili pred strupeno favno teh gora in zato smo bili malce zastrašeni. Malo pod vrhom Zubca sem za las zamudil najboljšo priložnost, da bi videl gada na Prenju. Ko me je Mojca opozorila na strupenjačo, je ta že izginila v travi in pečevju. Danes sodim, da niso kače v Prenju prav nič pogostejše kot n. pr. v Julijskih Alpah. Sestop z Zubca je bil dolg in naporen. Spustila sva se preko grap, rušja in drna v Rakovo dolino, zašla v gost mlad gozd, blodila sva po razkitem pobočju in končno sva prišla na markirani poti, ki naju je po dveh urah vzpona pripeljala h koči. Petrač in Lisička sta se že vrnila. Lepo sta preplezala svojo smer in tako dosti pripomogla k uspešnemu zaključku odprave. Lisička se je na najtežjih mestih proti pričakovanju odlično izkazala. Spomladi in poleti je redno obiskovala plezalno šolo ljubljanskega odscka na Turncu, ki je prava tovarna šestostopnjašev in ekstremnih plezalcev v skali. Tudi Prevec in Sušnik sta se vrnila. Obredla sta nek strašno dolg greben ter odkrila med potjo težko dostopno, lepo in veliko kraško jamo — ledenjačo, ki dotlej verjetno še ni videla človeka.

Zadnji dan se nismo lotevali težjih plezalnih vzponov. Jozvi so odstopili podplati na čevljih. Petrač je imel dovolj plezarije od prejšnjega dne. S fotoaparatom preko ramena smo odšli na obsežne pode pod Otišem in Zelengoro. Le Prevec je bil neuničljiv. Odšel je zgodaj zjutraj ter se vrnil šele zvečer, ko smo mi že prenočevali na Crnem polju. To je počel vsak dan. Prva svetloba dneva ga je vzela in vračal se je s temo. Nikoli nismo mogli točno ugotoviti, kaj je plezal. Posebno so mu ležali pri srcu grebeni in plezal je za samohodca zelo težke smeri, toda nikoli ni kazal mnogo razumevanja za stvari, kot so registracija prvenstvenih vzponov in tehnični opisi. Baje je v enem samem dnevu naredil štiri lepe ture. Nekoga večera je dejal Franček Prevcu, da je opazil na grebenu, ki ga je plezal Prevec, krave. To je bila seveda zlobna opazka, kajti v Prenju se pasejo konji in ne krave, vendar jo je Prevec vzel zelo zares in je še v Ljubljani ni mogel preboleti.

Velika Motika,
smer
Reiter-Vihetličeva

Zadnji dan nas je četvorica počivala na sedlu med Otišem in Zelengoro, ki je najvišji vrh Prenja. Slikali smo, da bi bila naša fotografska žetev čim bogatejša ter z očmi črtali smeri v ostenja okoli nas. Na vrhu Otiša sta se pojavila dva Sarajevčana, ki sta prišla za nami v kočo. Eden od njiju je pričel sestopati po nemogoči in krušljivi steni, po kateri smo pravkar potegnili lepo smer. Presenečeni smo mu sledili z očmi in skoraj nismo mogli verjeti, da je bil čez pol ure že pri nas. Če bi bil ta človek član kakega alpinističnega odseka, bi Prenj nedvomno obogatel za prvenstven sestop. S Sarajevčanom sem se povzpel po skrotasti steni na Zelengoro, se ponovno dobil s tovariši na vrhu Otiša, nato smo sestopili h koči.

Zvečer smo zopet uživali romantiko prenočevanja na prostem na Crnem polju; naslednji dan smo sestopali dalje. Srcčanje s Prenjem, s to »čudovito goro, polno kanadskih smrek in košatih lukenj« (tako jo je označil Kunaver) smo zaključili tam, kjer smo ga pred nekaj dnevi pričeli — v toplih valovih Boračkega jezera. Čutili smo domotožje po gorah, pred nami je bil samo še povratek domov in v vsakdanjost. Pred večerom smo naredili še žalostno ugotovitev, da Bosancem pojem časa ni vedno popolnoma jasen; namesto ob šestih zvečer nas je namreč odpeljal avtobus oz. kamion šele ob polnoči in tudi popusta za prtljago ni bilo več.

In kaj smo si dejali, ko smo si dve noči in en dan kasneje segli na ljubljanskem kolodvoru v roke za slovo? Prihodnje leto gremo zopet v gore naše države na jugu, če bo vse prav.

Tama podzemnica

LEOPOLD STANEK

*V jami temè in lišine
snuje skrivnostna sila.
V večnem kroženju kane
mali svet kaplje,
dar nebes,
pronica in prodrè dno skali.
Iz vidnega sveta
prinese s seboj podobe,
like vseh rastlin in živali
in jih ovekoveči v kamen.*

Tvoj vzdih votlo odmeva.

*Času se ne mudi,
Vse je izmerjeno
na trenutek in vekove.*

*Noč rojeva luč.
Luč rojeva oči.*

*Brezočna živ
pronikam v mrak,
a voda ponikalka
me je naplavila svetlobi*

v bleščavi oslepel sem nad lepoto!

**Ivan Cankar
v Kranjski gori
in na Vršiču**

(Spomini)

JOZICA BUDINEK-KORPAR

Konec meseca julija 1912 se mi je uresničila želja, ki sem jo gojila kot gojenka učiteljskega v Ljubljani, da bi osebno spoznala Ivana Cankarja. Zanj nas je navdušil prof. Anton Funtek. Dvakrat sem zaman v družbi sošolk poromala na Rožnik. Prvič ni bilo videti niti sence za oknom, drugič pa sem ga od daleč videla sedeti na vrtu, a na nas dekleta se niti ni ozrl.

Po očetovi smrti 1905 se je moja mati preselila iz Kranjske gore v Ljubljano zaradi šolanja otrok, počitnice pa smo vedno še preživljali v Kranjski gori. V naši hiši je stanoval zdravnik dr. Josip Tičar s setro Franico, ki mu je gospodinjala. Oba sta bila naši družini dobra prijatelja, jaz pa pravi njihov hišni muc. Naravno, da sem zato spoznala vse njihove znance in prijatelje, kadar so prihajali k njim v goste, in jih morala spremljati na gorske ture ali druge izlete. Po Tičarjevih sem med drugimi spoznala dr. Henrika Tuma, njegovega nečaka Ferda Tuma in dr. Ivana Merharja iz Trsta.

Dr. Tuma je bil odvetnik, visok, ostrih oči in velik turist; dr. Merhar profesor, majhen, z dolgo pelerino, prijaznih oči in tudi ves zaljubljen v naše gore. Neko popoldne me pokliče Franica v sobo za goste in dr. Tičar mi v navzočnosti dr. Tuma in dr. Merharja pove, da je Ivan Cankar v Kranjski gori. Od veselja in navdušenja sem se kar zavrtela po sobi. Dr. Tičar je rekel, da so se dogovorili in določili mene, naj pomagam pri zdravljenju Cankarja. Dr. Tuma me je še posebno prosil, naj prevzamem to častno nalogo. Srce mi je močno bilo od zanosa in sreče, da so prav meni zaupali to čast. Pač pa je dr. Tuma z ironičnim smehljajem zrl na moje prekipelave veselje in dejal, naj se ne veselim preveč in prezgodaj. Pravili so, da je Cankar bolan in da se jim je komaj posrečilo odstraniti ga z Rožnika in ga odtrgati neki ženski družbi, ki da je bila kriva njegove čezmerne vdanosti pijači. Tudi sedaj, ko je prišel v Kranjsko goro, bi najrajši ves dan presedel po gostilnah: stvar je nevarna, ker zadnje čase ne uživa druge hrane razen pijače. Jaz naj ga

zato učim jesti, odvrčam od gostiln in ga zato tudi čimbolj privežem nase in na svojo družbo. Dr. Tuma je še povedal, da so Tržačani prispevali sredstva za zdravljenje za Iv. Cankarja v Kranjski gori. V tej zvezi se še spominjam imen: dr. Izidor Reja, dr. Anton Dermota, dr. Ivan Merhar, Mrmolja in dr. Škapin. Omenil je še, da je Cankar vedno brez denarja in ko sem nato ponudila svojo mesečno plačo — v počitnicah je ostal ves denar moj, ker mami nisem plačevala za hrano —, me je zavrnil, češ to je za Cankarja vse premalo, ker je kakor otrok, ki ne zna ravnati z denarjem. Pozneje sem se prepričala sama, da je denar dajal revežem in bi vse bogastvo razdal ubogim ljudem. Takrat sem tudi zvedela, kako težko dostopen je Cankar za vsako tujo družbo in da bodo šele, ko me osebno seznanijo z njim, videli, če mu bom sploh všeč.

Že naslednji dan je Cankar sedel v Tičarjevi sobi nasproti vratom. Ko sem vstopila, mi je hitro stopil nasproti, ponudil obe roki v pozdrav in veselo vzdiknil: »To je naša Jožica, moj dekleč!« Ves zgovoren me je tikal kakor otroka ali staro znanko. Takoj ob prvem srečanju sem čutila, da imam pred sabo nadvse dobrega človeka in vsa bojazen pred velikim pisateljem je izginila. Ni se mi zdel mlad niti star, bil je srednje rasti pa zelo suh in slaboten, da bi ga prav rahla sapica lahko odnesla na vrh Vitranca. Obleden je bil v svetlosivo obleko, isto je nosil ves čas v Kranjski gori, ker najbrže ni imel druge. Za pokrivalo je nosil bel visok slamnik. Lase je imel rjave in z razprtimi prsti je pogosto porival čop las raz čelo nazaj. Govoril je čudovito lepo, besede je nizal kakor bisere s tihim prijetnim glasom, oči pa so se mu iskrile in na bledeh licih sta bila dva rahlo rdeča kolobarja. Ni pa se z vso družbo enako prijazno pogovarjal. Cankarja sta pripeljala k Tičarju dr. Tuma in prof. Merhar, navzoč pa je bil še Avgust Pirjevčec. S Cankarjem sva se zmenila, da ga bom prihodnji dan ob 9 zjutraj čakala pred hotelom Razor.

Natanko ob 9 uri je prišel in šla sva skozi že prazen salon v mali salonček. Takoj levo za vrati, ob dolgi mizi, je imel svoj stalni sedež. Pozvonil je natakariči, se usedel, podprl glavo z roko, strmel predse in molčal. Sedla sem mu nasproti, Tina Ahcova pa mu je prinesla najprej pollitrsko steklenico piva, nato skodelico črne kave, potem pa še četrtinko terana. Govorila sem sama, gledala njegov izmučeni in trepetni obraz, ki se mi je zdel ves drugačen ko prejšnji dan. Začudeno in ponižno sem vstala, ko se je Cankar dvignil in mu sledila. Urnih korakov, kakor bi tekkel, je zavil v hotel »Pri pošti«. Izpil je četrtinko vina, malo posedel, molčal, plačal in odšla sva naprej do hotela Slavca. Tu je še bolj počasi srebal naročeno četrtinko vina, kadil cigareto za cigareto in me vdano poslušal, ko sem mu začela prigovarjati, naj k pijači tudi kaj prigrizne. Pogledal je na uro, vstal in odbrzela sva do lo nekaj metrov oddaljene Jurčeve gostilne. Tu zopet le četrtinko vina, nato pa je vstal in rekel, da greva še naprej v zadnjo gostilno. Zdaj pa sem lahko protestirala, češ da jaz ne zahajam v nemškutarske hiše, pa tudi sam ne sme k »Deutsch Koširju«, ker Slovenci to gostilno bojkotiramo in z renegati nočemo imeti stikov. Smejal se je in hitel v dolnji konec vasi čez most do gostilne Košir. Ostala sem pri koritu nasproti hiši in čakala. Medtem je zazvonilo poldne in že je prihitel Cankar k meni in, kakor bi se silno mudilo, sva jo ubrala po vasi nazaj k obedu v Razor. Pri Cankarjevi mizi so sedeli člani Pirjevčeve družine: prof. Karel, profesorici Irma in Mila ter Avgust in dr. Merhar z ženo. Cankar je naročil četrto terana, obed pa odklonil. Po Tičarjevem nasvetu sem zase naročila kuhano šunko, hvalila nje okusnost in na vilice nabodene koščke podajala Cankarju za »pokušnjo« v usta, tako da je nehote in nevede pozobal skoro vso porcijo sam. Po obedu je redno počival do 3 ure in popoldne sva v istem redu ponovila dopoldanski program. Ob sedmi uri pa sva se vrnila k večerji; k Cankarjevi mizi je vsak večer prišel še dr. Tičar s setro in le redko dr. Tuma. Cankar je le malo govoril v večji družbi ali pa nič, le počasi je srebal dve do tri četrtinke terana. Ostali smo skupaj do desete ure. Po tem prvem dnevu, ki sem ga preživela v Cankarjevi družbi, mi je dr. Tičar povedal, naj zelo pazim na jedilni pribor. Dobro se spominjam, da se je Cankarjeva kupica pri Tičarjevih posebej pomivala. Sploh mi je dal dr. Tičar vsa nadaljnja navodila, kako naj skrbim, da bo užival redno več hrane, kako naj ga odtegujem od gostiln, izvabljam na izprehode, mu razkazujem lepoto naših gora in ga uvajam v domačo družbo.

Le polagoma sem dosegla skromne uspehe. Cankar je začel več jesti, četudi je še vedno jedel malo. Če mene ni bilo opoldne k Razorju, sta prav po materinski zanj skrbeli Irma in Mila Pirjevčec. Najprej sem ga zvabila domov na naš vrt in mu predstavila štiri brate in sestro: Vinka, ki je študiral na slikarski akademiji v Pragi, Joška, ki je bil na konzularni akademiji na Dunaju, Francija, gojenca dunajske trgovske akademije, devetletnega Vojtka in trinajstletno Pavlo. Rad

se je pogovarjal z mamo, ker je sočustvoval z njo kot vdovo s kopico otrok. Povedal je nam, da je stanoval na Dunaju pri ubožni vdovi, pomagal družini, po očetovsko skrbel za vdovina sinčka. V magacinu, ki si ga je brat uredil za atelje, je Cankar ogledoval risbe in portrete, se čudil njegovi nadarjenosti, hvalil dela in mu prerokoval lepo prihodnost. Pripomnil je še, da je imel v mladosti veselje do risanja in da z risbami laže kaj povemo kakor z besedami. Pozneje sem se sama prepričala, da je bil Cankar tudi v risanju mojster. Ves popoldan je prebil med nami, veliko pripovedoval in sestro klical za »Mukca«. Mama pa mu je postregla s čajem, ker je kavo, ki smo jo otroci dobivali za južino, odklonil. Enkrat samkrat je jedel pri nas in to koruzne žgance, ki so bili za nas vsakdanja in najljubša jed. Še večkrat pa je rad zahajal na Tičarjev vrt in Franica mu je vsakokrat zataknila rdeč nagelj v gumbnico, na mizo pa vedno prinesla kupico vina. S Franico sva radi peli, vselej pa sva Cankarju zapeli pesem o gorski rožici in kar krotko je poslušal in večkrat vzdihnil: »Oj, Jožica, ti si zame najlepši deklíč, ti Franica, pa imaš najboljšo srce!«

Pa tudi z izprehodi sem začela in hodila na krajše izlete, kakor po leseni brvi čez Pišenco pod Mali Rut, k mizici v Zagmajnico, in tako dalje. Tudi do kopališča Jasna me je parkrat spremlil in na verandi se je kar stresel, ko me je videl plavati po mrzli vodi. Neko dopoldne pa je šel z brati in menoj na Brda, nizek hribček onkraj Save na karavanški strani, zanimiv zaradi gole skale, ki je spiralno zavita. Stezica ni dolga, pač pa ozka in drži ob skalnatem robu. Brat Fanc je ves čas vodil Cankarja za roko, ker je čutil omotico. Z vrha je prelep razgled tudi na del Martuljske skupine s Špiikom in na Podkorenske Ponče. Tu se je Cankar kar odločil, da pojde z menoj na Vršič. Rekel je, da si želi preživeti vsaj nekaj dni v popolni samoti, proč od vseh ljudi, in da bo pripravljel govor za delavce v Trstu. To gorsko turo mu je tudi Tičar priporočal, vendar je menil, da mora Cankar še pridno trenirati, ker je pot na Vršič zelo strma in se mora zato srce polagoma privaditi na napor.

Pri Razorju so imeli češki letoviščarji sredi salona največjo mizo. Koliko jih je bilo, ne vem več, po imenu se spominjam samo takratnega češkega poslanca Franto, ki je imel nenavadno lepo ženo, in dr. Dvorskega, docenta na univerzi v Pragi. Dr. Dvorsky je že več let prihajal v Kranjsko goro, obhodil vse pomembne vrhove in bil posebno v časti pri gorskih vodnikih in domačinih. Dvorsky me je prosil, naj Cankarja seznanim s češkim omizjem, ker bi si šteli Čehi v veliko čast, poznati največjega slovenskega pisatelja. Zaman pa so bila vsa moja prizadevanja in prošnje, naj vsaj meni in ljubo izpolni to željo, ker sem po očetu češkega rodu, simpatiziram s Čehi in sem se zato tudi učila češkega jezika. Cankar pa mi je kratko in nejevoljno odvrnil, naj mu dam mir s temi buržuji, če ne, bo hud name. Mlada sem bila, pa me je bilo zato sram pred Čehi, ki so se mi zdeli sila imenitni. Pri njih sem se izgovarjala in Cankarja opravičevala z njegovo boleznijo. Pa še marsikdo bi bil rad spoznal Cankarja, on pa se je otepal vseh znanstev. Če je kdo le prisedel k njegovi mizi in mu ni bil všeč, je ostentativno molčal in obračal glavo v drugo smer ali včasih celo hrbet. V podobno zadrego me je spravil, ko se je hotel seznaniti z njim srbski književnik Živanović iz Beograda, ki je bil tisto leto na počitnicah v Kranjski gori, znanec mojih bratov. Ko sem Cankarja vprašala, če mu smem predstaviti Živanovića, je spet odklonil. Ker pa me je Živanović spet in spet prosil, sva se dogovorila za zvižajo. Popoldne, pri južini sva sedela s Cankarjem v salonu pri Slavcu za dolgo mizo v kotu sama, nekaj miz pa je bilo zasedenih po gostih. S Cankarjem sva sedela tako, da je bil vmesni stol prazen. Kakor po naključju pristopi k mizi Živanović s prošnjo, če sme prisesti. Jaz pokimam, Živanović odmakne stol, se globoko pokloni, pove Cankarju svoje ime in že sedi. Cankar pa nič ne reče, le mene žalostno pogleda, podpre glavo in pokaže nedostopen obraz. Od zadrege in slabe vesti me v trenutku oblijeje solze, hitro vstanem in zbežim. Kako je bilo z njima, ne vem več. Zvečer pa mi je rekel Cankar, da je bil popoldne res hud name zaradi dogodka, in mi ukazal, naj nikdar več ne poskusim kaj podobnega, ker bi mi sicer več ne oprostil.

Cankar je v Kranjski gori pisal knjigo »Milan in Milena«. Nekoč sva ga z Avgustom Pirjevcem iskala na stanovanju Pod bregom. Sobo mu je bil poiskal in najel dr. Tuma sam v nizki hišici pri stari Trdinovki, sestri pisatelja Lavtižarja, takratnega župnika v Ratečah. Podstrešna sobica je bila majhna in nizka in vanjo si prišel po izhोजenih, zavitih stopnicah. Imela je eno samo okence z razgledom prek Pišence na naše gore. Ker se Cankar na najino trkanje ni oglasil, sva odprla in vstopila. Ni ga bilo doma. Tedaj sva videla ležati na mizi Cankarjev rokopis »Milan in Milena«. Avgust je hitro sredi lista za Cankarjevim besedilom pripisal

neki stavek (vem, da je bil nesmiseln), za njim pa še jaz. Cankar te najine nagajivosti pozneje niti omenil ni in jo je velikodušno prezrl. Ker sem bila rado-vedna, kdaj piše, mi je odgovoril, da takrat, ko drugi spijo.

Seznaniła pa sem Cankarja s Toporiševu družino iz Kostanjevice. Pri njih sem namreč našla svoj drugi dom, ko sem prvo leto službovala kot učiteljica v Kostanjevici. To leto je prišel sodnik Toporiš z ženo, sinčkom Ivanom in hčerko Vido na počitnice v Mojstrano in me obiskal doma v Kranjski gori. Toporiš in žena Ema sta bila oba velika Cankarjeva častila. Bila sta vsa srečna, da sta ga osebno spoznala in ker sta ugajala tudi Cankarju, smo se domenili, da pojdemo skupaj na Vršič.

Dva dni pred zasnovano turo sva jo s Cankarjem mahnila do Klina, uro hoda iz Kranjske gore. Cankar je hodil hitro, ni se opiral ob palico, pač pa je samo mahal z njo in vso pot ni počival. Pri napol podrti koči v Klinu je malo posedel in že do obeda sva bila spet v hotelu Razor. Tičar je bil kar zadovoljen s to preizkušnjo. Pred turo na Vršič pa je ukazal, da mu vso pot do vrha ne smem dati niti kapljice alkohola. Končno smo se le odpravili: Cankar, moja sestra Pavla in družina Toporiševa, ki so se ji pridružili še učiteljica Tončka Virkova, Ambrožičeva mama iz Mojstrane, daleč naokoli znana čebelarica, njen sin Helo in neka mlajša sorodnica. Pred odhodom se je Cankar še prepričal, če imam res v nahrbtniku oblubljeni teran in konjak. Do Klina smo hodili vsi skupaj, tam smo počivali in južinali in pri tej priložnosti je Toporiš, seve po dogovoru, moj nahrbtnik s pijačo zamenjal s svojim ter odšel z vso družbo naprej. Ostala sva sama in pred Cankarjem se je pokazal prvi strmi klanec. Današnja pot po serpentinah so zgradili med prvo svetovno vojno politično osumljeni Slovani, po večini pa ruski ujetniki. Takrat pa je bila strma kakor v Peklu, samo širša. Cankar, ki ni poznal umerjene gorske hoje, je hitro korakal vkreber in začel kmalu pešati; ves znojen in žejen je prosil pijače. Ni se pa ujezel, ko je opazil zamenjavo nahrbtnikov. Tolažila sem ga, da bo Toporiš z družbo gotovo spotoma na naju počakal. Na vso moč sem hinavsko klicala: »Halo!«, priklicala pa sem samo odmev. Zdaj je Cankar hodil počasneje, se opiral na palico, po licu pa mu je curkoma tekel pot in ob prvem studenčku je omahnil v resje. V zložljivi, majhni, aluminijasti kupici sem mu prinašala mrzlo studenčnico. Ko si je utešil žejo, je energično hodil naprej, čeprav že težko. K sreči je bilo ob stari poti več studencev. Na sredini pota je stopal že ves sključen, težko je dihal, srce pa mu je poskakovalo s srajco vred. Ker je bil tam studenec precej oddaljen, sem mu prinesla nešteto kupic, hiteč po bregu gor in dol. Cankar pa me je milo pogledoval in pri vsakem požirku hvaležno mrmral: »Ubožica«. Meni se je zelo smilil in bala sem se, da mu srce ne opeša. Na tistem sem ga prosila, naj mi odpusti muke, ki jih trpi, in vse moje zvižaje. Pa sem le znova lagala pri vsakem klancu, da je zadnji in bova v četrto ure na cilju. Zadnji del poti sva dobesedno prelezla. Zmagal je pa le! Pod nekdanjo nemško Vossovo kočo, na trati sredi skal, si je globoko oddahnil in strmel sijočega obraza v soseda Mojstrovko iz neposredne bližine. Ko sva tam nekoliko počivala, sva srečala prvega človeka.

K nama je pristopila nad 60 let stara, majhna, drobna ženica iz Trente. Na glavi je nosila velik jerbas. Obraz je imela močno zguban, bila revno oblečena in obuta v opanke iz blaga. Postavila je pred naju jerbas, poln povezanih šopkov planik in prosila, naj kupiva in izbereva najlepše. Cankar je sočutno pogledoval starko, pomiloval jo je z besedami: »Ti uboga stvarca!« Močno se mu je smilila od dela zgarana trpinka; smililo pa se mu je tudi potrgano gorske cvetje in je tudi to miloval: »Te uboge rožice!« Vzel je iz jerbasa samo en šopek, si zataknil eno planiko v gumbnico, druge pa ponudil meni. Ženi je hitro stisnil v roko desetkronski bankovec, ves denar, kar ga je imel pri sebi. Urno sem ženi denar vzela in se začela prepirati s Cankarjem ter mu prav s silo porinila denar v žep. Trentarici pa sem iz svojega dala eno krono; že to je bilo mnogo, ker je za šopek zahtevala le pet krajcarjev.

Po tem srečanju sva odšla dalje po novo izpeljani položni poti proti Domu na Vršiču in kmalu je stal Cankar pred Slovensko kočo na vrhu sedla nad Trento. Iz Klina do tu sva rabila tri ure.

Ves izpremenjen je Cankar strmел v gorske velikane, proti Mojstrovki, Pri-sojniku in trentarskim goram. Ni se zmenil ne za okrepčila in ne za pijačo, pil je le lepoto slovenskih gora. V pismu, ki je še ohranjeno, mi je kasneje v spomin na ta doživljaj zapisal: »Najvišje, kar more dati človek človeku, je trenutek prave sreče in če je tudi en sam trenutek. Z vso hvaležnostjo Ti ne morem poplačati tistih ur, ki sem jih živel poleg Tebe.« Prepričana sem in čutim, da mi je Cankar napisal te prelepe besede, ker sem mu odkrila ta veličastni pogled na gorski svet. Samo v

visokih gorah človek lahko občuti najvišjo sproščenost, srečo in neizmerno lepoto narave.

Pred kočo je Toporiš fotografiral našo družbo. V ospredju slike sedi družba, zadnja pa sva midva s Cankarjem. Jaz stojim pod njim in ga gledam, ker sem hotela s tem pokazati, kako visoko stoji nad nami vseni naš največji slovenski pisatelj. Na Cankarjevo željo naju je slikal Toporiš še posebej, ko stojiva sama pred kočo in gledava proti Trenti. Te slike so še ohranjene. Sele v mraku smo zasedli Tičarjev kot v koči. Cankar je še isti večer upodobil v veliko planinsko knjigo hojo na Vršič. V petih risbah je karikiral samega sebe. Zgoraj na praznem listu je napisal: »Hoja Ivana Cankarja na Vršič«, pod to »Križev pot« in pod naslovom pet postaj v obliki petih kvadratov.

Pod prvi kvadrat je napisal: »Odhod iz Kranjske gore«, vanj narisal sebe, veselega in s palico, ki vihra v zraku ter položno pot.

V drugi kvadrat z napisom: »V Klinu«, je narisal svoj upognjeni hrbet in dve znojni kaplji, ki mu drsita s šopa las.

V tretjem okencu: »Sredi pota«, je bil videti Cankar ves upehan, še bolj sključen in otirajoč si z robcem potno čelo.

Četrto okence: »Pod vrhom«, Cankar s čopom las, ki se dotika zemlje, sključeno telo, ohlapne roke, celo palica brez moči, a okrog njega mlaka potu.

V petem pa: »Na cilj!« Cankar ves pomlajen, svetel, raven kot sveča, vihti klobuk nad glavo, šop las in glava gledata zmagoslavno proti nebu.

To knjigo s Cankarjevimi risbami je utajil, skril ali uničil v začetku prve svetovne vojne takratni avstrijski poročnik ing. Dolenc, zagrizen nemškutar, ki je napravil Dom na Vršiču, last slovenskega planinskega društva, za vojaško postojanko. Ne na mojo prošnjo niti ne na zahtevo dr. Tičarja Dolenc spominske knjige ni vrnil društvu.

Cankar je ostal več dni na Vršiču. V planinski samoti in tišini je sestavljal govor za delavce v Trstu. Zmenil pa se je še pred odhodom tudi s Tičarjem, da bo počakal nanj, ko pride v nekaj dneh v kočo praznovat svoj god. Drugo jutro po prihodu na kočjo je lazil Cankar pod Mojstrovko, kjer je sam našel in utrgal prvo planiko. Najrajši pa je sedel pri mizici za kočjo. Pravil je meni, sestrici in bratom, ki so bili prišli iz Trente, čudovite povesti. Nikdar prej nismo slišali kaj tako lepega! Kazal je na oblake nad gorami in nam jih razlagal kot gigante, velikane ali grozne pošasti, ki bijejo strašne boje med seboj. Njegov duh je pač preroško zrl v prihodnost in napovedoval je strašne svetovne vojne. S sestro Pavlo sem se vrnila v Kranjsko goro in obljubila, da se vrnem s Tičarjevimi, kakor smo se že prej domenili. Cankar je sedaj ostal skrit v gorski samoti in bil varen pred vsemi »dobrotniki« in nadležnimi tujci. Ko pa sem se po nekaj dneh vrnila s Tičarjevimi na običajno praznovanje Tičarjevega godu in smo sedeli že v »Tičarjevem kotu«, je nenadno vstopila Mica Kesslerjeva, ki je prišla iz Kranjske gore. Usedla se je sama k sosednji mizi ob oknu, Cankar pa je vstal od naše in prisedel k njej. Tičar mi je takoj ponagajal: »Joža, zdaj pa se le boj, Mica ti bo že pokazala, ker si ji prevzela Cankarja.« Cankar pa me je poklical k njima in naju seznanil. Z zanimanjem sem jo opazovala, ker so mi povedali, da je Cankarjevo dekle. Cankar jo je nagovarjal, naj ostane z našo družbo na Vršiču, pa je odklonila. Ko je popila čaj, je sama odšla proti Trenti. Nato smo se tudi mi odpravili v Kranjsko goro.

Še vesel spomin na »koritarje«! Na povabilo Toporiševih in Ambrožičeve mame se je peljal Cankar z menoj in sestro v Mojstrano. Ambrožičeva je vso družbo pogostila z dobro šunko, medom v satovju in mrzlim pivom v steklenicah, ki so se v hudi vročini poletnega dne hitro praznile. Sinko gostiteljice, Helo in Toporišev Ivanček sta sproti odnašala prazne steklenice in prinašala spet polne nazaj. Ker se je Cankar čudil naglici dečkov, saj v bližini ni bilo nobene gostilne, je Ambrožičeva mama izdala skrivališče: »Kar v koritu jih imam!« Cankar se je hotel prepričati na lastne oči, odšel je na dvorišče, mi vsi pa za njim. Sredi dvora je res stalo kamenito korito s čisto studenčnico, na dnu pa so bleščale steklenice s pivom. »Glejte, pa še koliko je teh rdečih ribic!« je Cankar smejoč dejal, zavihal rokav, segel v vodo in ujel ribo. Smeha ni bilo konca ne kraja in Cankar je krstil veselo družbo za »koritarje«. Vsi »koritarji« so peli in pili bratovščino in še v mraku sta stala Cankar in sodnik Toponiš objeta pri oknu; celo v temni noči sta videla pred seboj Triglav v resnici s tremi glavami.

Le nekaj pogovorov s Cankarjem se natanko spominjam. Najlepše je govoril o materi-mučenici, očeta je le bežno omenil. Veliko in rad pa je pripovedoval o Löfflerjevi družini in bednem življenju dunajskega proletariata. Povsem udomačil se je v tej družini, dečkoma je nadomestoval očeta, hčerko Štefko pa je vzljubil. Rekel je, da je ni mogel poročiti, pač pa da je improviziral in insceniral nekakšno poroko s ceremonijarjem, ker je v resnici ni. Ko mu je Schwentner poslal iz Ljubljane sto goldinarjev honorarja za neko knjigo, je, ne da bi prej obvestil Štefko, kupil za njo poročno obleko, vse kompletno in še na šopek ni pozabil. V delikatni trgovini pa je naročil fino zakusko, pivo in vino, najel izvoščka, natrpal v kočijo nakupljene dobrote in se odpeljal po Štefko. Nato pa sta se s Štefko oblečeno kot nevesto odpeljala v nek tih kraj v okolici Dunaja, stopila sta celo v cerkev, pokleknila pred oltar, kjer ju je sama tišina blagoslavljal. Po gostiji sta se vrnila s kočijo na Dunaj in Cankar je moral pretakniti vse žepa, da je plačal voznika. To veselo zgodbo je pripovedoval s trpečim obrazom in sarkazmom, pokrtil je tragiko z veselo burko. O gospodinjici na Rožniku je dejal, da je njegov Cerberus. Pred Cankarja je postavila polno steklenico in obrnila ključ, da je bil kakor v kletki, skrivoma pa je skozi okno pogledoval na podjetne licejke na rožniškem vrtu.

Izmed sorodnikov je omenil Izidorja Cankarja, ki da je »še edino kaj vreden« in ga ima zato tudi rad.

O sebi je dejal, da ve, kaj je. »Če pa bi bil Župančič, bi bil bolj ponosen.« Cankar je odšel iz Kranjske gore kar nenadoma, prej, kakor je nameraval. Delavski zbor je bil že določen na dan 6. oktobra, zatem pa so se datumi zamotali in Cankar je pomotoma odšel v Trst mesec dni prezgodaj. Sporočil mi je to po prvi razglednici iz Trsta, ki je pa nimam več. 10. septembra pa mi je pisal pismo iz Bazovice pri Trstu, ko je bil spet na obisku pri dr. Reyi, oddal pa ga je na pošto šele v Ljubljani.

V naslednjih letih do Cankarjeve smrti sem še trikrat govorila z njim. Nekoč sem poslala Cankarju iz Kostanjevice rože, ki so opojno dišale pod mojim šolskim oknom. Vsako stebelce sem povila z navlaženo vato, napolnila zavojček in prilepila listič: »Spomin na koritarje od Jože«. Potrdil je sprejem s kartico in mi

sporočil, da je rože dohitel prehiter konec. Gospodinja jih je vrgla na rožniško smetišče. To je kanalu opisal v podlistku Slov. naroda pod naslovom »Rumenc rože«.

Obiskal me ni nikdar, čeprav je večkrat obljubljal. Do izbruha svetovne vojne 1914 se je včasih zglasil pri moji mami v Ljubljani, govoril o meni in se me tudi primerno spominjal. Ob obisku pri mami mi je napisal na karto: »Kakor da bi gledal spet enkrat sam sijajni Prisojnik in njegovo nevesto, Mojstrovko.«

Nekoč sva se po naključju našla v kavarni Union v Ljubljani. Sedela sem s sestro Pavlo, takrat že licejko ob oknu, ko je prišel Cankar k nama. Močno sem se razveselila, bil je dobrega videza, kar rejen v primeri s slabotnim Cankarjem v Kranjski gori. Dejal je, da je to zasluga Milene Rohrmanove, mora pa to njeno nego plačevati s precejšnjim odvzemom prostosti. Tisti dan se je jezil na novi klobuk, ki ga je našel namesto svojega starega na kljuki pri Rohrmanovih. Vedel je, da sva bili z Mileninom sestro Danico sošolki in prijateljici in sem ga morala spremiti v Rohrmanovo hišo na Sentpetrski — danes Trubarjevi — cesti. Tam se je šalil, da ga hočejo po vsej sili vzgajati za filistra. Kar vesela sem bila, da je našel pri Mileni zatočišče in ni živel več na Rožniku.

Zadnjič sem videla Cankarja dvakrat zapored oktobra 1918. Z mamo sva se peljali iz Kranjske gore v Lipnico k bratu Vinku, slikarju, ki je obolel za pljučnico. Spotoma sva morali čakati na vlak v Ljubljani in ustavili sva se v hotelu Strukelj, kjer sem Cankarja zagledala pri obedu. Urno je pospravil vso juho in mesno jed s prikuho, da sem se kar čudila. Prisedel je k nama in prosil, naj se na povratku tu ustaviva, da mu povem, kako je z bratom. Po treh dneh sem mu povedala, da sva našli Vinka že mrtvega — žrtev nemške zagrizenosti. Cankar mi je stiskal roko in zašepetal: »V poljani cvet«, njegovo sočutno srce pa je z mano jokalo. Ponudil nama je svojo pomoč in napisal smrtno oznanilo za dnevnik, datirano z dne 24. oktobra 1918, — to je zadnji doslej znani Cankarjev rokopis.

Po tem zadnjem svidenju s Cankarjem me je zadel drug hud udarec. Moj drugi brat Franci je padel v zadnjem boju meseca oktobra na solunski fronti. Žalostna izguba nadvse ljubljenih bratov me je za več tednov položila v bolniško posteljo. Medtem pa me je globoko pretresla še novica, da je umrl tudi Ivan Cankar, moj dobri in zvesti prijatelj, najplemenitejši človek in genij slovenskega naroda. Padel je v grob »vrhu gore hrast«. Položila sem na grob košarico, ki sem jo sama spletla iz zelenih mecesnovih vejic, vanjo pa vsadila gorsko cvetje. Pri tem sem z žalostjo ogledovala ogelno hišo na Trgu revolucije — prej Kongresni trg — v kateri je stanoval Cankar pred smrtjo. Še nikjer nisem videla tako nevarnega in odurnega stopnišča. Stopnice iz samih železnih, splozkih ploščic, ki so se zoževale v spiralah navzgor. Po teh stopnicah je siromak padel in za posledicami tega padca umrl. Obsodbe je vreden tisti, ki je preskrbel Cankarju stanovanje s tako nevarnim stopniščem.

Cankar mi je v času poznanstva napisal tri ali štiri pisma in nad 40 razglednic. Nekoč sem prejela istočasno 6 kart, ki jih je napisal v obliki pisma in zato vsako numeriral. Večji del se jih je med vojno izgubilo, ker sem bila z družino vred od okupatorja izgnana. Ob povratku po štirih letih sem našla nad 100 let staro gorenjsko skrinjo na sosednjem dvorišču, napolnjeno s plevi. V njej hranjena korespondenca pa je bila razstresena na podstrešju. Našla sem samo 1 Cankarjevo pismo in 18 kart.

Sneg

(V zimi 1944-45 v nemški internaciji)

RUDOLF BRAJNIK

*Oj ti snežec nežni, snežec bel!
Kot otroci v zgodnji smo mladosti
videli te radi, vsi veseli,
ker prinašal si nam le radosti.*

*In pozneje v zreli že starosti
smo si često tudi že želeli,
da po gričih padal bi, po hosti,
da po tebi v smuku bi brzeli.*

*In sedaj, ko star sem gor v planine
kot jetnik prišel, vse tvoje mike
čutim še, ko sonce te obsine,*

*občudujem rad še tvoje like,
ne želim te pa, ker bolečine
mi povzročaš le in neprilike.*

Pri nas je že zakoreninjen običaj: Kdor piše o Gorjancih, ugotavlja z obžalovanjem, da je ta prelepi del naše domovine znan le peščici naših ljudi in da je večna škoda, da ima tako malo obiskovalcev. Domala ves naš notranji turistični promet je usmerjen v Julijske Alpe, Karavanke in Kamniške planince. Te so namreč prometno laže dosegljive, ker je od nekdaj tako, da se za Gorenjsko stori vse, Dolenjska pa je tako zanamajena, kakor da je popolnoma v redu, da se zanjo ne izplača niti s prstom migniti. Ako se Dolenjec vozi po Gorenjskem, strmi nad množico prekrasnih avtobusov, ki švigajo na vse strani, in to v takih krajih, ki imajo stalne redne zveze z Ljubljano. Nasprotno pa je dolina Krke, od Novega mesta do Krškega in Brežic tako mačehovsko obdarjena s prometnimi sredstvi, da je naravnost višek podjetnosti, vztrajnosti in potrpežljivosti, ako se kak potnik le dokoplje do Kostanjevice, da bi od tod obiskal Gorjance.

Kostanjevica ima z Ljubljano eno samo ugodno zvezo: z avtobusom na večerni dolenjski vlak in iz Ljubljane zopet eno samo na večerni avtobus čez Krško. Vsaka druga zveza je združena z večurnim čakanjem v Novem mestu ali v Brežicah. Dolnja Krška dolina nima železnice, zato je neodpušljivo, da se zanjo ne najde več avtobusnih vozil in več možnosti za zložen in uren promet. Se v dobi med obema vojnama Kostanjevica ni bila tako zapuščena, saj je imela dve avtobusni liniji in na obe železnici k vsakemu vlaku dobre zveze.

Kje in komu naj se človek pritoži? Pravijo nam, avtobusnih zvez ni, ker ni turistov, mi pa jim odgovarjamo, turistov ni, ker ni avtobusnih zvez. V tem začaranem krogu se sučemo in čakamo, kdaj se bo pretrgal, in se bomo rešili moreče stagnacije. Ne mislimo, da je treba boljše obdarjenim krajem kaj vzeti. Nikakor ne, naj le imata Savska in Savinjska dolina svoje odlične zveze. To je prav! Dajte pa tudi dolenji Krški dolini kako vozilce, da ne bo večno v zakotju, daleč od vsakega prometa.

Po tej tožbi, — ki bo kakor glas vpijočega v puščavi najbrž naletela na gluha ušesa, kajti izkušnja nas uči, da zaman moledujemo, zaman prosjčimo in zaman pritiskamo kljuko tu in tam, — bi rada povedala, da je Kostanjevica nad vse pripravna izhodiščna točka za ta del Gorjancev in da ima naša podružnica v Opatovih gori, na Polomu, prostoren planinski dom, ki je ena izmed največjih planinskih postojank v Sloveniji in je tudi vzorno oskrbovan. Leži v višini 725 m, ob novi gorjanski cesti, je dostopen za vsako vozilo, in ima tako ugodno lego, da ga sonce obseva vse leto. Naj dodam še to: Prenoišče v domu stane 40 din za člane PD, oziroma 120 din za nečlane, celodnevna oskrba pa 320, oziroma 400 din.

Kako je kostanjeviško Planinsko društvo prišlo do tega objekta? V dobi, ko je iziskovanje našega lesnega bogastva doseglo svoj vrhunec, se je nekomu rodila lepa misel, da je treba delavcem v gorjanskih gozdovih postaviti dom, kjer bi se delavec po napornem delu odpočil in razvedril v družbi svojih tovarišev in prijateljev. Dom, ki naj bi postal središče družabnosti in ki naj bi povezal delavce v gori v družino, da se gozdni delavec ne bo čutil osamljenega in zapuščenega. Stvar ni bila do kraja premišljena. Morda je dom, ki je zanj dala sredstva Gozdna uprava, nekaj časa res ustrezal tem zahtevam, ko pa so se delovišča in sečišča premaknila za cele kilometre preko grap, tokav in goščav, je postala delavcem pot do Poloma predolga in prenaporna, trdno zidani dom pa tudi ni mogel za njimi.

Tako je prostorno, krepko zidano poslopje dozorelo, da postane izletniška postojanka in planinsko društvo ga je prevzelo v svojo oskrbo. Poslopje je sedaj lepo urejeno, oskrba brezhibna tako glede kuhinje kakor glede prenočišč, s čimer je dom dobil značaj udobne izletniške postojanke, predvsem pa pomen kot izhodišče za prelepe izlete v bližnji gorski svet.

Seveda: Veleturist tu ne bo prišel na svoj račun; vratomlnih plezalnih partij tu ni. Gorjanci so kratki, zasanjani, odeti v obsežne gozdove in posejani s senožetmi in košenicami, izmed katerih so nekatere pravi biseri idilične lepote.

Med dosedanjimi obiskovalci Planinskega doma na Polomu je precej tujih imen, angleških in nemških. Naj bo to povedano za tiste, ki šele po obisku tujcev začenejo ceniti lepoto naše rodne zemlje, kakor da čakajo vedno šele tuje kolavdacije. Pretežni del obiskovalcev tvorijo kajpak domačini, in nekatera imena se v knjigi pojavljajo češče, kar pomeni, da so si ti lepi kraji pridobili že mnogo vnetih občudovalcev in ljubiteljev.

Kdo naj kdaj pozabi prekrasni izlet do Poganje jame? Tu so naši pradedje še dolgo potem, ko so jih tujci pokorili z mečem in križem, skrivaj častili lepo boginjo Zivo, sem so se zatekali, da so po starem običaju obhajali svoje praznike.

Praden prideš na cilj, hodiš po gajih in senožetih, ki so pravi botanični vrtovi z zbirko vseh naših dreves in grmov, cvetic in bilja. Osnova vsega pa je bukovje, čigar listje ti šušti pod nogami, ko hodiš po mehki rjavi preprogi. Sem naj profesor botanike privede svoje nadobudne učence! V tem zelenem seminarju se bodo v nekaj urah več naučili kakor v učilnicah. Knjiga narave je bogatejša in zgovornejša ko vsi učbeniki, za botanika je tu razkošna pojedina!

Neki inozemec v naši družbi je strmel, kolika množina zdravilnih zelišč tu poganja in propada brez koristi, zelišč, ki jih industrija zdravil bogato plačuje.

»Kaj jih ne poznate?« nas je zavzet spraševal.

»Poznamo, poznamo, dragi tujec: Kristavec, volčja čošnja, dišeči volčin... vse poznamo in jih tudi nabiramo, ali vsej tej okolici res nismo kos.«

Pa je vzdihnil: »Bogata je vaša priroda! Če bi bilo to pri nas...«

Ob vsakem zavoju poti se ti odpre nov pogled. Tu je globoki udor Globočica, kjer še pozno v maju leži sneg, nad njo izvirek istega imena, kjer prežene tri kose, kopajoče se v plitvi lužici. Zastrmiš v začarano dolinico pri Koželjki.

»Koželjka? Kaj se to ne čuje, kakor ime ženske?«

»Saj tudi je,« nam pripoveduje domačin — spremljevalec. »Pred kakimi petdesetimi leti je bila tu najvišja naselbina v Gorjancih z naše strani. Bila je koča, kjer sta živela Koželj in Koželjka. Mož je kar na lepem umrl, in kakor je rado v takšnih primerih, ljudje so začeli šušljati nelepe stvari. Saj veste, kako se take stvari razvijajo: Orožniki, preiskave, sodišče... No, izkazalo se je, da je bila Koželjka popolnoma nedolžna. Zamerilo se ji je, pa se je odselila. Kdo bi se ne? Kaj pa naj bi sicer počela v tej samoti? Odsšla je, ime pa je ostalo. Ime in dve podivjani jablani, drugega nič.«

Tako je dal pošten domačin zadoščenje neznani nam ženski, ki je trpela po krivcem. Koželjka je dala ime prelepemu kotičku. Trava ti sega do pasu, skoznjo drži ozka gaz, trava pa se blišči v tisočih rosnih biserih, vse je pregrnjeno z nežno tančico meglice, ki se neopazno dviga s tal. Ko občuduješ te krasote, se ti zdi kar verjetno, da imajo gorjanske vile tu zbirališče, da ob luninem svitu plečejo svoje vilinsko kolo. V tem nas doide domačin. Po pozdravu ga pobaraš:

»Kam rojak?«

»Na Laško.«

Malo začuden ga pogledaš, pa se takoj spomniš, da tu izpuščajo prvo črko in da misli mož: »Na Vlaško.« Saj smo že v območju uskoških naselbin. Dokler se vzpenjaš v breg, imaš dovolj snovi, da preiščaš našo notranjo kolonizacijo iz davnih dni, saj si morda že na naši strani opazil, da imajo ljudje priimke, ki kažejo na jug: Milakovič, Vukčević, Herakovič, Kučič, Srbčič itd. Se nekoliko korakov in stopiš na tla sosednje republike. Takoj ko prestopiš mejo, je gozd izsekan in pogled se ti odpre na globoko dolino. Ob njenem vzhodnem robu teče potoček, ki mu pravijo Laška Studena in čigar ime priča, da so domačini spoznali, da je to izvir Kostonjeviške Studene, davno prej, preden so učeni ljudje z anilinsko barvo nesporno dognali to zvezo.

To je dolina ob Poganji jami. Na gosto je posuta s samimi mravljišči, novimi, starimi in prastarimi. Vsak kupček ima svojo floro. Ta materine dušice, drugi brusnice, tretji arniko. Naš tujec je spet očaran:

»Ah, arnica montana!« Hoče si je natrgati, pa ga opozorimo:

»Zakonito zaščitena je, le tri komade smete utrpati.«

»Tako je prav. Veseli me, da imate tudi vi kaj takega.« Kaj mu hočeš, mož menda misli, da smo mi nekje za luno. Mož res utrga samo tri primerke, nakar se mu zasmejemo, češ, nič naj se ne boji, arnika ni zaščitena, celo priporoča se nabiranje, saj spada med zdravilne rastline.

Za celodnevno počivanje ni lepšega kraja, kakor je dolina pri Poganji jami. Tu je voda, ki je v Gorjancih sicer redka. Kar trije drugi izviri so še poleg Laške Studene. Preko grebena je izvir Stinčbenička, Globočico sem pa že omenila. Od tod dalje vse do Pendičevke in Gospodične ni več izvirkov, kakor mi pravijo. Za celodnevni izlet je tu postaja, kjer se kuha in peče, kar je kdo prinesel s seboj. Tu se vedno mude, se sončijo in kuhajo tisti, ki jim je dolinica po prvem obisku postala nepozabna.

Jama ni velika, v teku časa se je močno zasula, vanjo ponikne potoček in v njej ima zagrebško vseučilišče stalno lovišče za človeške ribice, zanimivo posebnost naših kraških podzemnih voda. Na obeh straneh dolinice šumi bukov gozd, proti jugu pa je iztrebljen in se vse do Ječmenišča širijo krasne senožeti.

Ječmenišče! V času turških roparskih pohodov se je sem zatekalo ljudstvo, preoralo vso reber in sejalo ječmen. Drugo žito v tej višini menda ni uspevalo.

Tu je bila celo graščina in iz hrvatske zgodovine nam je znana fevdalka Jelisava z Ječmenišča, lastnica gradu, o katerem danes skoro — da ni sledu. Najvišja točka še spominja na grad, saj se še danes imenuje Kula. Delo ljudstva je pustilo trajnejše sledove. Prav razločno se poznajo razori obsežnih, davno zapuščenih njiv. Obdelovalci so se odselili, ko so nehali turški napadi.

Zdaj so nekdanje njive prekrasne senožeti. Hoja po njih do kule (979 m) je pravi užitek. Sonce pripeka, pa ne čutiš vročine, ker jo blaži stalen vetrič, ki te pač hladi, toda v ničemer ne ovira učinka sončnih žarkov na tvoje telo. V globokih požirkih vdihavaš opojni planinski zrak, med hojo se ti priklanja na stotine zvončnic, ti pa srečen tavaš po tem raju. Razen nas ni daleč okoli žive duše. Pač! Od vzhoda se opoteka nekdo proti nam. Počepa, zapuša smer na levo in na desno, nekaj pobira, v cni roki nekaj belega, v drugi šop cvetja. Zdaj ga spoznamo:

»Naš direktor je.«

Ko se dovolj približa, vidimo, da ima v roki drobno knjižico Benkovičev »Slovensko-latinsko-nemški rastlinski imenik slovenskih dežel.«

»Kaj delate, direktore?«

»Uživam, srečen sem, botaniziram. Pozabljam stroje, kolesa, bate, transmisije in telefon...« Ves žari: slika srečnega človeka. V gumbnici ima velik vršček kristavca.

»Kaj pa hočete s to strupeno rečjo v gumbnici? Pazite vendar.«

»To je heraldična cvetka naše družine, po njej smo dobili ime.«

»Kako to? Kristavec, svinjska dušica...«

»O ne to, ima še eno ime: hudobilnik. To je pravo.« Direktor se piše Hudabivnik.

»Strupenega patrona so si izbrali vaši pradedje.«

»Jaz sem kar zadovoljen z njim. Svinjska dušica bi bilo pa res malo nerodno,« se veselo zasmee direktor, ki ceni dom na Polomu predvsem zato, ker tam ni »tiste vražje iznajdbe, ki žre ljudem živce.« Tako pravi direktor telefonu. Skupaj smo šli dalje, direktor nam je predstavljal floro v treh jezikih: latinskem, nemškem, v slovenskem pa je navajal kar več imen. Učen botanik je ta direktor. Ko se čudimo, se nekako opravičuje: »Veste, botanika je od nekdanj moj konjiček...«

Na povratku v dom na Polomu nas v dolini pod Ječmeniščem in pri izvirkih v Stinčički presenečajo mesta razrita in povaljana, da ne veš, komu bi pripisal to opustošenje, dokler se ne spomniš, da je tu torišče divjih prašičev. Vode in žira imajo dovolj, tudi raznih divjih čebulic in korenja ne manjka. Gotovo prihajajo sem vsako noč cela krdela od blizu in daleč. Žir žaja in ravno tu je dovolj vode in močvirja, da se po mili volji vdajajo prašičjemu ugodju.

Kdor ima lovsko žilico in strast, naj pride sem. Kaj bi se gnal za zajčki in pobijal velekoristne jerebičice! Junaškega lovca čaka tu strel, ki se izplača, in plen, o katerem bo lahko pripovedoval vso zimo trem omizjem. Pa še dobrotnik ljudstva bo, kajti kruloča žival se je močno zaredila in kmetovalec rad vidi junaške lovske družine, ki dobro zadevajo.

Velika nesreča na La Meije

DR. FRANCE AVČIN

14. avgusta so se na znano prečenje grebenov Meije v Dauphinéji podale tri naveze: ena belgijska in dve avstrijski, med njimi znana alpinistka Maria Kampitsch (Kambič?). Ko je povsem iznenada izbruhnila izredno težka nevihta, so bili Belgijci že pri zadnjem spustu ob vrvi, Maria in njen tovariš Zimmermann sta glavni vrh že prekoračila, Dunajčani pa so bili še močno zadaj. Prvega Dunajčana je oplazila strela in ožgan je moral z vso navezo nazaj. Enega Belgijca je pri spustu ob vrvi strela ubila in vrgla v severno steno. Drugi, tudi prizadet, je padel sicer 200 m globoko, je pa ostal živ. Zimmermann in Maria sta nadaljevala pot po grebenu, ker bi bil povratek pač še težji. Vse kaže, da je tudi nju zadela strela, pri čemer sta padla preko južne stene v smrt.

Maria Kampitsch je oblezla vse, kar je omembe vrednih vrhov od Pirenejev do Dunajskega gozda, imela je za seboj ca. 30 prvenstvenih vzponov zelo težke vrste povečini. Bila pa je pri tem vedno skromna in avstrijski alpinizem z njo izgubila svojo najizrazitejšo predstavnico.

Ta strašna katastrofa na Meiji naj nam bo opomin, da je strela v gorah edina nevarnost, proti kateri ni praktične pomoči, če ture ne prekinemo o pravem času.

Triglav ni za medvede!

J. W.

V Novicah iz l. 1857, list 5, z dne 17. januarja je Janko Mir objavil pesmico, ki naj jo ob njeni stoletnici zopet objavimo. Pesmica se glasi:

PRILIKA	<i>Dviga se Triglav visoki nad oblake, kralj gorā, razprostira gled široki daljnih do meja svetā.</i>	<i>Nanj kosmati medved splazi, okrog gleda, — al medū in brloga ne zapazi; jezen vrne se domū.</i>
----------------	---	--

Kdo je pesnik Janko Mir? Nihče drug ko mladi Janez Mencinger, takrat še osmošolec ljubljanske gimnazije. V naslovu je pesmico označil kot »priliko«, t. j. parabolo ali prisposodbo. V prvi kitici hvali široki gled, t. j. razgled, ki ga uživa dovzetan, estetsko čuteč človek raz vrh Triglava; v drugi kitici pa bralcu predstavlja medveda, brezčutnega banavza, ki se mu hoče le fizičnega užitka, kakršnega tam ne najde, in se nato zlovoljen vrne v dolino. Zanimivo je, da je avtor besedi »medū« in »brloga« sam podčrtal, s čimer je poudarno označil duševno omejenost takega zgolj animalično razpoloženega bitja.

Ali ne tiči v teh naivnih verzih morda prvi zametek »Moje hoje na Triglav«, ki jo je pisatelj sam kratko označil kot »spomine«? V bistvu je pa potopisni roman ali romantični potopis, v katerem modri Nejaz Nemcigren kot idealist zapleta in razpleta svoje spomine, vtiske in domisleke. Triglav mu je simbol stremljenja kvišku.

Kdor bo v prihodnje oskrbel novo izdajo »Moje hoje na Triglav«, v predgovoru ali opombah pač ne bo smel prezreti te Mencingerjeve jedrnate epigramatične »Prilike«.

In memoriam dr. Karl Blodig

DR. FRANCE AVČIN

7. septembra 1956 je v Bregenzu umrl pač zadnji izmed velikih klasičnih alpinistov, dr. Karl Blodig. Rojen 16. X. 1859 je doživel svetopisemsko starost kar 97 let.

Tovariši v gorah so mu bili za mladih let med drugimi dr. Emil Zsigmondy, ki se je 1885 ponesrečil na La Meije, Ludvig Purtscheller, umrl 1900 za posledicami nesreče v gorah, vodnik Christian Ranggetiner, ki je 1886 s Pallavicinijem omahnil z Glocknerwand na Pastirico. Blodig je vse preživel za nekaj generacij.

S 17 leti je napravil svoj prvi prvenstveni vzpon, s 73 leti pa sam prvenstveno sestopil preko nevarnega severnega ostenja masiva Aiguille Verte, potem ko je dan poprej stopil na svoja dva poslednja štiritisočaka, Aiguille du Jardin in Grande Rocheuse in v višini 4000 m bivakiral v snežnem brlogu. Na svojo pot in to turo se ozira z besedami: »Takrat — kot 8-letni dečko, ki je sam zlezal na Schöckel pri Gradcu — sem se samemu sebi zdel velik, misleč, da me mora vsakdo le zavidati. Danes sem postal majhen in ponižen, kajti vem, da me je prenekaterikrat le prijazna gesta gore vrnila življenju nepoškodovanega.«

Blodigovo ime je zrastle z drugim prečenjem Srebrnega sedla preko proslule vzhodne stene Monte Rosa. Bilo je to z vodnikom Ranggetinerjem. Pozneje pa Blodig hodi povečini brez vodnikov, često s Purtschellerjem in znamenitim gorskim slikarjem Edwardo Theodorom Comptonom. Še kot študent je bil sklenil, da se mora povzpeti prav na vse štiritisočake v Alpah in do l. 1911 je to dalo 74 vrhov, Mt. Brouillard (1911) celo prvenstveno s celim grebenom Brouillard na Mt. Blanc vred. Pozneje so nekatere ojstrice v grebenih in sekundarne vrhove proglasili za samostojne štiritisočake. Dva od teh je obiskal onega znamenitega 27. julija 1932 kot 73-letnik. Zaradi štiritisočakov pa ni zanemarjal skromnejših gora, poznal je pač celotno Alpe, mnogo tudi pozimi. Od njegovih tedanjih tovarišev živi le še znani enonogi angleški alpinist Geoffrey Winthrop Young.

Blodig je živel kot očesni zdravnik v Bregenzu. Poznano je njegovo življenjsko delo »Die Viertausender der Alpen« (1923). Mislil je, da si je z njim napisal oporoko, kot da gleda na svoje vzpone že z nekega drugega sveta. Zapustil pa je svoje gore šele 33 let po objavi te svoje »oporoke«. Do smrti je opeval gore in navduševal za lepote gorske prirode s članki, predavanji in od 1926 s svojim gorskim koledarjem (Blodigs Alpenkalender). Od 1949 je bil častni član Alpenkluba.

Obširno poglavje zgodovine alpinizma je zaključeno z odhodom dr. Karla Blodiga, enega njegovih velikih klasikov.

ALBERTU V SPOMIN

Ob srečanjih sva si stisnila roki. — Vedno si imel zame pristrčen nagovor: »No, stari, kako?« — in začela sva z vedno novim, nikdar končanim razgovorom o našem najljubšem, kar sva imela skupnega — o gorah. — Ostani mi živ v spominu in nadaljujva s pogovorom, nikdar končanim:

Zaklepali smo vrata na Kamniškem sedlu, vsi živi in zdravi, jaz »stari« in tvoji mladi prijatelji smo se vrnili v dolino. Dobro so se držali naši fantje in dekleta v tečaju in zadovoljen je bil z njimi tvoj stari prijatelj. Ničesar bi ne pogrešali, če bi še ti in Lojze prišla, kot sta obljubila.

Ob dveh popoldne smo zaklepali vrata. Ko bi vedeli, kaj se bo dogajalo uro kasneje za Brano, — da si ti v stiski in tvoji trije sopotniki, bi vam prišli nasproti, saj smo bili pripravljeni vsi z vso dušo in vsemi močmi odzvati se klicu na pomoč. Ko bi mogli slutiti, da boš prihajal z druge strani, kot smo te pričakovali in ob zadnji uri tečaja na Kamniško sedlo!

Vrnili smo se zdravi in z uspehom zadovoljni v Kamniško Bistrico. V Domu smo se razživel vsi v mislih in pogovorih v skalah Planjave. Šele tedaj, ko se je stemnilo, smo se zavedeli, da čakamo še tebe in Lojzeta in — da vaju že predolgo čakamo. —

Povedali so nam, da sta odšla v družbi z Zupanom in njegovim sinom preko Kotličev na Kamniško sedlo. To nas je navdalo s težko slutnjo. Postala je kruta resnica.

Vse prizadevanje tvojih zvestih tovarišev in prijateljev je ni moglo spremeniti.

Kolikokrat smo se skupno s teboj odzvali enakemu klicu, kolikokrat z uspehom izvršili dolžnost gorskega reševalca — in kako težko nam je sedaj doumeti dejstvo, da tebi in tvojemu tovarišu nismo mogli pomagati. —

Naj sprejme beli grob pod Brano častni venec svetlih, nepozabnih spominov na nesrečni žrtvi naših gora — Alberta Štuparja in Naceta Zupana!

Pavel Kemperle

Albert Štupar se je rodil dne 2. II. 1929 v Taškentu, SSSR. Po dovršeni srednji tehnični šoli je nekaj časa služboval pri gradnji novega Beograda, nato pa je prišel v Kamnik, kjer je bil nekaj časa zaposlen pri MLO Kamnik in zadnja leta kot direktor in gradbeni tehnik pri podjetju Graditelj v Kamniku.

Že kot dijak v kamniški gimnaziji je Štupar kazal veliko nagnjenje do plezanja. Velikokrat mu je pravil, kako je plezal s šolskimi knjigami na visoko razpadajočo peč cementarne, kjer je našel prostor za učenje, obenem pa vsakdanji trening za svoje poznejše plezalne ture. Tudi skalovje Malega in Starega gradu mu je nudilo plezalno šolo.

Pozneje je posvetil domala ves svoj prosti čas goram.

Po osvoboditvi je bil eden prvih planincev v Kamniku, ki je razumel potrebo po množičnem organiziranju alpinistov v Kamniku. Dolga leta je uspešno vodil alpinistični odsek v Kamniku in bil njegov član do zadnjega.

V času njegovega aktivnega delovanja je v Grintovih izvršil več prvenstvenih plezalnih vzponov, med katerimi je bil zadnji preko stene Rzenika.

Bil je tudi član Gorske reševalne postaje Kamnik.

Leta 1951 se je udeležil alpinistične odprave s kolesi v Avstrijske Alpe in leta 1953 v Svičarske Alpe. Ves čas je bil mladim planincem vzgojitelj in pobudnik.

Z nasveti, gradbenimi načrti in z udarniškim delom je pripomogel k povečanju koče na Kokrskem in Kamniškem sedlu in mu za to delo tudi na gospodarskem področju planinstva pripada velika zasluga. Za to njegovo požrtvovalno delo na polju alpinistike in gorske reševalne službe ga je PD Kamnik na svojem lanskem občnem zboru javno pohvalilo in mu izročilo častno diplomu.

Društvene novice

Tečaj GRS postaje Kamnik. Pod vodstvom načelnika postaje GRS Kamnik tov. Pavleta Kemperla je ta postaja skupno z alpinisti PD Kamnik v dneh 27. in 28. X. 1956 organizirala na Kamniškem sedlu reševalni tečaj, katerega se je udeležilo 14 tečajnikov. Pod zapadno steno Planjave so se v več navzgor urili v plezanju in ravnanju s tehničnimi pripomočki, teoretični pouk pa je vseboval hojo v gorah, zgodovino alpinistike, organizacijo GRS in moralno vzgojo planince. Tečajniki so se seznanili z nameščanjem in uporabo Marinerjeve reševalne naprave ter Grammingerjevega sedeža kakor tudi drugih reševalnih naprav.

Zbor alpinistov PD Prevalje. Na pobudo svojih članov je alpinistični odsek Prevalje sklical za 13. in 14. X. 1956 zbor vseh članov svojega odseka na Uršlji gori. Zbora se je udeležilo 21 članov odseka, poleg njih pa tudi nekaj gostov.

Po uvodnih besedah načelnika odseka tov. Franceta Telcerja o pomenu tega zbora, je bila za vsakega člana prečitana njegova dejavnost v tekočem letu. Podatki so bili vzeti iz evidenčnih kartonov, ki vsebujejo plezalne vzpone, udeležbo na tečajih, prehojene poti planinske transverzale in ostale dejavnosti. Sledil je slovesen sprejem pripravnikov, ki so po uspelem tečaju in drugih pogojih dosegli tako stopnjo, da so jih uvrstili med redne člane odseka. Na novo sprejetim 5 članom alpinističnega odseka je načelnik prisrčno čestital in jim prikazal, kakšno naj bo njihovo prizadevanje in usposabljanje v bodoče. Zbor je sprejel tudi vrsto sklepov za poglobitev in poživitev njihovega dela in razširitev njihovih vrst.

Posvet predstavnikov planinskih društev okraja Trbovlje. Stevilnim sestankom zasavskih planinskih društev na področju okraja Trbovlje je dne 30. IX. 1956 sledil sestanek na Bohorju pri Senovem. Udeležili so se ga skoraj vsi predstavniki zasavskih planinskih društev, razen PD Zagorje, Brežice in Krško. Navzoč je bil tudi sekretar OO SZDL tov. Janez Jesenšek.

Na splošno so ugotovili, da so bila vsa društva zelo prizadevna in dosegla tudi temu ustrezne uspehe. Nato so govorili o pripravah za občne zборе, ki jih bodo društva izvedla v januarju in februarju 1957. Več časa so posvetili tudi že izvedenim planinskim tedenom in pridobivanju mladine. Dalje so ugotovili, da njihov odnos do ostalih organizacij, kakor do tabornikov, prijateljev prirode in ostalih ne sme biti ozko srčen, ker prav iz teh vrst tudi prihajajo dobri planinci. Prav tako pa je potrebna tudi povezava s predstavniki občin in organizacijo SZDL, da si bodo društva zagotovila potrebna finančna sredstva za svojo dejavnost. Na posvetu so sklenili, da bodo dln 425.000.—, s katerimi razpolaga OO SZDL za PD, porabili za gradnjo planinskih postojank PD Bohor Senovo in PD Hrastnik.

Obratovanje planinskih postojank v zimski sezoni 1956/57. — Julijske Alpe: Dom na Vrsnem, Koča Tamar v Planici, Mihov dom, Erjavčeva koča na Vršču, Tičarjev dom na Vršču (po potrebi), Dom Jalovec v Trenti (samo za prenočevanje), koča Zlatorog v Trenti, Koča pod Bogatinom, Koča pri Sedmerih triglavskih jezerih (spomlad), Dom na Komni, Zavetišče Savica, Blejska koča na Lipanci, Dom na Predelu, prehodna planinska postojanka Planinc na Bledu, Koča na Mrzlem studencu, Zavetišče na Rohidnem brdu, Zavetišče v Počah pod Poreznom, Zavetišče

na Mrzlem vrhu, Zavetišče na Vrsniku, Dom na Šmarjetni gori, Dom na Lubniku, Slavkov dom na Golem brdu in Zavetišče na Bogatinskem sedlu.

Karavanke: Dom Pristava na Javornikem rovtu, Valvasorjev dom pod Stolum (če bo dovolj snega), Dom na Brdu pri Ljubnem, Dom na Kočah (samo ob sobotah in nedeljah), Koča na Smrekovcu, zavetišče pri Mihevu, postojanka Podpeca, Zavetišče pri Pucu, Zavetišče pri Jurju (samo v soboto in nedeljo), Koča na Kalu pod Kočami (samo soboto in nedeljo), Planinski dom na Korenskem sedlu (samo ob nedeljah — brez izčišč). Dom pod Storžičem, koča na Kržiški gori (v primeru lepega vremena ob sobotah in nedeljah), zavetišče v Gozdu, zavetišče Trstenik.

Kamniške Alpe: Koča na Starem gradu, Dom na Veliki planini, Dom na Kravcu, Dom v Kamniški Bistrici, Dom na Korosci (po potrebi), Dom v Logarski dolini, Mozirka koča na Golteh, Celjska koča, Koča na Loki pod Raduho, Dom Rogovilec v Solčavi, Dom Rinka v Solčavi, Andrejev dom na Slemenju, Mengeška koča na Gobavi.

Pohorje: Planinska postojanka na Podlipju (prej Primož nad Muto), Koča pod Kremžarjevim vrhom, Dom pod Veliko Kopo na Pungartu, Koča na Pesniku, Mariborska koča, Ribniška koča, Ruška koča (Tinotov dom), Koča na Šumiku, Koča na Pesku, Dom pri Treh kraljih.

Paški Kozjak: Koča na Paškem Kozjaku.

Kozjak: Koča na Zavearjevem vrhu, Zavetišče na Tuzlovem vrhu (sobota, nedelja).

Goričko: Koča Tromejnik na Dolcu.

Boč: Dom na Boču.

Zasavje: Tončkov dom na Lisci, Dom na Šmohorju, Dom na Mrzlici, Koča na Kalu, Koča na Kumu, Koča na Sv. Gori, Zavetišče Zalohe pod Čemšenško planino, Zavetišče na Jančah.

Gorjanci: Dom Vinke Paderšiča, Koča na Polomu.

Dolenjsko gričevlje: Dom na Mirni gori.

Nanos: Vojkova koča na Nanosu, Zavetišče Blažon na Nanosu.

Idrijsko Hribovje: Koča na Javorniku, Zavetišče na Sivki, zavetišče na Jelenku, Koča na Hleviški planini.

Trnovska planota: Iztokova koča pod Golaki (ključ pri preds. SP Ajdovščina tov. Nussdorferju), Koča pri izviru Hublja (samo ob nedeljah in praznikih popoldne), Planinska koča Kekec na Katarini (ob sobotah in nedeljah), Planinski dom Poldanovec na Lokvah, Stjenkova koča na Trstelu (samo ob sobotah in nedeljah).

IV. oskrbniški izpiti. V dneh 28. do 28. X. 1956 je Gospodarska komisija pri PZS v Domu na Sv. Gori izvedla IV. oskrbniške izpite. Izpiti so vsebovali organizacijo in zgodovino planinstva, planinsko floro, pregled gorskega sveta, kletarstvo, strežbo, računstvo, prvo pomoč in GRS ter administracijo planinskih postojank. K izpitu se je prijavilo 15 kandidatov-oskrbnikov (12), od katerih je eden že v začetku izpitov odstopil. Šest kandidatov je prejelo oceno »prav dobro«, 7 kandidatov oceno »dobro« (od teh en kandidat ni opravil izpita iz kletarstva in strežbe), en kandidat pa ima popravljeni izpit iz administracije. Kandidati, ki so najbolje opravili izpit, so bili nagrajeni in sicer kot prvi tov. Brnce Franc, oskrbnik Blejske koče na Lipanci, ki je prejel umetniško fotografijo Triglava, kot druga tov. Milnar Draga, oskrbnica Doma na Kravcu, ki je prejela umetniško fotografijo Okrešlja, in kot tretji tov. Novak Franc, oskrbnik Celjske koče, ki je prejel knjižno nagrado. Vsi kandidati so tudi prejeli lične diplome o

Kandidati in
komisija
IV. oskrbniških
izpitov PZS

Foto F. Premru

opravljenih oskrbniških izpitih. Izpiti so na splošno pokazali resnost in sposobnost kandidatov. V izpitni komisiji, ki ji je predsedoval načelnik gospodarske komisije tov. Kevčič Rudolf, je sodeloval tudi delegat Gostinske zbornice LRS tov. Sega Matija. Naj še omenimo, da so vsi kandidati, ki so dovršili z uspehom ta oskrbniški izpit in že imajo dveletni staž v kakem gostinskem obratu ali v planinski postojanki, s tem pridobili tudi kvalifikacijo za polkvalificiranega gostinskega delavca in da imajo po nadaljnjih štirih letih službovanja v gostinstvu ali planinski postojanki pravico opravljati izpit za kvalificiranega gostinskega delavca.

Za odlično uspešo organizacijo izpitov gre zahvala tudi PD Zagorje, ki se je potrudilo, da je šlo izpitni komisiji kot tečajnikom vsestransko na roko, zahvaliti pa se moramo tudi priznani kuhinji oskrbnice tov. Zofke.

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UPRAVNEGA ODBORA PZS

PZS je ponovno obravnavala pritožbe društev, ki navajajo, da so cene novim članskim legitimacijam visoko pretirane in da bodo zaradi zamenjave članskih legitimacij zabeležila občuten padec članstva. Po navedbah društev bo ta padec članstva zlasti prišel do izraza pri mladincih in pionirjih, ki so ravno v letu 1956 v večjem številu pristopili v planinsko organizacijo in vsi prejeli članske legitimacije. Nova cena članskih legitimacij tudi ni v nikakem pravem razmerju s članarino mladincev in pionirjev, ki znaša le din 50.— oziroma din 25.— letno. Društva dalje predlagajo, naj bi se nove članske legitimacije zamenjovale postopno, morda naj bi se za to določil rok do 23. II. 1957, ker sicer zlasti ona društva z večjim številom članstva, zamenjave ne bodo mogla izvesti do postavljenega roka. Na znanje pa je vzela tudi mnenje nadzornega odbora PZS, ki je ugotovil, da je prodajna cena novih članskih legitimacij absolutno pretirana, poleg tega pa nove članske legitimacije povsem ne ustrezajo sklepu skupščine PSJ. Na podlagi kalkulacij tiskarn v Sloveniji je bilo ugotovljeno, da bi enake legitimacije, tiskane v Sloveniji, stale mnogo manj. PZS je vse te pripombe že pisмено sporočila PSJ in zahtevala čimprejšnjo zadovoljivo rešitev tega vprašanja, za stvar pa se bo zavzela tudi

na prvi seji TO PSJ. Ze sedaj pa je sklenila, da bo v najslabšem primeru primerno regresirala članske legitimacije mladincem in pionirjem.

PZS je mnenja, da bo moral plenium PZS razpravljati in sprejeti ustrezne sklepe o uvedbi gospodarskih analiz poslovanja planinskih postojank in o načinu oskrbovanja planinskih postojank, o poslovniku za gospodarsko poslovanje postojank, o uvedbi novega hišnega reda, o uvedbi enotnih cen za prenočišča in nekaterih najosnovnejših prehrabnih artiklov, o neredih in pijančevanju v planinskih postojankah ter o zadevnih kazenskih sankcijah in o terminiranju plačevanja članarine.

Dne 10. XI. 1956 se je vršil na Bledu razgovor za izgradnjo žičnice iz Srednje Radovne na Veliki Klek (Pokljuka). Sestanek je sklical Oblo Bled, PZS pa je zastopalo PD Bled.

Generalna direkcija DOZ-a v Beogradu je ugodila prošnji PZS in odobrila 20 % popust na zavarovalno premijo tudi pod pogojem, če PZS ne bo kolektivno zavarovala vseh planinskih objektov, temveč bodo vse te objekte, kot že doslej, tudi v bodoče zavarovala sama društva. Pač pa je morala PZS dati pisмено garancijo, da bodo društva zavarovala vse planinske objekte po dejanski vrednosti.

Na prošnje nekaterih društev, da jim PZS odloži ali celo opusti plačilo anuitet za najeto posojilo, je PZS sklenila, da bo začasno odložila vračanje anuitet le v zares tehničnih primerih. V vseh takih primerih pa bo prej pregledala finančno poslovanje društva in koč, ker je prepričana, da večina takih društev nadalje investira, ne da bi prej poravnala obstoječe obveznosti.

Glede na novico, da se nahaja PD Poljčane v težkem finančnem položaju in da se želi fuzionirati s PD Maribor, je PZS za dne 22. XI. 1956 sklenila sestanek v Poljčanah, katerega so se udeležili zastopniki PZS, PD Poljčane in PD Maribor. Na sestanku je bilo sicer ugotovljeno, da se nahaja društvo v določenih finančnih težkočah, ki pa niso takega značaja, da jih društvo s smotnim gospodarstvom ne bi moglo rešiti. Nadalje pa se je tudi ugotovilo, da za fuzioniranje s PD Mariborom ni nobenih razlogov niti ni izvedljivo.

Propagandna komisija se trudi, da bi poskrbela za čim več predavateljev za predavanja po društvih. V kratkem bo s posebno okrožnico sporočila vsem društvom naslove

predavatelj in jih tudi seznanila s pogoji. Nepravila bo moderen projekcijski aparat za predvajanje diapozitivov in diafilmov.

Komisija za ureditev interne zemljiške knjige in dokončno ureditev zemljiškoknjižnih zadev ugotavlja, da je končala s prepisom lastništva planinskih objektov od PZS na PZS, sedaj pa bo začela urejati nadaljnje neručene zadeve, ki pa jih bo morala obravnavati individualno.

PZS sodi za nujno potrebno, da poživi akcijo za višji popust na železnici. Med drugim bo pričela tudi s časopisno kampanjo.

Dne 24. XI. 1956 je bila določena lokacija za spominsko ploščo pokojnim trentarskim gorskim vodnikom. Po zamisli tov. ing. arh. Borisa Kobeta bo spominska plošča z vklesanimi imeni zaslužnih trentarskih gorskih vodnikov vzidana v skalo, ki stoji ob cesti poleg alpinetuma Juliane.

PSJ je založil tiskano brošuro »Statut in disciplinski pravilnik«. Cena komadu 38 din.

Uredniški odbor Planinskega Vestnika je osvojil osnutek novih ovojnih stranic revije, ki bodo zunanost revije povsem spremenile. Stranice bodo na kvalitetnejšem kartonu in vsak mesec z novo umetniško fotografijo.

Dne 1. in 2. decembra 1956 se je vršil v St. Gallu v Švici v okviru UIAA sestanek komisije za vrvi, katerega se je udeležil tov. dr. ing. Avdim France, ki je že ves čas obstoja te komisije njen član.

Direkcija PTT v Ljubljani sporoča, da je gradnja telefona v Logarsko dolino možna le v primeru, če stroške za gradnjo telefona krije Turistična podzveza ali kak drug naročnik. Predlog, da bi se ustanovila v Logarski dolini pomožna pošta, pa še preučujejo.

PD Slov. Konjice je ustanovilo planinsko skupino v Zrečah.

V novembru 1956 je izšel v založbi Planinske založbe »Valentin Stanič«, ki je že 4. brošura te založbe. Prodaja se po din 200.—

izvod. Lastna cena brošure je sicer dokaj višja, vendar pa je založba s primernim regresom omogočila prodajo brošure po navedeni ceni. Avtor dela je prof. Evgen Lovšin.

Komisija za planinska pota je izvedla vsa za letošnja planirana popravila potov, razen v Kamniških Alpah. Prav tako so bile postavljene zimске markacije od Hribaric do Komne, ostali drogovi pa so že spravljeni na Kredarici in bodo postavljeni prihodnje leto. Komisija je tudi uspelo popisati ves material.

Po določitih statuta PZS in posameznih PD lahko postanejo izredni člani PD tudi tuji državljani. To določilo pa je razumeti tako, da lahko postane izreden član le tuj državljan, ki se za stalno ali za daljši čas naseli v FLRJ, ne pa tudi tuj državljan, ki pride v Jugoslavijo le za krajši čas, na počitnice in podobno.

Ob izdaji skript za oskrbiške izpite je dala PZS vezati v dva posebna zvezka skripta »Kratek opis zgodovine slovenskega planinstva« (avtor tov. Stanko Hribar) in »Gorski svet Slovenije« (avtor tov. Janez Planina). Ta skripta niso le učni pripomoček, temveč odlično gradivo za poznavanje zgodovine našega planinstva in zemljepisni opis naših gorskih predelov (z vsemi postojankami in opisi dostopov ter zvez). Cena posameznemu komadu je din 150.—

Knjigarna Rother v Münchnu je s sodelovanjem PZS te dni izdala knjigo »Julische Alpen«, ki je izredne važnosti za vse inozemske turiste, večje nemškega jezika, ki obiskujejo naše gore, ker jim je dober kazipot po naših in Zapadnih Julijskih. Knjiga je lepo opremljena z umetniškimi fotografijami naših avtorjev in ima tudi vrsto opisov lažjih in težjih plezalnih vzponov. Knjigo naj bi imele naprodaj predvsem one postojanke, ki jih obiskujejo inozemski planinci. Prodajna cena je din 950.—, društva pa dobe za vsak izvod običajni 20 % knjigotržni popust. Knjigo ima na zalogi PZS.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Radeče (nabiralna akcija) din 10 000.—, Tone Skrajnar, Ljubljana 200.—, PD Radovljica (nabiralna akcija) 1210.—, PD Sežana (nabiralna akcija) 1100.—, Slovensko planinsko društvo v Gorici 10 000.—, Slovenski planinci v Trstu 10 921.—, PD Šentjur (nabiralna akcija) 2000.—, PD PTT (nabiralna akcija) 5000.—, PD Škofja Loka (nabiralna akcija) 2110.—, PD Bohinj (nabiralna akcija) 16 447.—, PD Senovo (nabiralna akcija Požun Tončka in Jelenko Nande) 1600.—, PD Luče (nabiralna akcija) 10 000.—, PD Kamnik (nabiralna akcija) 5000.—, PD Ziri (nabiralna akcija) 5780.—, PD Poljčane (nabiralna akcija) 1500.—, Pavel Kunaver 550.—, PD Zelezničar 10 400.—, Skupaj din 93 818.—

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada za gradnjo Zlatoroga pri PZS dne 23. XI. 1956 398 042.—

Zhrano od 24. XI. 1956 do 19. XII. 1956 93 818.—

Stanje sklada pri PZS dne 19. XII. 1956 491 860.—

Skupni sklad za gradnjo Zlatoroga izkazuje dne 19. XII. 1956 din 23 352 489.—, od tega znaša prispevek PZS din 3 200 000.—.

Planinci, kupujte bloke za gradnjo Zlatoroga, ker boste s tem neposredno prispevali h gradnji, srečni izžrebanci pa si bodo zagotovili prijeten brezplačen dopust v naših gorah. Bloke dobite pri vseh PD in v planinskih postojankah.

Društva, prispevajte v gradbeni sklad, bodisi v gotovini ali gradbenem materialu! Naj ne bo društva, ki ne bi doprineslo svojega deleža!

Razgled po svetu

Vetrovi v Alpah ne dosežejo posebne brzine, kakor ugotavlja dr. A. Güllér v »Schweizer Aero-revue«. Zelo redko se dvigne brzina — posebno na prelazih in grebenih — nad 100 km na uro.

Hanibalova tura čez Alpe je seveda tudi predmet, ob katerem se preliva polemčno črnilo učenih zgodovinarjev. Praviijo, da je Hanibal dnevno napredoval 14 km. Rhodan je prekoračil pri Arles, toda to je le podmena. O njegovi poti preko Alp poročata Livius in Polybius, težava je pa v tem, ker se poročili obeh zgodovinarjev ne ujemata, pa tudi v poimenovanju nekaterih rek ni jasnosti.

Ojos del Salado še vedno nima izmerjene višine. Argentinci oporekajo podatke Gajardove chilenske ekspedicije in se sklicujejo na Rebbitscheva poročila. Rebbitsch na Ojos del Salado ni našel nobenih dokumentov o Gajardovi ekspediciji, pač pa sledove neke poljske ekspedicije iz l. 1937. Gora ima tri vrhove. Argentinci menijo, da so Chilenci stopili na teme kake druge gore bolj severno, ker se kartografski podatki to- in onstran meje tudi ne ujemajo. Vzroki za vse to so slabo organizirane ekspedicije, nesolidne karte in velike razdalje. Za andiniste je torej dela še dovolj in to raznovrstnega.

Sportni pojmi se včasih nič ne ozirajo na nacionalne želje. Tako razmišlja Arnold Lunn o pojmihi iz smuškega športa. Norveški slalom je šel preko vseh meja prav tako kakor nemški Langlauf ali Schuss. Francozi in Švicarji so skušali spraviti ta »shuss«, ki se je zadržal tudi v naš smuški žargon, izpod nog z vsemi mogočimi izrazi, pa vse zastonj, schuss je ostal schuss, naj je prestopil to ali ono nacionalno mejo. Francoski izrazi, ki so jih predlagali za schuss so: en piqué, en lancée, en trombe, en flèche, droit bas, droit fil, en fusée, en torpille, en trait, en coulée itd.

Angleška ekspedicija na Everest je stala nad en milijon švicarskih frankov, francoska in italijanska blizu 900 000 švicarskih frankov.

Fiziološke slabosti v velikih višinah so bile že večkrat našete. Izbor udeležencev za »visoke« odprave mora biti izredno natančen in previden. V poštev pride predvsem prebava,

spanec in krvni obtok. Nad 5000 m se kri zgosti, obtok je počasnejši, pojavlja se delna anemija možganov. Posledice so lahko strašne in nevarne. Popisujejo jih vsi znani himalajci: Tilman, Shipton, Herzog, Roch in drugi. Plezalec je žrtev atonije: vse se mu zdi indiferentno, afektivno otopi, razlogi, zaradi katerih se je podal na ekspedicijo, ne delujejo več, več se jih ne zaveda.

9153 oseb je leta 1955 obiskalo kočje sekcije Monte Rosa CAS. Poleg tega še 2500 »sprehajalcev«. V koči Graven je bilo 5716 oseb, v Vignettes 1288, v Dix 965, v Hörnli 1136. V tej zadnji koči je že 30 let oskrbnik Kronig in skrbi tudi za zavetišče Solvay. V teh 30 letih je bil 150-krat na Matterhornu ter bil nešteto krat v reševalnih akcijah za turisti, ki so se izgubili ali pa jih je ujelo slabo vreme.

Predor Grand St. Bernard je leta 1956 postal stoletnik.

»Les Alpes«, glasilo SAC, je aprila 1956 izdalo posebno številko, posvečeno Himalaji. Številka je po vsebini in obliki izredna in bomo o njej posebej poročali. Kdaj bomo mi izdali posebno številko za Himalajo? Čas bi že bil. Pa če že ne za Himalajo, vsaj za kako drugo gorstvo zunaj Evrope, ki bi nam vsaj nekoliko razširilo naša ozka alpinistična obzorja.

Willi Uttendoppler iz Berna je v junijski številki 1956 »Les Alpes« priobčil zanimiv članek z naslovom »Triglav in Jalovec«. Spisu je priložena slabo prevedena karta iz nekoga hotelskega prospekta, trije nič kaj posrečeni črteži Teddyja Berthla in lep posnetek široke peči (Rado Kočevar). Avtor se je pripravljaj na srečanje z našimi gorami ob Kugyju. Vrata se mu zde očarljiva, pokrajina podobna Dolomitom, vendar veličastnejša zaradi visokih sten in globoko utrtih dolin. Omembe vreden se mu zdi spomenik žrtvam vojne. Preplezal je dolgo nemško smer, omenja pa še druge. Nemško smer ocenjuje s IV, orientacija se mu zdi težka, dimenzije smeri velike. Na Kredarici je bil po knežje sprejet in si je privoščil fevdalno večerjo. Na Aljaževem stolpu ga je bodla v oči »rdeča sovjetska zvezda«. Vrnil se je po Bambergovi poti čez Luknjo v Aljažev dom. Z motorjem se je odpeljal proti Planici. Martuljska skupina je napravila nanj neizbrisen spomin, posebno 900 m visoka navpična Spikova stena. Rateče je spremenil po nesreči v Ratače. Za-

pomnil si je cerkev iz 13. stoletja in Blovdokovo skakalnico, predvsem pa prvobitnost Planice, čeprav se mu je motor na kolovozu upiral. Jalovec se mu zdi najlepša gora v Julijcih, fantastična, s Travnikom vred polna divje lepote. Hornova smer se mu zdi lepa, mična. V Triglavu in v Jalovcu sta avtorja spremljala Kočevar in Lukanc. Nato opisuje še Vršič, Prisojnik, kjer občuduje zavarovano pot, v čemer »so Slovenci zares mojstri«. Ustavi se pri Kugyjevem spomeniku in razmišlja o njegovem navdušenju za Julijce.

Alpinizem res ni stara stvar, čeprav je preteklo že nekaj stoletij, odkar se je človek začel zanimati za gore. Še okoli l. 1800 so mnogi resni znanstveniki verjeli, da so gore bivališče vseh mogočih zlih duhov, zmajev in pošasti. Riccioli v dobi prosvetljenstva še veruje, da je v Švici več vrhov nad 10 000 m visokih. V istem času so nekateri še menili, da je Watzmann najvišja gora na svetu. L. 1750 so Angleži s puškami oboroženi hodili v Chamoni, za vsak primer, če bi jih napadli domačini. Potov ni bilo, markacij in kart tudi ne. Gorska tura je terjala čas in denar. Ni čuda, če so Alpe začeli osvajati Angleži in to iz »boljšega« stanju. Knezoškof Franz von Salm je rabil 62 ljudi za vzpon na Grossglockner. Še okoli l. 1850 so na Mont Blanc jemali po 19 pomagavcev, nosačev in vodnikov. Oprema je bila slabo prilagojena, navadna, civilna, le malo spremenjena. Moški »od stanu« so šli kar v šolnih, fraku in cilindru. Angleški lordi so plezali kar v jahalnih čevljih in ozkih jahalnih hlačah. Cepina niso poznali. Namesto njega so rabili sekiro, kladivo in celo kuhinjsko orodje. Namesto nahrbtnika je služila vreča ali celo košara. S seboj so nosili dolge lestve in dolge palice. Vrvi skoraj niso rabili. Henriette d'Angeville je l. 1838 vzela za 13 mož naslednje brašno: 2 koštrunovi stegni, 2 volovska jezika, 24 kokoši, 6 hlebcev kruha po 3 do 4 funte, 18 steklenic bordeauxa, 1 steklenico konjaka, sodček vina, 12 limon, 3 funte sladkorja, 3 funte čokolade, suhe češplje, po 1 pudling na glavo, 1 steklenico limonade in velik lonec kurje juhe. Pred 100 leti je neki izumitelj razmišljal o balonu, ki bi si ga gornik navozal na hrbet in z njim olajšal svojo težo ter tako lažje spel k cilju. Sredi 19. stoletja so delali tako imenovane »poti za nosila« (Tragsessel-routen). Baedeker iz l. 1869 jih še omenja, češ da so

za ženske in take moške, ki ne morejo hoditi. Ta nosila so zdaj zamenjale žičnice in vzpenjače, sredstva za »sedeti« turizem.

Vodnik Angelo Dibona je umrl v svoji rojstni Cortini d'Ampezzo. Bil je plezalec izredne spretnosti in je avtor čez 100 prvenstvenih smeri. Čeprav je v glavnem živel za Dolomite in z Dolomiti, je posegel tudi v Dauphinéjo (Côte Rouge v Ailefroide l. 1911 z bratom Meyer). Spremljal je kralja Alberta I. na njegovih dolomitskih turah. Ta mu je napisal v njegovo vodniško knjižico, da je Dibona »najmočnejši plezalec na svetu«.

Manaslu, 8128 m, so Japonci končno le dosegli, kakor je poročal Reuter iz Kathmanduja. Ekspedicijo je vodil Y. Maki, na vrhu sta bili dve navezi 9. in 11. maja 1956. Prebivalci vasi Lama v dolini Buri Gandaki so jih tudi to pot kakor l. 1954 dalj časa zadržali, češ da bodo zbudili jezo bogov. Karta Survey of India imenuje Manaslu kot »Peak xxx«, S. G. Burrard in H. H. Hayden pa ga imenujeta l. 1933 »Kutang I«. G. O. Dyhrenfurth pravi, da pride ime od sanskrtskega Manasa, kar pomeni duša. Masiv se imenuje tudi Gurkha Himal in ga omejuje na severu, severovzhodu in vzhodu reka Buri Gandaki, na zapadu pa Marsyandi. Dviga se 75 km vzhodno od Annapurne. Japonci so poskusili že l. 1952 in so prišli do višine 5200 m na vzhodnem pobočju. L. 1953 so prišli že do 7750 m. Dr. Takaji je izjavil, da so odstopili samo zato, ker so imeli premalo izkušenj. Na Manaslu so vtretič prišli z juga, kjer je pristop najlažji. Vsekakor je ta japonski uspeh značilen iz več razlogov. Japonci alpinistično skoraj nič ne pomenijo. Uspeli so, ker so bili odločni in trmast, ker so se zagrizli v ta njihov Manaslu. Čeprav ne pomenijo v svetovni alpinistični javnosti skoraj nič, se zavedajo propagandnega pomena, ki ga tak vzpon pri azijskih narodih utegne imeti, in so vzpon izvedli, ne glede na žrtve, na čas in denar, ki so ga za to porabili. Osemtisočakov bo res kmalu »zmanjkalo«.

Trikratna zmaga Švicarjev na Everestu, tako je bilo geslo ob prvem poročilu, da je Eggerjeva ekspedicija kot druga in tretja stopila na teme Everesta, in to v reviji »Les Alpes«, ki se je doslej dosledno borila zoper »zmage« na alpinističnem področju. Ernst Reiss in Fritz Luchsinger — Lhotse (8501 m), 18. V. 1956; Ernst Schmid in Jürg Marmet — Everest,

23. V. 1956; Adolphe Reist in Hans von Gunten — Everest 24. V. 1956. To so tri skopa dejstva, mejnik v švicarskem alpinizmu in himalaizmu. »Tako popoln uspeh, ko je monsum znižal šanse skoraj na ničlo (V Indiji so šteli stvar že za izgubljeno), nas navdaja s hvaležnostjo in brezmejnimi veseljem. Švicarski alpinizem je zaslužil 'to revanšo' (povračilo). Dobil je lepšo in popolnejšo, kakršne si nihče ni upal zamišljati. Mi se je veselimo brez šovinizma (Chauvin je bil Švicar!), saj smo se s to trojno zmago prikopali do pravice, da preziramo športni nacionalizem.« — Človek bi lastnim očem ne verjel, da so to zapisali Švicarji. Vidi se, da je nekaj tlelo pod pepelom ves čas zadnja tri leta, ko so Švicarji ostali brez učinkovitega uspeha v višinah nad 8000 m.

Ledenik Khumbu je švicarska ekspedicija l. 1956 premagovala z izkušnjami izpred štirih let, saj je imela v svojih vrstah Reissa, ki ga imenujejo veterana s Khumbu; najtežji prehod med taborom I in taborom II (5850 m do 6150 m) je v ledeniški brzici, ki dere skozi razmeroma ozko grlo z vrhnje krnice pod Lhotsejem in Everestom v spodnje ledeniško velekorito. Tisti zgornji okrešelj so pred štirimi leti prvi odkrili Švicarji in ga imenovali »Dolino molka«. Strmo ledeniško grlo, ledeniški slap, ves poln serakov, napok in razpok, jim je takrat dajal mnogo opravka. Z njihovimi izsledki se je okoriščal Hunt. Švicarji so to pot imeli poleg lestev, zagozd, klinov in vrvi še plastit in so z njim krčili pot skozi puščavo serakov. Brzica se vedno spreminja. Pet ekspediciij jo je doslej premagalo, vsaka je naletela na drugačno lice ledu. Nesmiselno je govoriti o rekordnem prehodu, kakor je l. 1956 nekdo zapisal (tudi mi smo poročali o tem). Švicarji so preko tega odstavka rabili 10 dni. Dve stezosledski moštvu sta utrli pot plezalnim navezam in dotoku opreme. Napokanost in razritost tega odstavka se je Reissu zdela izredna, razpoke so zevale širje, zgornja ustnica vrhnjega žrela se mu je zdela višja. Pot so morali iskati bliže zapadni strani Eeveresta in se s tem izpostaviti padajočemu ledu. Uporabili so ves register ledne tehnike: sekali so stopnje in oprimke, zabijali kline, se poslužili vrvnih tegov in nihalnih prečenj, živih lestev in lesenih. Ko so to naredili, je bila odprta pot za vrhnji bazni tabor (III, 6500 m), ki je služil za operacijsko bazo vseh treh »zmag«, da

tudi mi podležemo opoju sreče, ki je prekipela v Švicarjih.

Dr. P. L. Mercanton je maja l. 1956 praznoval 80-letnico. Od mladih nog se je zanimal za Alpe. Že kot študent fizike na univerzi v Lausanni je objavil razpravo o fosforesciranju snežišč in ledenikov (1898) in o ledeniškem podoru Crête Sèche (1898), na kar je v 60 letih bibliografija njegovih spisov narasla na blizu 400 naslovov iz področja glaciologije, meteorologije, geofizike, aeronautike, smučarstva itd. 50 let redigira »Letna poročila o spremembah ledenikov v Švicarskih Alpah«. L. 1910 je bil na Spitzbergih, dve leti na to je šel na Grönlandijo z dr. Quervainom, bil na otoku Jean Mayen, kjer se je povzpel na najvišji vrh Beerenberg (2300 m). L. 1929 in 1931 se je spet podal na največji otok na svetu. Bil je eden od smučarskih pionirjev. Ustanovil je l. 1904 Smučsko grupo sekcije de Diablerets. L. 1917 je izdal smučski priročnik. CAS ga je imenoval za častnega člana že l. 1925, mnogo krajev na Grönlandiji je bilo po njem imenovanih, geografski pojem ima po njem ime tudi na Spitzbergih.

Najnižji osemtisočak je Gosainthau ali tudi Šiša Pangma. Stoji na tibetskem ozemlju, čisto blizu nepalske meje. Ali nas bo Jugoslovane počakal vsaj ta? Verjetnost je majhna.

Arhiv Kathmandu, ki ga namerava ustanoviti in bogatiti nepalska vlada, bo za bodoče ekspedicije gotovo velike vrednosti. Gneča v Himalaji je zdaj že takšna, da je skrajni čas, da se na rob te gneče postavi brumni register, kajti sicer se lahko zgodi, da bi kdo »raziskoval« kak vrh, ki ni več deviški, v veri, da nanj še ni stopila človeška noga. Tak register bi bil potreben, v priložnosti, v našem Durmitorju, kjer se je v tem pogledu že marsikaj narobe storilo.

Mačka na Matterhornu je pred dvema letoma vzbujala pozornost žurnalov in resnih planinskih glasil. Pravijo, da ni bila prva, kajti dve leti pred njo je vodnik Carrel z mačko, ki ji je bilo ime Mica (Mitza) s švicarske strani preko Matterhorna prišel na italijansko stran. Mačka se je gostila z italijanskimi mišmi in poginila od starosti. Baje so jo nagačili in postavili v zermattske muzej.

50-letnico je l. 1906 imeli Simplonski predor, prav toliko pa je stara tudi alpska železniška družba Bern-Lötschberg-Simplon. Lötschberški predor so delali od l. 1906—1911 (14,6 km).

L. 1913 odprta lotschberska železnica je bila prva normalnotirna električna železnica v Evropi. Železnica ima 34 predorov, med njimi najvišje ležeči predor (1240 m) Lotschberg, v predoru pa na 14,6 km 135 m višinske razlike. To je pravzaprav bernska državna železnica, čeprav jo označujejo kot privatno. Železnica je v stalni »alpinistični« pripravnosti, saj se neprestano bori z zapadnim kamenjem, s plazovi, s hudourniki in s predori.

Smučarstvo se je odtrgalo od planinstva in alpinizma, čeprav je z njim nastalo in z njim dalj časa živel. V Švici ne utihnejo preroki, ki napovedujejo smučarstvu vedno hujšo krizo prav iz teh razlogov. Smučarstvo že dolgo ni več šport kakor nekoč, marveč kupčija, smučarji pa artisti, ne več turisti. Vprašanje je, če švicarski ideologi v smučarskih turah vidijo samo idealen šport. Tudi smučski turizem ima svojo gospodarsko plat, ki je ne gre zametati.

Avstralski raziskovalci so v Antarktiki naleteli na gorski hrbet, višji od 4000 m. Razprostira se za obalnim področjem, ki se imenuje Lar Christens. Avstralci so na to odkritje naleteli pri rekognosciranju za polarno leto 1957/58. V tem letu bo sodelovalo 11 narodov, stroški za raziskovanje pa so preračunani na 1 milijardo švicarskih frankov. Če sodimo po denarju, bo bera znanstvenih odkritij to leto zares velika.

Na Matterhornu sta se spomladi 1956 v snežnem viharju ponesrečila dva Italijana. Obvisela sta mrtva na vrvi. V Zermattu se je hitro našel »podjetnik«, ki je postavil na cesto daljnogled, s katerim so si turisti ogledovali ponesrečenca, dokler ju ni nov vihar pometel v prepad. Podjetnik je delal nekaj dni dobro kupčijo z daljnogledom in z nesrečo. Ogledalo človeka!

Guido Magnone je l. 1956 bil na rekognosciranju v Karakorumu, kamor bodo l. 1957 namerili svoj podjetni korak Francozi. Preiskoval je Baltoro, s katerega bodo skušali priti na Hidden Peak, Broad Peak in Gašerbrun in morda celo na Mustagh, himalajsko plezarijo št. 1, ki ima sicer samo 7200 m, zato pa najstrašnejše previse. Guido Magnone je znan po svojih dejanjih v zapadni steni Druja, v Fitz Royu, v Patagonskih gorah, na Makalu. Njegovi sodelavci bodo znani chamoniški vodniki André Contamine, vodnik Paul Keller, specialist za les Ecrins, Robert Paragot, zmagovalec

južne stene Aconcague, in dr. Fr. Florence, član GRS iz Grenobla.

Zakonski par Vittoz se je vrnil v Evropo. Živela sta šest let v Ladaku (Visoki Kašmir) in smo o alpinističnem delovanju Pierra Vittoza že nekajkrat poročali. V Švico sta prinesla mnogo dokumentov in izkušenj, etnografskih in lingvističnih spoznanj, vtisov in refleksij. Pierre Vittoz je ud CAS. Posrečilo se mu je navezati najožje stike s tibetanskimi ljudmi in z Indij. Njuna otroka sta bila rojena v Ladaku, v glavnem mestu Lehu, ki leži 3500 m visoko. Znata samo jezik ladaki.

Rokovnjače so v prejšnjih letih poznali po vsej Evropi, ne samo pri nas. V Savoiji in v Dauphinéji je na gorskih poteh sejal grozo in strah petičnikom Louis Mandrin (1725—1755), ki je kakor naš Grog, ušel od vojakov in z vojaško disciplino združil okoli sebe krdele rokovnjačev, ki so imeli pri revnih množicah zaslombo. Kakor v l. 1851/52 v naši Solčavi, tako se je on v Savoiji uprl orožništvu in vojski. Njegovo področje je zajemalo od časa do časa tudi Švico. Po Mandrinovi smrti je njegova tolpa še delovala okoli Trenta in se potem razšla, ne da bi bile oblasti člane te tolpe zaleje in kaznovale.

Nepalska Himalaja je približno tako staro gorovje kakor Alpe, ugotavlja Švicar Toni Hagen, ki kot geolog deluje v Nepal, in je nastalo s prekrivanjem kakor Alpe, s to razliko, da gre v Alpah prekrivanje od juga proti severu, v Himalaji pa od severa proti jugu. Od severa proti jugu sledi naslednje tektonske enote: 1. Tibetska planota (Silur, Devon, Kreda), 2. Granitna zona Mustang - Mugu (turmalin granit), 3. Khumbu vzhodno od reke Sun - Kosi (predkarbonska starost), 4. Tibetski robni sinklinorij od Langu - Kagbeni - Manangbhot (od Silura do Krede), 5. Kathmandu, 6. Hiunčuli (Karbon do Jure), 7. Piuthan (Karbon, Trias, Jura), 8. Navakot (Karbon do Jure), 9. Cona Pokhare (Perm), 10. Siwaliks (terciar).

Gorska skupina Annapurne se razteza 70 km na daljavo in se dviga sredi Nepala. Imenujejo jo najlepšo in najbolj izrazito gorsko skupino Himalaje. Tudi ta skupina ima vrsto sedemtisočakov, med njimi kar tri imenujejo Annapurna in jih obeležujejo z rimsko številko. Tu je himalajski Matterhorn Mahapuhare (Ribji rep), dvakrat tako visok kakor evropski. Kadar bo Himalaja tako do-

stopna, kakor so Alpe, takrat bo vloga Zermatta igrala znana nepalska naselbina Pokhara, obdana s številnimi jezeri. 30 km od Pokhare se dviguje vsa Annapurnska skupina brez slehernega predgorja. Pokhara ima letalsko zvezo s Kathmandujem in z indijskim mestom Nautanva - Bhairava. Pokhara pa je lepo izhodišče tudi za Manaslu in Dhaulagiri. Annapurna pa je lahko dostopna tudi iz drugih strani. Posebno znana je vas Managbhot (3000 m visoko s tibetanskimi prebivalci, ki so po kupčijskih poslih prišli vse do Kalkutte in Burme).

Manaslu po izjavah Japoncev ni težak osemtisočak. Skoraj do vrha se da priti s smučmi. Japonci so pri svojih poskusih okoli Manasluja opravili tudi obširno znanstveno delo in izdelali geobotanično karto masiva Manaslu in Annapurne. Manaslu je najvišji vrh skupine, ki jo imenujejo Gurkha Himal. Poleg kote 8125 — Manaslu — so tu še brezimene kote 7835 m, dalje Himalčuli (7864 m), Baudha (6672 m) in še ena brezimena kota 7364 m severno od Manasluja. Če so tako lahke kakor Manaslu, je torej tu teren za himalajce — začetnike.

Dhaulagiri (8172 m) je najzapadnejši nepalski osemtisočak in predstavlja za himalajce najmanj raziskano goro. Doslej so jo otipavali Francozi (Herzog), Švicarji (Lauterburg) in Argentinci (L. 1954), pa vsi brez uspeha. Obkrožajo jo mnogi sedemtisočaki, masiv sam se širi 50 km v dolžino. Pristop je težji kot na druge osemtisočake, vznožje je manj obljudeno, ker so doline okoli Dhaulagirija izredno globoke in strme.

Gurkha Himal omejuje na severu reka Buri Gandaki, na zapadu pa Marsiandi. Ti dve sekata od severa proti jugu glavno verigo himalajskega gorstva, ne tvorita pa razvodja med tibetsko Tsangpo in Gangesom. Pokrajinsko štejejo Gurkha in Himal med najlepše predele Himalaje. Himalčuli se dviga skoraj brez predgorja iz gosto naseljenega osrednjega nepalskega ozemlja Gurkhe. Manaslu je od vseh strani lahko pristopen. Tu je ledeniško naselje Binatakothi (3880 m), ki oživi le poleti in je sejmišče za izmenjavo soli s Tibetom. Sol tvorijo Tibetanci na yaku, v celih karavanah. Nobeden ne ve povedati, od kod sol izvira, ker pozna vsak le svojo etapo. Verjetno je izhodno skladišče v severnem Tibetu, kjer je mnogo suhih slanih jezer. Z yaki pa ne morejo tovoriti po vsem

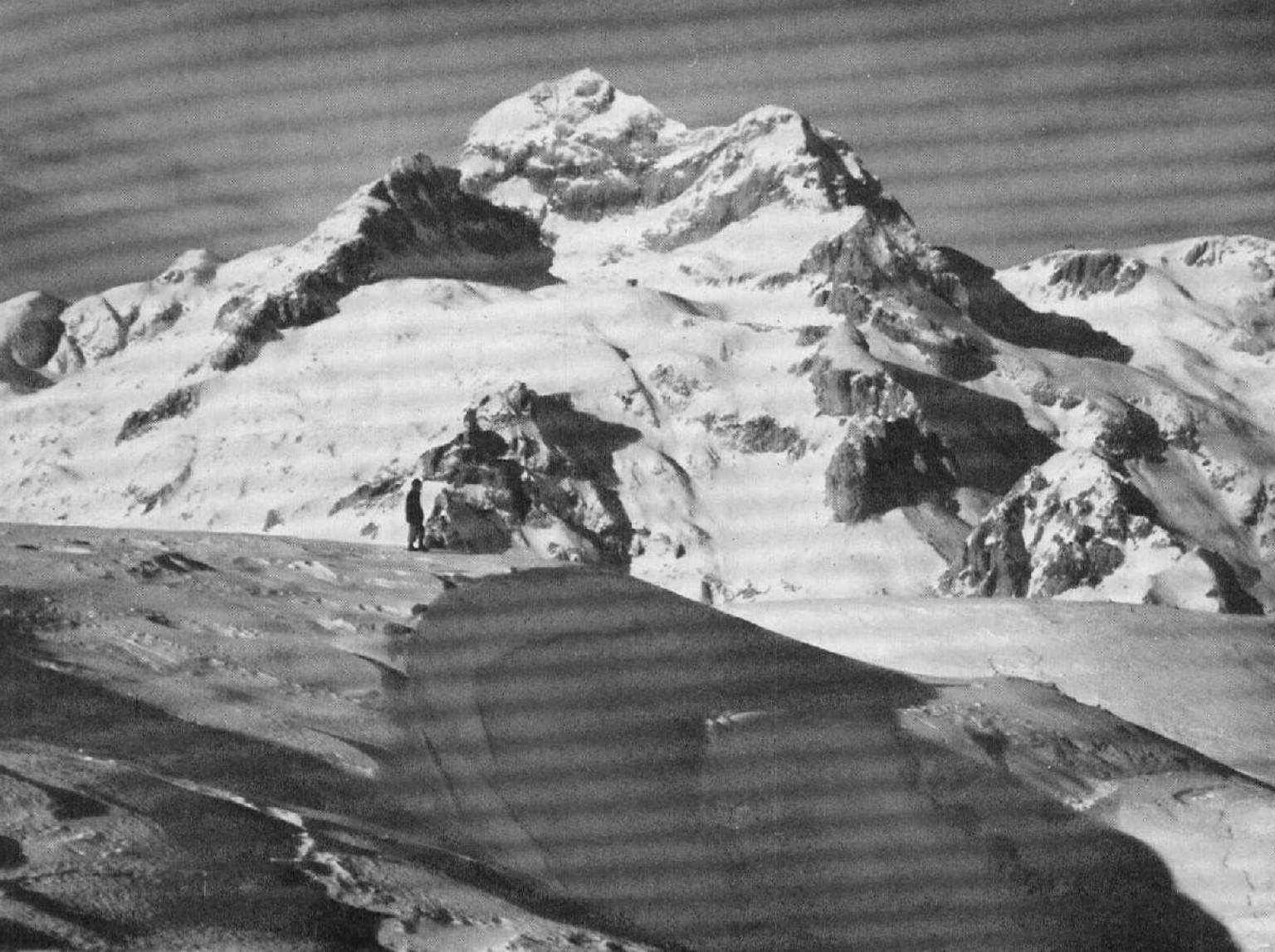
Nepalu, ker so poti preozke. Tu sol pretovarjajo na ožji tir, na tovarne ovce, s teh pa na pleča Nepalcev, ki prenašajo sol preko visokih brvi čez reko Marsiandi. Vendar transport soli v Nepal ni dobro organiziran. Od vsakega nepalskega gospodinjstva gre en član letno na 10—20-dnevno potovanje za soljo. Neekonomičnost je ena glavnih značilnosti nepalskega gospodarstva.

Šiša Pangma (8013 m) je dolgo veljal kot skrivnostni »temni« osemtisočak. Za tremi gorskimi verigami v Tibetu je kljuboval vsem radovednežem. Angleška Everest - ekspedicija l. 1924 se mu je z vzhoda približala na 25 km. Tilman je l. 1949 prodiral iz Nepala. Našel je veliko napako na karti Survey of India, vendar Šiša Pangme ni našel. Peter Aufschneider je sam kartiral severno in vzhodno stran Šiša Pangme, vendar o tem ni ničesar napisal. Prvi je o tem osemtisočaku pisal Toni Hagen. Tu mimo gre romarska pot iz Kathmanduja preko Gosainkunda. Znan ledenik je tu Tunga Phu in Nyanang Phu. Skupino imenujejo tudi Langtang Himal. Naselja šerp v tem območju so: Malemčigaon, Tarke Ghyang in Nurpugang. Šerpe se hvalijo, da je tu množica lepih deklet (egg tom ramro tsori). Res hodijo sem po dekleta notri iz Kathmanduja, kdor ima denar seveda. Dolina Langtang je znana zaradi produkta, ki sta ga švicarska strokovnjaka Schulthess in Siegenthaler v okviru programske pomoči OZN pridobila iz mleka nepalskega goveda yaka. Z dveletnim sinčkom in ženo je Siegenthaler l. 1955 prebil na ledeniškem naselju Kyangjin Ghyang (3800 m) pod šotorom tri mesece, sedem dni hoda do pošte, do zdravnika, do civilizacije. Pionirsko delo, ki se lahko meri s tveganjem sleherne visoke ekspedicije.

Dolina Langtang je lepa, polna flore, encijana, očnic in murk. Nad njo se dviga strma stena Langtang Lirung (7245 m). Obdana je od vrste brezimenih kot.

Sir John Hunt je januarja l. 1956 predaval na Dunaju o svoji ekspediciji na Everest. Pri tem je ponovno poudarjal švicarske zasluge za vzpon. Avstrijci so verjetno iz kurtoazije pisali, da je usoda storila prav, ker je Everest pripadel Angležem, ki so zanj žrtvovali dva svoja najvidnejša himalajca Irvina in Malloryja.

Kamenjak na Rabu in vzpon nanj opisuje R. Germer v ÖBZ 1956.

Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki
v vseh večjih krajih

*Za odrasle
in otroke,
za bolne
in zdrave*

je najboljša čokolada

ORENJSKE TOVARNE ČOKOLADE

*Priznana dobra kvaliteta!
Konkurenčne cene!*

LESCE

PRI BLEDU

**PODJETJE ZA IZDELAVO ŽIČNIH, TRANSPORTNIH IN DRUGIH
STROJ. NAPRAV**

LJUBLJANA
Tržaška cesta 69
Telefon 21-686 in 22-194

ŽIČNICA

**IZDELUJE
PROJEKTIRA
MONTIRA:**

*Enovrste žičnice z avtomatskim vklapljanjem
in izklapljanjem sedežev,
ki ustrezajo vsem sodobnim tehničnim pogojem*

Dvovrste tovarne žičnice za industrijo

Žične žerjave za eksploatacijo gozdov

Lesno-obdelovalne stroje

*Sušilnice za lesno industrijo kakor tudi
klimatske in ekshaustorske naprave za industrijo*

Planinci!

Nahrbtnike in krušnja-
ke v vseh oblikah in
kvalitetah si lahko
kupite
v poslovalnici

TRGOVSKEGA
PODJETJA

IZBIRA

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 12

Nasproti hotela »UNION«

Vse vrste
nogavic kupite pri

„NOGAVIČAR“

T
Delovni kolektiv

**TOVARNE
VOLNENIH IZDELKOV
MAJŠPERK**

*čeli vsem delovnim ljudem F.L.R.J.
in posebej svojim cenjenim odjemalcem radovoljno in uspehov polno novo leto*

1957

Priporočamo Vam naše priznane kvalitetne izdelke!

Počitnice v gorah?
Počitnice na morju?

Zakaj pa ne? Plača tistega meseca, in . . . ?
in seveda še nekaj „drobiža“ za izpolnitev
raznih želja. Na dopustu mora biti vendar kaj
drugače kakor v vsakdanjem življenju.

Od kod pa ta „drobiž“?

Iz hranilne knjižice

v katero nalagamo vse leto tiste desetake in
stotake, ki jih sicer, priznajmo, včasih tako
nepremišljeno izdajamo, pa jih prav gotovo
ne bi, če bi vse leto mislili na svoje

počitnice v gorah!
počitnice na morju!

Za vloge jamči država.
Tajnost vlog zajamčena.

NARODNA BANKA
CENTRALA ZA LR SLOVENIJO
LJUBLJANA

Gospodarsko razstavišče

vabi vsa gospodarska podjetja
in ustanove, da aktivno
sodelujejo na njegovih strokovnih,
gospodarskih sejnih

KOLEDAR SEJMOV V LETU 1957

Popust na železnici:
25 % za osebni in
50 % za prevoz blaga

*2. sejem mode in usnjarstva
z mednarodno udeležbo*

*Sejem prometnih sredstev
z mednarodno udeležbo*

2. mednarodni sejem embalaže

2. jugoslovanski exportni sejem

3. mednarodni vinski sejem

*4. mednarodni sejem radia
in telekomunikacij*

Gospodarsko razstavišče organizira, posreduje, svetuje, pomaga, izvršuje [načrte in projektira, ureja] in aranžira razstavne prostore v svojih lastnih ateljejih ter organizira in strokovno opremlja vso propagando po naročilu.

Poslužujte se naših uslug!

Priljavite pravočasno

svojo udeležbo!

*Razstavljajte na naših
strokovnih sejmih!*

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE Z BARVAMI IN LAKI

*

»Mavrica«

LJUBLJANA, Resljeva cesta 1

Telefon št. 21-286, 21-488

priporoča v nakup vse vrste
premaznega materiala, kot la-
neni firnež, oljate barve in
lake, vse vrste čopičev in ves
v to stroko spadajoči material
po najnižjih grosističnih cenah
v svojih skladiščih, in sicer:

Skladišče en-gros

LJUBLJANA, Titova c. 33

(javna skladišča)

telefon št. 32-561

REKA, Aldo Colonello 6

telefon št. 33-07

*Trgovsko
podjetje*

TEKSTIL

na veliko

*U bogati izbiri,
po nizki ceni in pod
najugodnejšimi pogoji
si lahko za planinske
poslojke nabavite pri nas
vse vrste volnenega
in bombažnega blaga, odeje,
žimnice itd.*

**LJUBLJANA
CIRIL METODOVA 2-3**

**Trgovsko
podjetje**

»RUNO« TRŽIČ

s poslovalnicama v

**ŠKOFJI LOKI
IN MOKRONOGU**

želi vsem poslovnim prijateljem

in planincem srečno novo leto 1957

TOVARNA »PLUTAL« LJUBLJANA

Celovška c. 32; brzojav Pluta, Ljubljana; tel. 21-278

I
Z
D
E
L
U
J
E

Plutove zamaške
vseh vrst. Alu-zaporke za pivo, kislo vodo itd.
Kronske zaporkе za zapiranje steklenic, izolacijske
plošče iz ekspandirano impregniranega plutovega
zdroba, plutov zdrob za izolacije in obutev,
stisnjene plutove plošče za tesnila, podplate itd.

Vsem svojim odjemalcem in
delovnim kolektivom želimo srečno in uspešno novo leto

1957

»TEHNOMETAL«

TRGOVINA S TEHNIČNO ŽELEZNINO
IN KOVINSKIM BLAGOM

LJUBLJANA, Titova c. 16

Telegram: TEHNOMETAL — Poštni predal: 159

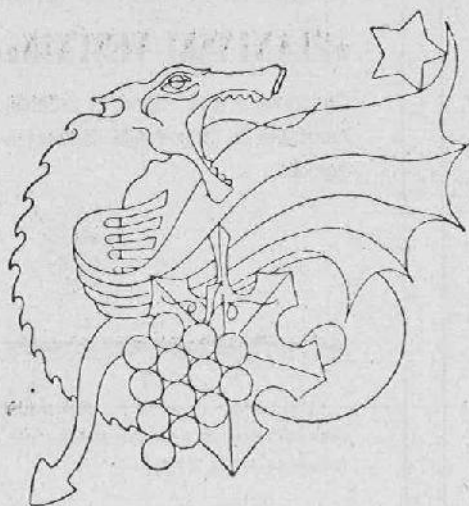
Telefon: 20-145, 21-547, 23-356 in 23-453

*želi
mnogo
zadovoljstva
in uspehov
v novem letu*

1957

Valjani in vlečeni proizvodi črne metalurgije. Valjani in vlečeni proizvodi barvaste metalurgije. Plemenita jekla vseh vrst. Kroglični ležaji. Orodje in stroji za obdelavo lesa in kovin. Sanitarni instalacijski material. Tesnila. Vijačno blago

SLOVENIJA-VINO

LJUBLJANA,
Frankopanska 11

*vošči
vsem planincem
in ostalim
poslovnim prijateljem*

srečno novo leto

1957

Trg. izvoz. podjetje za domačo in umetno obrt

»DOM« LJUBLJANA
Mestni trg 24

Telefon: 20-187, 20-308, 21-407

Telegrafski naslov: DOMEXPORT, Ljubljana

Centrala
Ljubljana, Mestni trg 24

Poslovalnice v Ljubljani:
Kardeljeva 4
Cankarjeva 6
Trg revolucije 3
Mestni trg 24

*Delovni kolektiv podjetja želi vsem poslovnim
prijateljem srečno in uspehov polno novo leto*

1957

*Svoje
renomirane izdelke,
zlasti pivo
ter kvas
priporoča*

**PIVOVARNA
UNION
LJUBLJANA**

Planinci!

Naročajte se na društveno glasilo

»PLANINSKI VESTNIK«

Pridobivajte med znanci in prijatelji
naročnike in prispevajte članke in
poročila.

Uprava revije: Ljubljana
Likožarjeva 12, telefon 32-553, tek.
račun 60 KB 2 Z 121.

Odkupne postaje v vseh
večjih krajih Slovenije

Odkupuje vsake količine
po najugodnejših cenah
vse vrste odpadkov
kovnega in litega železa,
tekstila, papirja, stekla, gume,
kosti itd.

Odpad

PODJETJE ZA PROMET Z ODPADKI

Ljubljana - Parmova 33

Telefon št. 30-573, 32-664
direktor 32-732

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

proizvaja: kalcijev karbid, kalcijev
cianamid, nitrofoskal, ferokrom,
elektrokorund in kompr. pline.

Telefon: 35-48 in 36-48 Maribor
brzojavni naslov: Azot Maribor
teleprinter: 03312

RUŠE PRI MARIBORU

Peko

Vedno znova boste radi
segali pri nakupu
obutve
po kvalitetni znamki

ki Vas bo ob vsakem
pogledu zadovoljila
s solidno izdelavo
in izbranim usnjem.

81 lastnih industrijskih
prodajaln po vsej državi

ISKRA

KRANJ

**Za vse informacije prosimo
kupce, naj se obrnejo na naša
zastopništva:**

v Beogradu,

Knez Mihajlova 2, telefon 22-876

v Zagrebu,

Gundulićeva 7, telefon 23-567

v Skoplju,

Ulica Maršala Tita 27, telefon 414-21

na Reki,

Ulica Rado Konžara 17, telefon 436-58

**ali naravnost na našo tovarno
v Kranju**

telefon 231 do 234

Kolektiv podjetja

želi

vsem planincem

v letu 1957

in ljubiteljem narave

najlepše uspehe!

ISKRA, KRANJ

TOVARNA ELEKTROTEHNIČNIH
IN FINOMEHANIČNIH IZDELKOV

*Opozarjamo vse naše kupce,
da smo s*

5. novembrom 1956

znižali

cene našim artiklom,

in sicer:

dosedanja cena nova cena

Električni ročni vrtalni stroj EVS-1 ϕ 10 mm	25.700,—	19.560,—
Glava za električni vrtalni stroj ϕ 10 mm	2.940,—	2.352,—
Električni ročni vrtalni stroj EVS-3 ϕ 32 mm	82.80,—	59.240,—
Motor KEM 20	4.50,—	3.220,—
Motor KEM 50	6.980,—	5.584,—
Motor za sesalec prahu	12.930,—	9.650,—
Dinamo za kolo 6V 3W	2.000,—	1.700,—

Opozarjamo kupce

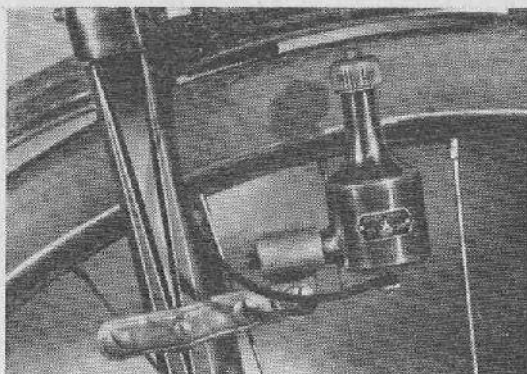
naših izdelkov inve-

sticijske opreme, da

jim lahko omogočimo

njihove nabave s pro-

dajo na kredit

Planinci - taborniki - izletniki!

OBIŠČITE
TRGOVSKO PODJETJE

Slovenijasport

ki Vam nudi v svojih poslovalnicah v

LJUBLJANI

MARIBORU

CELJU

JESENICAH

NOVEM MESTU

SOLKANU

SLOVENJEM GRADCU

bogato izbiro vseh vrst športnih potrebščin

in modne športne konfekcije

Pridite in oglejte si naše zaloge!

Vsem svojim sodelavcem in delovnim
kolektivom želimo srečno
in uspehov polno novo leto **1957**

Inštitut za elektrovezve

*Vsem našim odjemalcem,
poslovnim prijateljem
in delovnim kolektivom želimo
srečno in uspeha polno
novo leto 1957*

Ljubljana, Linhartova 35

Tel. 39-261, poštni predal 247
brzjavi: Elektrovezve

Poleg aparatov za usmerjene brezžične zveze tipa UKD 1 C, ki so posebno primerne za povezavo planinskih postojank iz avtomatskim telefonskim omrežjem, proizvajamo še: kratkovalovne in ultrakratkovalovne sprejemno-oddajne postaje, televizijske naprave, elektronske merilne in kontrolne instrumente, naprave za regulacijo in napajanje, sestavne dele za radio in elektrotehniko, VF keramiko, magnete, ferite, vse vrste avtomobilskih in miniaturnih žarnic, fotocelice, izolacijske in zaščitne mase ter metalizacijske in VF izolacijske lake.

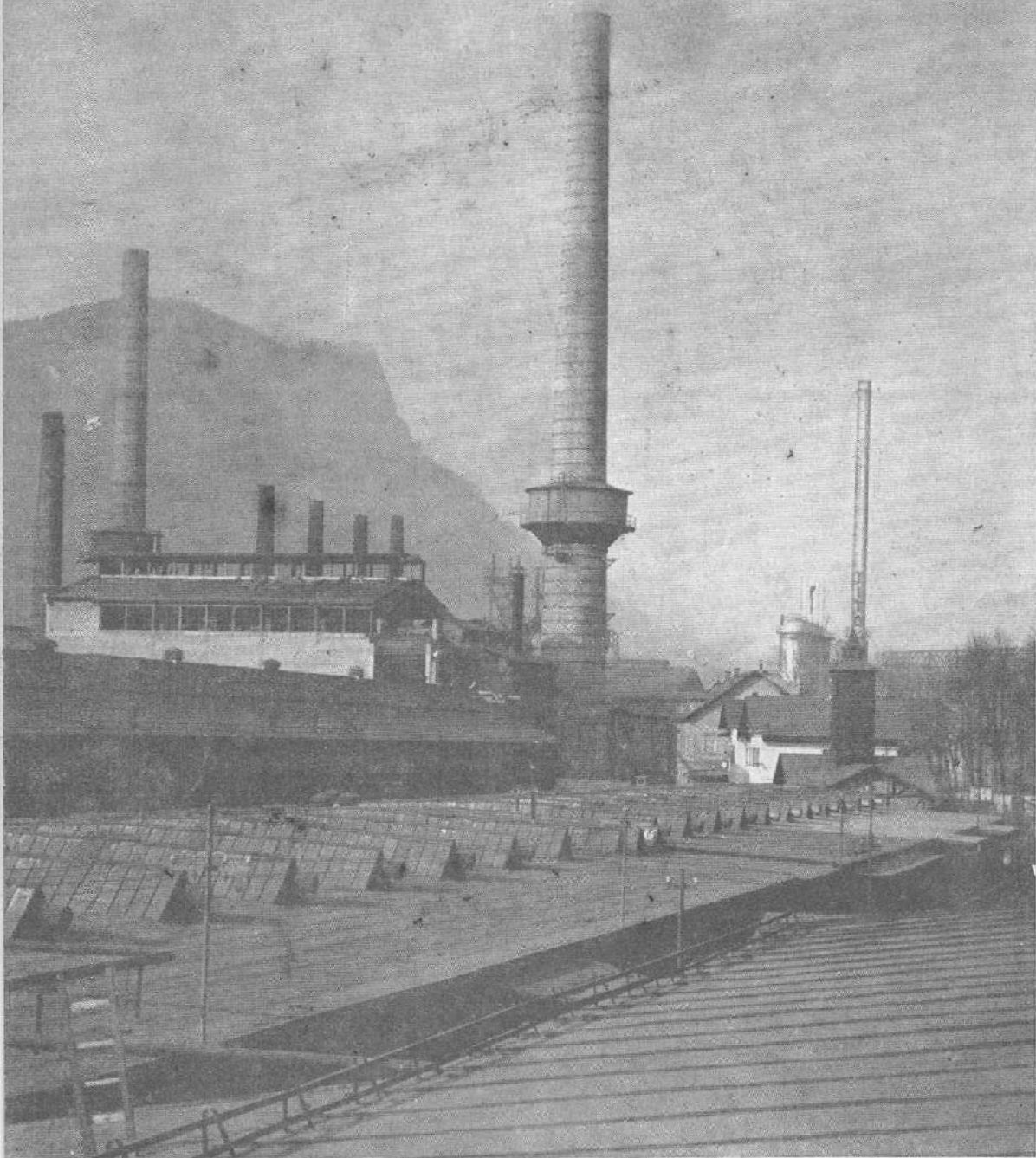
Vsem planincem želimo
obilo sreče in uspeha
v letu 1957

Najboljše
podplatno usnje,
komerčno in goodeyar,
vse vrste boksov,
črnega in barvastih,
dullboks za specialne
smučarske čevlje,
mastno, cugovano
in nekrišplovano kravino
ter svetovno znani likanec
kupite najceneje v

Tovarni usnja

Postrežba točna
in hitra!

v Šoštanju

Srečno in uspeha polno
novo leto 1957 želi

KOLEKTIV

ŽELEZARNE JESENICE

UPRAVA ŽELEZARNE JESENICE